Jaargang 186 nummer 2 - 2017

MILITAIRE SPECTATOR

25 jaar Luchtmobiele Brigade

- De kracht van de Rode Baret
- Een jonge, maar rijke geschiedenis in valkenvlucht
- Op weg naar de rode baret

THEMANUMMER

MEDEDELING

Verkiezingsdebat defensie en buitenlandse zaken

vrijdag 3 maart, Den Haag

Op vrijdag 3 maart organiseert de Atlantische Commissie in samenwerking met de Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap en de Gezamenlijke Officieren Verenigingen het *Verkiezingsdebat defensie en buitenlandse zaken.*

Politici van uiteenlopende partijen gaan onder leiding van moderator Robert van de Roer met elkaar en met de zaal in discussie over actuele onderwerpen op het gebied van (inter)nationale vrede en veiligheid.

Het debat gaat niet alleen over de hoogte van de defensieuitgaven, maar ook over de rol van Nederland in de NAVO en de EU en de prioriteiten van het Nederlandse buitenland- en veiligheidsbeleid in de komende jaren.

Sprekers zijn onder meer Salima Belhaj (D66), Han ten Broeke (VVD), Jasper van Dijk (SP, uitgenodigd), Angelien Eijsink (PvdA) en Raymond Knops (CDA).

Datum: vrijdag 3 maart 2017

Programma: 11.30-12.00 uur: registratie en ontvangst met koffie, thee en sandwiches
12.00-14.00 uur: inleidingen gevolgd door debat

Locatie: Perscentrum Nieuwspoort, Lange Poten 10, Den Haag

Bijzonderheden: Militairen mogen in uniform deelnemen.

KVBK
KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

Aanmelden via www.atlantischecommissie.nl, of info@atlcom.nl.

FOTO MCD, E. KLIJN

KVBK
KONINKLIJKE VERENIGING TER BEOEFENING VAN DE KRIJGSWETENSCHAP

UITGAVE
Koninklijke Vereniging ter Beoefening van de Krijgswetenschap
www.kvbk.nl
info@kvbk.nl
www.facebook.com/kvbknederland
twitter: @kvbk1

Secretaris en ledenadministratie
Majoor drs. D. Boissevain
D.Boissevain.01@mindef.nl

Nederlandse Defensieacademie (NLDA)
Sectie MOW
Ledenadministratie KVBK
Postbus 90002, 4800 PA Breda
ledenadministratie@kvbk.nl

REDACTIE
luitenant-generaal b.d. ir. R.G. Tieskens (hoofdredacteur)
kapitein ter zee P. van den Berg
luitenant-kolonel Marns drs. G.F. Booij EMSD
kolonel drs. A.J.H. Bouwmeester
drs. P. Donker
brigade-generaal prof. dr. mr. P.A.L. Ducheine
cdre KLu b.d. F. Groen
kolonel ir. M.P. Groeneveld
elnt KL mr. J. van Haaster (e-outreach)
drs. P.H. Kamphuis
kolonel KLu D.J. Traas MSc
mr. drs. A. van Vark KMar
kapitein ter zee mr. N.A. Woudstra

BUREAUREDACTIE
mw. drs. A. Kool
dr. F.J.C.M. van Nijnatten
NIMH
Postbus 90701
2509 LS Den Haag
T 070 - 316 51 20 of
070 - 316 51 95
E redactiemilitairespectator@mindef.nl
www.militairespectator.nl

De Militaire Spectator is aangesloten bij de European Military Press Association

LIDMAATSCHAP
binnenland € 25,00
studenten € 17,50
buitenland € 30,00

OPMAAK EN DRUK
Drukkerij Ten Brink
ISSN 0026-3869

Nadruk verboden

Coverfoto: Leden van de Luchtmobiele Brigade tijdens de oefening Falcon Frostfire in België (2016)

Foto: MCD, G. van Es

Foto achteromslag: MCD, R. Mol

Jaargang 186 nummer 2 – 2017

MILITAIRE SPECTATOR

40 **De kracht van de Rode Baret**
C.J. Matthijssen
11 Luchtmobiele Brigade (Air Assault) '7 December' is een belangrijke nichecapaciteit voor de Nederlandse krijgsmacht, die inzetbaar is in alle vormen van militaire operaties in het gehele geweldsspectrum.

58 **25 jaar Luchtmobiele Brigade**
J. Schoeman
Sinds de oprichting in 1992 is de Luchtmobiele Brigade onder meer ingezet in Srebrenica, Irak en Uruzgan, terwijl deze militaire elite-eenheid ook kleinere missies en binnenlandse taken heeft vervuld.

80 **Op weg naar de rode baret**
J.D. de Bruin
De rode baret brengt motivatie, vaardigheid en kwaliteit, elementen die een mens tot een echt mens maken, op een unieke wijze samen en geeft militairen tijdens de opleiding een stimulans tot het verleggen van persoonlijke grenzen.

En verder:

Editoriaal	38
Andere ogen	91
Tegenwicht	92
Boeken en signaleringen	94

Door valkenogen bekeken

De *Defensienota* van 1991 sprak voor het eerst over het oprichten van een luchtmobiele brigade. Dat kreeg een daadwerkelijk gevolg in 1992, toen de Koninklijke Landmacht startte met een nieuw op en in te richten eenheid. De 11e Luchtmobiele Brigade zag het licht en daarmee kent de brigade in 2017 een geschiedenis van 25 jaar. Dat is een mooi moment om te vieren, maar ook om terug en vooruit te kijken.

De afgelopen 25 jaar van de brigade waren behoorlijk onstuimig. Om te beginnen was de wereld volop in beweging. Het veranderde veiligheidsbeeld leidde tot talloze elkaar opvolgende en deels overlappende bezuinigingen en reorganisaties bij Defensie. Het innen van het vredesdividend trof ook de Koninklijke Landmacht, waarbij zij afscheid moest nemen van de dienstplichtigen die altijd hadden gezorgd voor personele massa.

De oprichting van de Luchtmobiele Brigade beoogde, naast het inspelen op de nieuwe wereldorde, in een tijd van krimp ook het jonge beroepspersoneel nog een perspectief te bieden. De brigade werd gebouwd rond nog bestaande overgebleven delen van regimenten, met een verschillende geschiedenis en daardoor verschillende subculturen. Dat betekende een extra uitdaging voor een jonge organisatie, maar ook extra kansen. Het veranderde veiligheidsbeeld in de eerste tien tot vijftien jaar van de brigade en de (inter)nationale invulling daarvan vereiste andere, vaak lichtere, kleine en zelfstandige en snel inzetbare middelen. Daar paste de brigade prima in.

In lijn met dit veiligheidsbeeld werd, kort na de oprichting, in 1993 het eerste bataljon gereed gemaakt voor inzet in Bosnië-Herzegovina. In 2003 werd de brigade gecertificeerd met een Operationele Gereedheidsstatus en wijzigde de naam in 11 Luchtmobiele Brigade (Air Assault). De eerste inzet van delen van de brigade vond plaats in Bosnië-Herzegovina (vanaf 1994) en de naweeën ervan zijn nog altijd zichtbaar en voelbaar.

Toch herstelde de brigade zich en lieten de mannen en vrouwen van de brigade zien succesvol deel te kunnen uitmaken van de inzet van Defensie op onder meer de Balkan, in Irak en Afghanistan. Daarmee bewezen zij hun waarde voor Defensie en vulden zij hun relatief korte krijgsgeschiedenis aan met nieuwe inzetten. Ook in 2017 zijn de Rode Baretten weer gereed voor inzet en vormt de deelname aan bijvoorbeeld de missie in Mali een nieuwe operationele uitdaging.

De inzet in Mali is maar één van de uitingen dat de wereld nog volop in beweging is en het veiligheidsbeeld vandaag de dag zeker niet beter is dan de afgelopen 25 jaar. Sterker nog, onveiligheid lijkt alleen maar dichterbij te komen en niet op te houden bij de buitengrenzen van Europa. Ook binnen Europa en Nederland is het veiligheidsbeeld niet rooskleurig. De krijgsmacht, en dus ook de brigade, speelt een belangrijke rol bij nationale operaties en ondersteuning van civiele autoriteiten. Een goed voorbeeld is de recente inzet om de luchthaven Schiphol te beveiligen als gevolg van verhoogde dreiging. Personeel van de brigade ondersteunde de Koninklijke Marechaussee en was met hun rode baret duidelijk zichtbaar voor het publiek.

De wereld staat niet stil, de dreiging is divers en komt vanuit verschillende richtingen. Hybride, conventioneel, grootschalig en

individueel: de brigade moet binnen dit palet aan dreigingen een zinvolle bijdrage blijven leveren. De brigade zelf kon dan ook niet stil blijven staan bij het initiële idee uit 1991, hoe goed dat toen ook leek. Helaas zijn niet alle recente veranderingen voordelig gebleken voor de brigade. Zo is door het centraliseren van defensiebrede capaciteiten in *pools* vaak niet de gewenste capaciteit beschikbaar om integraal op het gewenste moment op te kunnen treden. Een voorbeeld daarvan is de capaciteit aan transportheli's: die vormen binnen de krijgsmacht bij bepaalde inzetopties een *show stopper*.

Niet alleen buiten, maar ook binnen de brigade wordt naar de toekomst gekeken. Op dit moment loopt een pilot *Ranger*. De Ranger is een speciaal opgeleide landmacht-militair die met zijn Ranger-eenheid specifiek de Speciale Eenheden van de krijgsmacht kan ondersteunen.

Een interessante ontwikkeling, die de brigade een extra kwaliteitsimpuls kan geven. Voorlopig lijkt het erop dat de eenheid, in ieder geval organisatorisch, onder de brigade blijft vallen. De vraag is hoe lang dat zo blijft? Het is voorstelbaar dan een dergelijke eenheid de permanente aandacht trekt vanuit het veld van de Speciale Operaties. Dat kan een continue beslaglegging betekenen waar de brigade geen baat bij heeft en daarmee dus eigenlijk een deel van haar capaciteit verliest. De brigade is dan immers (delen) van zo'n eenheid permanent 'kwijt' aan anderen. Tornen we daarmee niet aan de kracht van de brigade en mogelijk aan een van de drie manoeuvre-'wapens' van de brigade? Als de snavel en de twee klauwen de drie bataljons van de brigade symboliseren, blijft er naast de snavel dan nog maar één klauw over? Voorlopig is het nog niet zo ver en de uitkomst van de pilot zal meer richting gaan geven aan het vervolg.

Kunnen we over 25 jaar nog steeds een hele brigade luchtmobiel op de mat brengen?

Het zal interessant zijn om te zien waar de brigade over 25 jaar staat en of we dan nog steeds een hele brigade luchtmobiel op de mat kunnen brengen, zoals eind 2003. Bij het volgende lustrum zouden de contouren van de nieuwe werkelijkheid zich scherper kunnen aftekenen; de brigade heeft al aangetoond in zo'n twee jaar van tekentafel tot resultaat te kunnen komen op bataljonsniveau. Misschien heeft de al bestaande samenwerking met de Duitsers binnen de *Division Schnelle Kräfte* zich verder verdiept en voorzien de oosterburen, bij het doorgaan van de vorming van een Ranger-eenheid, het CLAS van een luchtmobiel bataljon. Samenwerken blijft een speerpunt, ook luchtmobiel.

25 jaar, een roerige tijd met hoogte en dieptepunten; de artikelen in dit themanummer gaan daar dieper op in. Hoe het de brigade verder zal vergaan? De tijd zal het uitwijzen. Niets staat stil, ook de brigade niet. De ontwikkelingen worden in ieder geval door meer (valken)ogen op de voet gevolgd: *nec temere, nec timide*! ■

De kracht van de Rode Baret

Relevant, altijd inzetgereed en op de toekomst berekend

De Luchtmobiele Brigade ging in 1992 van start en drie jaar later was elk bataljon al uitgezonden geweest. De toenmalige Bevelhebber der Landstrijdkrachten, luitenant-generaal Wilmink, heeft gelijk gekregen toen hij zei dat de vraag naar snel inzetbare kleine eenheden groot zou worden. In een snel veranderende wereld zal die vraag blijven. De brigade beheerst alle air manoeuvre-inzetvormen, waarbij nog steeds voortdurende doorontwikkeling plaatsvindt. De eenheid is in staat joint-combined over grote afstanden effectief te opereren. De LMB is een belangrijke nichecapaciteit voor de Nederlandse krijgsmacht, die inzetbaar is in alle vormen van militaire operaties in het gehele geweldsspectrum, nu en in de toekomst.

*Brigade-generaal C.J. Matthijssen**

De eerste Rode Baretten[1] waren nog maar net klaar met hun opleiding toen de Nederlandse regering een bataljon van de Luchtmobiele Brigade aanbood voor inzet in Bosnië-Herzegovina. Misschien is dit wel tekenend voor de geschiedenis van de brigade, want ogenschijnlijk nauwelijks uitvoerbare opdrachten worden toch uitgevoerd. In 1992 ging de brigade van start en drie jaar later was elk bataljon al uitgezonden geweest. Een bijzondere eenheid doet bijzondere dingen. Dat kan alleen door de bijzondere mensen die deel uit willen maken van deze unieke brigade. De Rode Baret staat voor moed, incasseringsvermogen en teamspirit. De drager van de rode baret vormt de kracht van de brigade. Dat is gebleken in de afgelopen 25 jaar dat de brigade bestaat.

Maar ook in de toekomst kan Nederland op de Rode Baretten rekenen. Rode Baretten kunnen veel operationele uitdagingen aan, waar en wanneer dan ook. Het credo is niet voor niets: Elk Moment, Elke Missie!

Ik wil hierbij allereerst mijn dank uitspreken aan de redactie van de *Militaire Spectator* voor dit themanummer in het kader van het 25-jarig bestaan van de Luchtmobiele Brigade. Het is mij een eer en genoegen om een bijdrage te leveren aan dit themanummer. In verschillende artikelen komen belangrijke elementen uit de korte, maar rijke geschiedenis aan de orde. Het artikel van Jan Schoeman geeft een breder en dieper inzicht in die rijke geschiedenis van de Luchtmobiele Brigade. Jan-Derk de Bruin gaat in op de zingeving en drijfveren achter de rode baret. In mijn artikel behandel ik het bijzon-

* De auteur is Commandant 11 Luchtmobiele Brigade (Air Assault) 7 December en tevens Commandant 11 Air Manoeuvre Brigade.

1 Waar Rode Baret met hoofdletters wordt geschreven wordt geduid op de militair met rode baret die dient bij 11 Luchtmobiele Brigade.

dere karakter, het operationeel concept, de missie, de ziel en het ethos van de Luchtmobiele Brigade en geef ik mijn persoonlijke visie op de toekomst van de brigade.

Opbouw
Ik begin met de missie en licht toe waar de brigade voor staat en waarom die zo belangrijk is voor Nederland. Het joint karakter van de brigade komt daarna aan de orde. Ik ga in op de Rode Baret als kracht van de brigade en de daarbij horende kernwaarden. Daarna sta ik stil bij de voortdurende ontwikkeling door de jaren heen om aansluitend inzicht te geven in de internationale samenwerking. Vervolgens richt ik me op de toekomst. Ik probeer daarbij antwoord te geven op de vragen: hoe blijven we toekomstbestendig, breed inzetbaar en relevant? Ik sluit af met een korte conclusie.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

De eerste baretuitreiking in 1992 met onder meer de eerste vrouwelijke Rode Baret, sergeant der eerste klasse Claudy Madorf-Bimbergen en majoor Marc van Uhm (later Commandant Luchtmobiele Brigade en Plaatsvervangend Commandant Landstrijdkrachten)

Vooruitziende blik?

Jan Schoeman gaat uitgebreid in op de geschiedenis en de aanleiding tot de oprichting van de brigade, maar toch wil ik ook even teruggrijpen naar een citaat uit 1992. In dat jaar schetste de toenmalige Bevelhebber der Landstrijdkrachten, luitenant-generaal M.J. Wilmink, tijdens zijn speech ter gelegenheid van de eerste rode baret-uitreiking een toekomstbeeld van de brigade: 'In een tijd waarin het gevaar van een grote oorlog voorbij lijkt, maar er steeds meer kleinere brandhaarden bij lijken te komen, is de vraag naar snel inzetbare kleine eenheden groot. Met de Luchtmobiele Brigade kan ook Nederland aan die internationale vraag voldoen. In een klein verband snel en slagvaardig optreden in crisisgebieden en brandhaarden vergt een hele nieuwe manier van denken. De kans dat de Luchtmobiele Brigade echt bij oorlogshandelingen betrokken raakt is heel groot. De rode baret geeft kleur aan deze nieuwe manier van denken binnen de Koninklijke Landmacht'.

Wie dat citaat goed tot zich laat doordringen en de achterliggende 25 jaar overziet, kan slechts concluderen dat luitenant-generaal Wilmink gelijk heeft gekregen. De brigade kan voldoen aan de internationale vraag naar snel inzetbare eenheden en de brigade was daadwerkelijk bij oorlogshandelingen betrokken. In verschillende vredes- of stabiliteitsoperaties en *counterinsurgency*-operaties hebben Rode Baretten hun meerwaarde getoond tijdens oorlogshandelingen, zowel op kleinere als grotere schaal. Dat is niet zonder gevolgen gebleven, want vele tientallen Rode Baretten zijn gewond geraakt, lichamelijk of geestelijk. Helaas zijn er ook Rode Baretten omgekomen tijdens operationele inzet. Tien Rode Baretten betaalden de hoogste prijs voor hun inzet: in dienst van de brigadeJeffrey Broere en Raviv van Renssen in Bosnië, Dave Steensma in Irak, Bart van Boxtel, Cor Strik, Jos Leunissen, Tim Hoogland en Mark Weijdt in Afghanistan en, in juli van het afgelopen jaar, Henry Hoving en Kevin Roggeveld in Mali.

Missie

Het citaat van generaal Wilmink en de realiteitswaarde ervan zijn in de context van de veelvuldige inzet van de brigade goed te verklaren. Het hoge niveau van getraindheid dat daarbij hoort komt voort uit het operationeel concept en maakt dat vaak een beroep is gedaan op de brigade. Om het concept nader te duiden is het goed om eerst in te gaan op diverse begrippen uit de wijze van optreden in het *air manoeuvre*-concept.

De Luchtmobiele Brigade is de autoriteit als het gaat om air manoeuvre. Air manoeuvre betekent 'The projection of tactical activities in or through the air to achieve effects in a land environment'.[2] Het bijzondere kenmerk van air manoeuvre-optreden is de geïntegreerde samenwerking met helikopters en transportvliegtuigen. Om die reden vormt 11 Luchtmobiele Brigade samen met delen van het Defensie Helikopter Commando[3] van de Koninklijke Luchtmacht de joint Air Manoeuvre Brigade. De volgende basisvormen van air manoeuvre zijn door de benodigde specifieke expertise en unieke kwaliteiten in Nederland voorbehouden aan de Luchtmobiele Brigade:

- Air assault: 'The projection of offensive activities both in and through the air by specially trained and equipped forces using the firepower, mobility, and total integration of helicopter assets, to engage and destroy enemy forces or to seize and hold key terrain';[4]
- Airlanding: 'The projection of tactical activities through the air by the delivery of forces from landed fixed wing air transport directly into an objective area to achieve effects in a land environment';[5]
- Airdrop: 'The projection of tactical activities through the air by the delivery of personnel and/or materiel from aircraft in a flight directly into an objective area to achieve effects in a land environment'.[6]

In de joint samenstelling van de Air Manoeuvre Brigade behoort ook een vierde basisvorm tot het specialisme van de brigade:

- Air attack (RW): 'The projection of offensive activities in the air by integrated attack helicopter units to achieve effects in a land environment'.[7]

Ten slotte is de Luchtmobiele Brigade door haar brede ervaring met joint optreden en de specifieke samenstelling van de staf uiteraard eveneens uitgerust voor:

- Air mobile: 'The projection of tactical activities through the air by the delivery of forces from landed helicopters directly into an objective area to achieve effects in a land environment'.[8]

Dankzij de specialistische en snel inzetbare capaciteiten beschikt Nederland met de Luchtmobiele Brigade over een unieke eenheid om Nederlandse en bondgenootschappelijke belangen binnen en buiten de landsgrenzen veilig te stellen. De Rode Baretten zijn snel over grote afstand via de lucht in te zetten. De afstand waarover inzet kan plaatsvinden is afhankelijk van de zogeheten *operational reach* van de helikopters en/of transportvliegtuigen. Dit is 'the distance and duration across which a unit can succesfully employ military capabilities'.[9]
De brigade is toegerust voor inzet in offensieve acties in gevechts- of stabiliteitsoperaties. Dat is het kenmerkende karakter van air manoeuvre-optreden, want het is primair offensief van aard. Bovendien zijn de Rode Baretten door hun lichte uitrusting in combinatie met hun flexibiliteit in *presence, profile and posture* (PPP) bijzonder geschikt om op te treden tussen de lokale bevolking. Ook in vredes- en humanitaire operaties is air manoeuvre een uitermate flexibele en bruikbare capaciteit. Kortom, de eenheid is inzetbaar binnen het volledige (gewelds)spectrum van militaire operaties.

Het operationeel concept van de brigade, waarin alle inzetvormen in air manoeuvre inbegrepen zijn, is kernachtig weergegeven in

2 Ministerie van Defensie, *Handboek Air Manoeuvre Tactics* (Utrecht, ministerie van Defensie, januari 2015) 15.
3 In 1995 is de naam van de Groep Helikopters van de Koninklijke Luchtmacht (KLu) veranderd in Tactische Helikopter Groep KLu (THGKLu). Nederland schafte in het kader van de oprichting van de Luchtmobiele Brigade Cougar en Chinook transporthelikopers en Apache gevechtshelikopters aan. Deze werden ondergebracht in de THGKLu. THGKLu maakte operationeel in zijn geheel deel uit van de joint Air Manoeuvre Brigade. In 2008 is het Defensie Helikopter Commando opgericht, waarin Defensiebreed alle types helikopter, ook die van de Koninklijke Marine, werden ondergebracht. De genoemde helikoptertypes voor het concept van 11 AMB worden operationeel samengevoegd tot een zogeheten Composite Squadron en integreren op die wijze in 11 AMB voor oefeningen en bij inzet.
4 Ministerie van Defensie, *Handboek Air Manoeuvre Tactics*, 17.
5 Idem, 20.
6 Idem, 21.
7 Idem, 18.
8 Idem, 19.
9 Idem, 41.

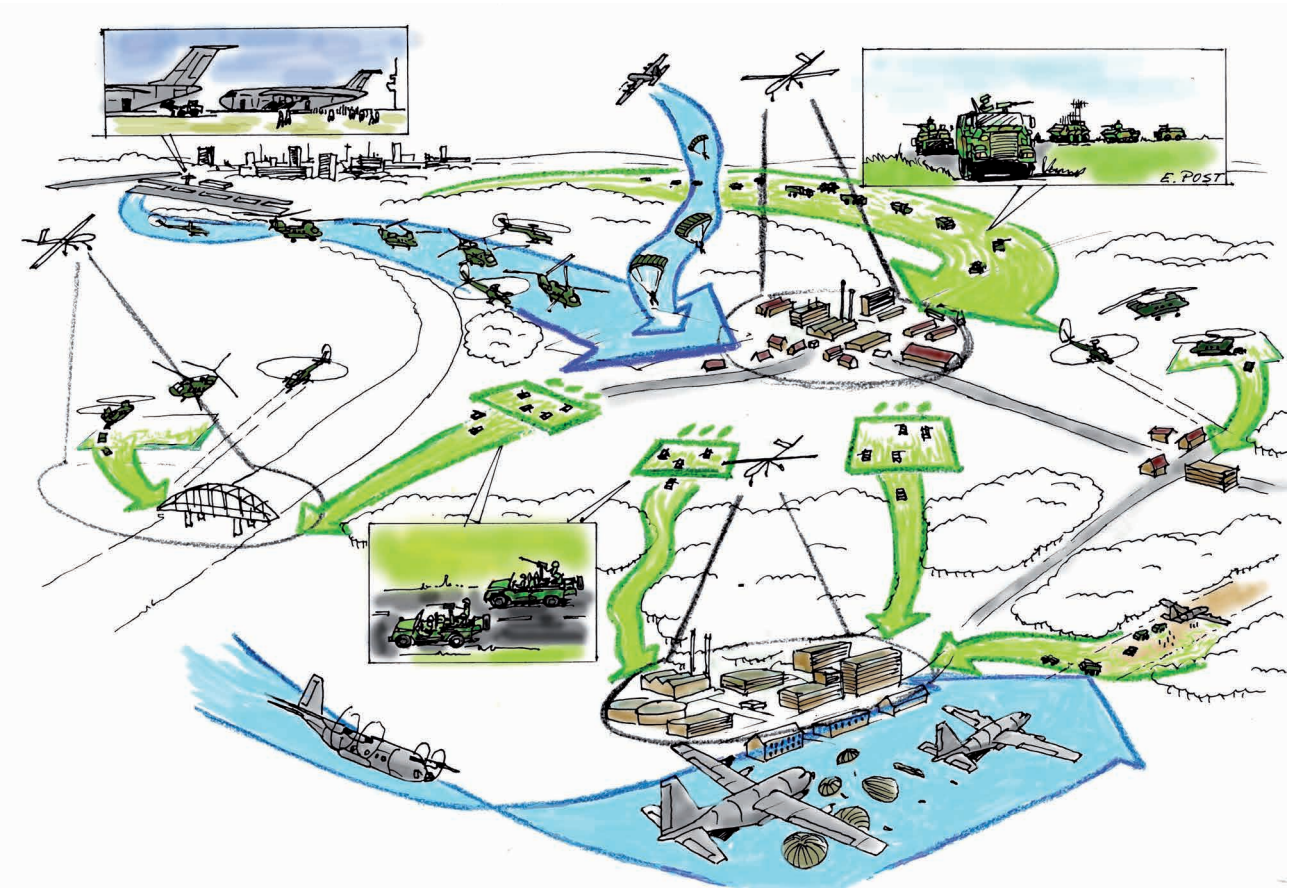

Figuur 1 Schets operationeel optreden Luchtmobiele Brigade

figuur 1. Naast de inzetvormen geeft deze tekening schematisch de volgende mogelijke opdrachten weer:

- *Initial entry* operaties;
- Aanvallen van cruciale capaciteiten van de tegenstander, zoals commandoposten en/of logistieke installaties in de diepte van vijandelijk terrein;
- Overmeesteren en bezetten van essentiële terreindelen die nodig zijn voor vervolgoperaties van bijvoorbeeld gemechaniseerde eenheden;
- Het fungeren als snel inzetbare reserve van 1 (GE/NL) Corps in diens operatie, als bijvoorbeeld Land Component Commander.

Joint

De Brigade werkt in de joint eenheid 11 Air Manoeuvre Brigade nauw en geïntegreerd samen met eenheden van het Defensie Helikopter Commando en 336 Squadron. De Luchtmobiele Brigade is specifiek opgeleid, getraind en toegerust om met helikoptereenheden en transportvliegtuigen te kunnen opereren. Voertuigen zijn klein en licht van gewicht om in of onder een helikopter of in een transportvliegtuig getransporteerd te kunnen worden. Personeel is specifiek opgeleid. De Basis Helikopter Training en de Basis Air Landing Training maken deel uit van de initiële opleiding voor de Rode Baret. In die opleiding leren de militairen de veiligheidsregels om met helikopters en transportvliegtuigen te kunnen werken. Ze kunnen vervolgens zonder additionele maatregelen zonder meer altijd met een helikopter of transportvliegtuig ingezet worden. Verder zijn chauffeurs en andere functionarissen opgeleid tot *Rigger/Marshaller*. Daarmee zijn zij in staat en gekwalificeerd om voertuigen of ander materiaal gereed te maken om in *underslung* (lading onder de helikopter) te vervoeren.

FOTO MCD, P. TOLLENAAR

Onder de helikopter kunnen voertuigen en materiaal als zogeheten underslunglading vervoerd worden

Voorts zijn militairen opgeleid tot *Landing Point Finder* en/of *Landing Point Commander* en/of *Helicopter Handling Instructor* (HHI). Dit zijn allemaal kwalificaties die op verschillende niveaus noodzakelijk zijn om te kunnen opereren met helikopters. Tot slot kent de brigade binnen het Hoofdkwartier een bureau Helikopter Operaties en een bureau Airborne Operaties. Hier werken specialisten die respectievelijk helikopterinzet en inzet met transportvliegtuigen voorbereiden en coördineren. De samenwerking met tactische transportvliegtuigen is de laatste jaren verder uitgewerkt en structureel ingebed. Daarbij zijn air landing en air drop en het bevoorradingsconcept vanuit de lucht (*air cargo drop*) tot wasdom gekomen. De afgelopen jaren is hiermee formeel het operationeel concept van de Air Manoeuvre Brigade aanzienlijk verbreed.[10]

Andersom zijn binnen het Defensie Helikopter Commando Rode Baretten werkzaam als *Ground Liaison Officer*. Binnen de joint staf van 11 Air Manoeuvre Brigade werken voorts vaste *augmentees*,[11] die naast hun reguliere functie bij het Defensie Helikopter Commando een operationele nevenfunctie hebben in de joint staf. Deze vorm van structurele organisatorische inbedding is noodzakelijk en maakt dat de (eenheden van de) brigade en de helikoptereenheden van het Defensie Helikopter Commando geïntegreerd kunnen optreden. Ook met 336 Squadron zijn wederzijds liaisons ingebed in de organisatie.[12]
Deze samenwerking is vanzelfsprekend. Structureel samen trainen en de noodzakelijke capaciteiten bundelen creëert synergie en maakt één plus één tot drie. Met de structurele

10 Kolonel drs. M.P.P. Timmermans, 'De Landmacht van Morgen. Dare to ride the winds of change!', in: *Militaire Spectator* 183 (2014) (4) 173.

11 Een 'augmentee' is een militaire functionaris die tijdelijk aan een eenheid kan worden toegevoegd indien zijn of haar expertise, vaardigheden of kennis nodig zijn. In de praktijk van de joint Air Manoeuvre Brigade gaat het om functionarissen die een organieke functie hebben binnen het Defensie Helikopter Commando en daarnaast met een kruisverwijzing als neventaak een functie hebben binnen de Staf van de joint Air Manoeuvre Brigade.

12 https://magazines.defensie.nl/landmacht/2015/10/05_air-man-familie-slider.

inbedding van de samenwerking borgen we deze Nederlandse joint air manoeuvre-capaciteit nu, maar ook in de toekomst.

De kracht van de Rode Baret

De rode baret is het internationale symbool van parachutisteneenheden en air assault-eenheden. Deze baret staat daarmee voor een categorie van uitermate goed getrainde en professionele militairen. Bij de Luchtmobiele Brigade moet iedereen voldoen aan dezelfde eisen voor de rode baret. Manschappen die als 'spijkerbroek' instromen volgen de Algemene Militaire Opleiding Luchtmobiel (AMOL) van 23 weken. Manschappen die aan een Regionaal Opleidings Centrum de opleiding Veiligheid en Vakmanschap (VeVa) hebben gevolgd, volgen de Voortgezette Algemene Militaire Opleiding Luchtmobiel (VAMOL) van 23 weken. Onderofficieren en officieren volgen de Voortgezette Algemene Kaderopleiding Luchtmobiel (VAKOL) van acht weken. Dit is een stuk korter dan de manschappen, maar kaderleden hebben uiteraard hun initiële algemene militaire opleiding reeds genoten aan de Koninklijke Militaire School of de Koninklijke Militaire Academie. Deze acht weken richten zich op specifieke opleiding, training en vorming voor het functioneren als leidinggevende binnen de Luchtmobiele Brigade.

Uiteindelijk zijn de eindeisen voor iedereen ongeacht rang of stand gelijk. Alle opleidingen eindigen met dezelfde eindoefening, met als slotstuk een herdenkingsceremonie op de Airborne-begraafplaats in Oosterbeek en aansluitend de 25 kilometer eindmars met de intocht door de poort van de Oranjekazerne op vrijdagochtend. Aansluitend daaraan is de ceremoniële baretuitreiking in het bijzijn van familie, collega's en vrienden.

De inhoud van de opleiding is uiteraard afgeleid van de taakstelling en bijbehorende hoge fysieke en mentale eisen. Na inzet met helikopter, transportvliegtuig of parachute zijn de Rode Baretten aangewezen op zichzelf. Stelt

Aspirant Rode Baretten in opleiding verleggen hun grenzen met diverse activiteiten en ontwikkelen daardoor hun fysieke en mentale gehardheid

FOTO MCD, R. VAN EERDEN

FOTO AUTEUR

Geleverde prestaties versterken de trots zoals bij 11 Bevocompagnie (Air Assault) na het winnen van het Landmachtvaantje tijdens de Nijmeegse Vierdaagse in 2016

u zich voor dat u in een helikopter stapt met een grote rugzak met uitrusting. U heeft een opdracht om met uw team (uw eenheid) in moeilijk bereikbaar gebied een operatie uit te voeren. U vliegt 150 kilometer ver en wordt in een vijandelijk gebied aan de grond gezet. Op dat moment is er *no way back*. De helikopter vertrekt en u bent aangewezen op uzelf om met uw team de opdracht uit te voeren in moeilijk toegankelijk gebied met voortdurende dreiging. U moet het dan doen met uw getraindheid, de uitrusting die u meegenomen heeft, de mogelijkheden die het terrein u biedt, de man naast u en uw creativiteit. Gelet op uw opdracht moet u beslissend kunnen zijn. Mensen die we in die positie brengen moeten fysiek en mentaal gehard zijn.

De Rode Baret is de kracht van de brigade. Doordat iedereen ongeacht rang of stand aan pittige eisen heeft moeten voldoen, samen ontberingen heeft doorstaan en dezelfde trots voelt, ontstaat er een enorm sterke binding tussen alle Rode Baretten. Dat maakt ook dat mensen die bij de brigade willen dienen iets extra willen en kunnen opbrengen. Korporaal Kevin Roggeveld, die helaas op 6 juli 2016 in Mali als gevolg van een noodlottig ongeval met mortierschieten om het leven kwam, zei een paar jaar eerder thuis waarom hij naar de Luchtmobiele Brigade wilde: ‘ik wil niet zomaar soldaat zijn...’ Dit is veelzeggend: hij wilde dienen bij een bijzondere eenheid.

Kernwaarden

Wat we als militairen van de Luchtmobiele Brigade echt belangrijk vinden, de basis voor ons handelen, ligt besloten in de kernwaarden van de Rode Baret. Natuurlijk staan de kernwaarden van de Koninklijke Landmacht, moed, toewijding en veerkracht, hoog in het vaandel.

Maar aanvullend daarop gelden binnen de Luchtmobiele Brigade de kernwaarden gehard, veelzijdig en trots. Gehard staat voor de fysieke en mentale gehardheid die nodig is voor de taakstelling en die de Rode Baret in zijn of haar opleiding bijgebracht wordt. In de parate tijd wordt hierop voortdurend voortgebouwd. Gehardheid laat de Rode Baret ook voortdurend zien in de wil om te winnen en doorzettingsvermogen. Veelzijdig kent meerdere dimensies. Niet alleen is de brigade veelzijdig inzetbaar, de individuele Rode Baret is ook veelzijdig. Hij of zij is primair de militair binnen de Luchtmobiele Brigade die beschikt over doorzettingsvermogen, improvisatievermogen, een *can do*-mentaliteit en die alle luchtmobiele basisvaardigheden beheerst. Secundair is de militair luchtmobiele specialist zoals infanterist, verkenner, logistiekeling, genezerik, hersteller, verbindelaar of genist die zijn/haar vak beheerst. Tertiair vervullen vele Rode Baretten een nevenfunctie en bovendien moeten zij in staat zijn taken van elkaar over te nemen. Trots is iedere Rode Baret vanaf het eerste moment dat hij of zij de baret krijgt uitgereikt, trots op het behalen van die felbegeerde baret. Trots is iedereen op het luchtmobiele werk, de functie, de eigen eenheid, de brigade en de geleverde prestaties. Dat is ook trots die iedereen uitdraagt. Trots zit van binnen en is onaantastbaar.

Leiderschap

De taakstelling van de brigade en de omstandigheden waaronder inzet kan plaatsvinden stellen niet alleen hoge fysieke en mentale eisen aan elk individu, maar ook aan het leiderschap binnen de eenheid. Leiders op alle niveaus maken het verschil en dragen er zorg voor dat hun eenheden getraind en inzetbaar zijn voor moeilijke taken. Bij de uitvoering van die taken geven zij leiding aan hun eenheid, hun team. De eisen die generiek binnen de Koninklijke Landmacht gelden voor leidinggevenden zijn daarnaast uiteraard ook van toepassing. Het specifieke optreden maakt echter dat aan leidinggevenden aanvullende eisen gesteld worden om effectief te kunnen functioneren in het air manoeuvre-domein. Kenmerkend in het air manoeuvre-optreden is centrale planning en een decentrale uitvoering. De voorbereiding van operaties vraagt een nauwgezette coördinatie van de grond- en de luchtcomponent. De volgtijdelijkheid in de planningsfase is omgekeerd ten opzichte van de uitvoering. Het grondtactisch plan is leidend voor de wijze waarop bijvoorbeeld helikopters aan de grond komen (landingsfase). Hiervoor zit de fase van verplaatsing door de lucht. Deze wordt voorafgegaan door de pick-up fase, waarin helikopters personeel en materieel (ladingen) in of onder de helikopter laden. Het *staging* plan behelst het gereedstellen van personeel en materieel in de juiste volgorde en op de juiste plaats om zeker te stellen dat zij opgepikt worden door de juiste helikopter. De coördinatie van al die voorbereidingen wordt veelal centraal gepland. Als er ergens in die voorbereiding fouten worden gemaakt, kan dat betekenen dat personeel en/of materieel op de verkeerde plaats of tijd aan de grond komen. Dat kan als gevolg hebben dat de grondtactisch commandant zijn plan niet kan uitvoeren en moet bijstellen. Op het moment dat de eenheid of eenheden aan de grond is of zijn gezet, moet de operatie decentraal worden geleid en gecoördineerd.

Om ervoor te zorgen dat de leidinggevenden zich bewust zijn van hun rol in een bredere context en de implicaties daarvan voor hun leidinggevende kwaliteiten en vaardigheden, volgen kaderleden de Voortgezette Algemene Kaderopleiding Luchtmobiel. In de VAKOL is naast fysieke en mentale vorming aandacht voor leiderschap onder zware omstandigheden. Leidinggevenden moeten niet alleen vakbewaam en professioneel leiding kunnen geven aan hun mensen, maar ook onder moeilijke omstandigheden voortdurend bewust effectief leiderschap kunnen tonen. Zoals hiervoor geschetst wordt er in de uitvoering een groot beroep gedaan op hun kwaliteiten. Leidinggevenden moeten over volharding, doorzettingsvermogen, discipline en flexibiliteit beschikken om te handelen binnen het oogmerk van hun hogere commandant. Zij moeten inschattingen maken en handelend kunnen optreden in moeilijke en bedreigende omstandigheden.

FOTO MCD, E-J DANIELS

Met een rehearsal wordt, voorafgaande aan inzet, de operatie doorgenomen, waarbij getoetst wordt of alle relevante coördinatie heeft plaatsgevonden en alle randvoorwaarden geregeld zijn

Voortdurende ontwikkeling

Na het politieke besluit om de Luchtmobiele Brigade op te richten werd in 1992 als eerste 11 Pantserinfanteriebataljon omgevormd naar 11 Infanteriebataljon Luchtmobiel. In de aanvangsperiode betekende dit vooral veel pionieren en kijken bij vergelijkbare eenheden in de Verenigde Staten en Groot-Brittannië. De Land Rover die toen breed in de Koninklijke Landmacht gebruikt werd, werd bijvoorbeeld luchtmobiel inzetbaar gemaakt. Het optreden in het begin was met recht luchtmobiel optreden, oftewel het inzetten van eenheden met helikopters. Al heel snel volgde de eerste operationele inzet. Nederland leverde een bijdrage aan het zogeheten *safe area*-concept ten tijde van de UNPROFOR-missie in Bosnië-Herzegovina. In de jaren 1994-1995 werden de drie bataljons achtereenvolgens ingezet. Het zou nog enige jaren duren alvorens de eigen Nederlandse gevechts- en transporthelikopters operationeel werden. Het duurde tot 2003 voor de Operationele Gereedheidsstatus werd bereikt. Inmiddels was het optreden ontwikkeld tot een geïntegreerd optreden van helikopter- en grondeenheden. Met het bereiken van de Operationele Gereedheid werd de naam van de brigade aangepast naar 11 Luchtmobiele Brigade (Air Assault). De toevoeging air assault markeerde terecht de volledig geïntegreerde wijze van optreden binnen de joint eenheid 11 Air Manoeuvre Brigade.

Maar met het bereiken van de Operationele Gereedheid stopte de ontwikkeling niet. In 2004 volgde de eerste joint inzet vanuit de brigade in Irak. De rotatie SFIR-4 bestond uit een air manoeuvre-taakgroep met 13 Infanteriebataljon Luchtmobiel en een helikopterdetache-

ment met zowel gevechts- als transporthelikopters. Tijdens deze inzet bleek ook de toegevoegde waarde van training in gemotoriseerd optreden. Op roulatiebasis oefenden de bataljons in die jaren het optreden met het gepantserde wielvoertuig Patria. Dit optreden maakte de brigade nog breder toegerust voor inzet in vredesoperaties.

Ten tijde van de Nederlandse inzet in Uruzgan, Afghanistan, was in elke rotatie een air assaultcompagnie ingedeeld bij de Battlegroup van Task Force Uruzgan. Hiermee werd het optreden met helikopters voor operaties in moeilijk bereikbare gebieden zeker gesteld. In 2006-2007 werden twee air assault-compagnieën in hun organieke rol ingezet als tactische reserve van Commandant Regional Command South (*RC-South reserve*)[13] Deze compagnieën werden ingezet in de hele zuidelijke regio, waartoe de provincies Kandahar, Helmand, Uruzgan en Zabul behoorden.

Na de missies in Afghanistan volgde een verdere oriëntatie op de toekomst. Samen met 336 Squadron van de Koninklijke Luchtmacht werden stappen gezet op het gebied van air landing en air drop-optreden. Dit mondde uit in het zogehten Verbreed Operationeel Concept (VOC). Binnen dit concept beschikt de brigade over capaciteiten om in het gehele air manoeuvre-domein op te treden. In 2016 is dit concept formeel goedgekeurd door de Commandant der Strijdkrachten (CDS).

In november 2016 kreeg de brigade een eigen specifieke verkenningscapaciteit met de oprichting van een 11 Brigade Verkennings Eskadron (11 BVE). Deze capaciteit was bij de oprichting niet ingebed in de brigade, maar de noodzaak was vanaf het eerste moment onderkend en de laatste jaren alleen maar urgenter geworden.

Internationale samenwerking

Eenheden die gespecialiseerd zijn in optreden in het air manoeuvre-domein zijn wereldwijd schaars. Dat maakt dat deze eenheden al jarenlang de internationale contacten zoeken. Dat geldt ook voor de Luchtmobiele Brigade. In de beginperiode maakte de brigade jarenlang deel uit van de Multinational Division Central (MND-C). Deze Divisie had binnen de NAVO de rol om als reserve te opereren voor de Northern Army Group. MND-C werd opgericht in april 1994 en opgeheven in oktober 2002. In 2002 bleek uit de NATO *Force Structure Review* dat er geen behoefte meer was aan de MND-C. De multinationale Divisie bestond, naast enkele ondersteunende eenheden, uit vier brigades:

FOTO AUTEUR

Met airlanding-operaties kunnen eenheden en materieel over grote afstand worden ingevlogen (oefening Falcon Autumn, 2016)

- De Belgische Para-Commando Brigade;
- De Duitse 31 Luftlande Brigade;
- De Britse 24 Airmobile Brigade, vanaf 1999: 16 Air Assault Brigade;
- 11 Luchtmobiele Brigade

Begin jaren 2000 is de brigade een samenwerking aangegaan met de Amerikaanse 101 Airborne Division (Air Assault). Een Nederlandse exchange-officier werd geplaatst bij één van de brigades van die divisie. De

13 Majoor Tabe R. de Boer, 'Hoezo Air Assault ter discussie?', in: *Carré* (2011) 2.

FOTO BUNDESWEHR, M. DOROW

Inzet van Rode Baretten met parachute tijdens de jaarlijkse Joint Operational Access Exercise (JOAX) van 82 (US) Airborne Division (2015)

samenwerking bestond uit het opdoen en uitwisselen van kennis en ervaring en uit wederzijdse deelname aan oefeningen.
Sinds juni 2014 is de Brigade ingebed in de Duitse Division Schnelle Kräfte (DSK). De DSK is een samenvoeging van de Division Luftbewegliche Operationen (DLO) en de Division Spezielle Operationen (DSO). Met de DLO bestond al langere tijd een vorm van samenwerking. De DSK treedt ook op in het air manoeuvre-domein en is vooral gespecialiseerd in airborne operaties. De divisie bevindt zich nog in een transitieproces. Het Hoofdkwartier DSK moet in de toekomst in een operatie meerdere brigades kunnen aansturen. Hoewel air manoeuvre het specialisme is, hoeven dit niet uitsluitend air manoeuvre-brigades te zijn. Divisie-eenheden die nu gespecialiseerd zijn in airborne optreden gaan zich voor een deel verbreden naar air assault-operaties. De integratie richt zich de komende jaren op het operationeel gereed krijgen van een binationale Air Manoeuvre Task Force (AMTF). Dit betreft dan het Hoofdkwartier van de Luchtmobiele Brigade als leidend Command & Control (C2) element, met daaronder één of twee Duitse en één of twee Nederlandse bataljons. Vanaf 2019 is deze taskforce met een afgestemd gereedstellingsmodel structureel beschikbaar en getraind.
Door de verbreding van het operationeel concept van de brigade naar onder meer airborne optreden, is in de samenwerking met de VS de focus verlegd naar 82 Airborne Division. Met 1 Brigade Combat Team (BCT) van deze divisie bestaat nu een nauwe samenwerking, die medio 2016 ook geleid heeft tot plaatsing van een Nederlandse exchange-officier in de staf van 1BCT. Ook de DSK werkt samen met deze eenheid. Hierdoor ontstaat veel synergie. Dit is terug te zien bij deelname

aan oefeningen, zoals de jaarlijkse oefening Swift Response. Dit is een *Joint Operational Access Exercise* (JOAX), waarbij delen van de divisie doorgaans ontplooid worden naar Europa. Deze oefening biedt unieke mogelijkheden om in de context van de divisie ervaringen op te doen. Zo heeft in 2016 11 Infbat als Airborne Taskforce deelgenomen met drie para-compagnieën (twee Nederlandse en een Duitse) onder bevel van 1BCT van 82 Airborne Division. In het najaar van 2017 zal 11 Air Manoeuvre Brigade als brigade deelnemen aan de oefening Swift Response 2017 met onder meer een Nederlands bataljon, het Duitse 26 Luftlanderegiment, naast een Amerikaanse en een Brits/Franse, samengestelde brigade.

Toekomstbestendig blijven

De wereld wordt steeds onvoorspelbaarder. Leek 25 jaar geleden de wereldvrede nog aan te breken, nu weten we dat we zover nog lang niet zijn. Sterker nog, aan de oostgrens van Europa is de dreiging vanuit Rusland sterk toegenomen en lijkt de Koude Oorlog-politiek terug. Ook aan de zuid- en zuidoostgrens van Europa is de instabiliteit enorm toegenomen. De Arabische Lente heeft geleid tot veel onrust en de Islamitische Staat beheerst significante delen van Irak en Syrië. De situatie in Syrië is chaotisch en onoverzichtelijk. Libië dreigt een *failed state* te worden. Door de situatie in die regio zijn grote vluchtelingenstromen op gang gekomen, die op termijn een risico zouden kunnen vormen voor de stabiliteit in heel Europa. Tot slot is de terreurdreiging op nationaal grondgebied, met aanslagen zoals in Parijs, Brussel en Berlijn, alleen maar groter geworden en dichterbij gekomen. Kortom, we kunnen spreken van een onzekere wereld.

Maar wat betekent dat concreet, nu en in de toekomst? Dat alles vergroot de kans dat politieke besluitvormers een beroep doen op de krijgsmacht. Hoewel de bereidheid in de westerse wereld na de inzet in Irak en Afghanistan afgenomen lijkt om grootschalig militaire capaciteiten in te zetten, tonen de commitments in Mali, Afghanistan en Irak, maar ook bijdrages binnen de NAVO aan de Very High Readiness Joint Task Force (VJTF) en Enhanced Forward Presence aan dat de noodzaak van operationeel-gerede en snel inzetbare militaire capaciteiten groot is. Inmiddels geldt ook dat de kans van inzet op nationaal grondgebied toeneemt. Zo zien we in Frankrijk en België al geruime tijd gewapende inzet van militairen. In Nederland is het beperkt gebleven tot militaire bijstand door Rode Baretten in augustus 2016 ter ondersteuning van de Koninklijke Marechaussee op Schiphol naar aanleiding van een verhoogde dreiging.

> Wie goed wil zijn, moet blijven streven naar verbetering; wie relevant wil blijven, moet zich aanpassen aan de veranderende omgeving

Maar hoe zie ik dan de Luchtmobiele Brigade in bijvoorbeeld 2030? Is die nog relevant, hoe ziet de brigade eruit en wat moet die kunnen? Voordat ik mijn visie daarop geef, een paar opmerkingen om een en ander in de juiste context te plaatsen. Ten eerste is het altijd lastig om vooruit de kijken. Ik noemde al de onvoorspelbaarheid van de wereld. Toen de brigade werd opgericht en eenheden naar Bosnië werden uitgezonden, kon niemand vermoeden dat eenheden van de brigade jaren later in Irak ingezet zouden worden en daarna jaren in Afghanistan. Kijkende naar de actualiteit zouden Syrië of Libië potentiële inzetopties kunnen zijn, maar wie zegt ons niet dat in 2030 andere landen in de wereld conflicten kennen die onze belangen in het geding brengen en noodzaken tot inzet van militaire middelen? Ten tweede is het maar de vraag hoe militaire operaties eruit zien in 2030. Zijn het dan nog klassieke militaire operaties (in welke vorm dan ook), of militaire activiteiten van ondersteunende, afschrikkende of afleidende aard in een hybride of comprehensive context?
En als er ultimo gevochten moet worden, hoe

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

De grond/lucht-coördinatie en organisatie bij de inzet van meerdere aantallen van meerdere types helikopters vereist veel specifiek opgeleid en getraind personeel

gaat dat dan, met welke middelen en op welke manier? Ten derde loopt er onder leiding van de CDS een denkproces in het kader van de Doorontwikkeling Krijgsmacht (DOKM). Ik blijf weg van een inhoudelijke relatie daarmee, maar zal in het kader van dit artikel mijn persoonlijke visie geven op de toekomst van de Nederlandse air manoeuvre-capaciteit.

Als bouwstenen voor een blik naar de toekomst is het goed om even te kijken naar enkele specifieke kenmerken van air manoeuvre die een belangrijke rol spelen bij de overweging van air manoeuvre-inzet.[14] Ik beperk me tot de meest in het oog springende kenmerken, die soms als sterkte en soms als zwakte van air manoeuvre kunnen worden gezien. Op basis daarvan is het mogelijk de relevantie te beoordelen en een visie op de toekomst te projecteren, waarbij sterktes kunnen en moeten worden uitgebouwd en zwaktes zo mogelijk moeten worden gemitigeerd.

1. Operationele mobiliteit en snelheid
Het vermogen om met gebruik van tactisch luchttransport (natuurlijke) hindernissen te overwinnen en inzet over grote afstand snel te kunnen realiseren draagt bij aan de operationele mobiliteit. Daarbij is snelle concentratie mogelijk op sleutellocaties. Dit maakt air manoeuvre-eenheden operationeel en strategisch relevant en bijzonder geschikt voor de diepe operatie.[15]

2. Flexibiliteit en verrassing
Dit is het kunnen omtrekken van (natuurlijke) hindernissen en vijandelijke eenheden en het kunnen inzetten van eenheden vanuit elke richting. Alternatieve uitstijgmethoden maken het bovendien mogelijk dat helikopters niet altijd aan de grond hoeven te worden gezet om eenheden te laten uitstijgen. Hierdoor is verrassende inzet mogelijk, wat tevens flexibiliteit genereert.[16]

3. Afhankelijkheid van weerscondities
Weersomstandigheden bepalen in grote mate de mogelijkheden voor air manoeuvre-inzet. De hoogte van het wolkendek en zichtcondities kunnen de inzet van luchttransportmiddelen beperken.

14 Ministerie van Defensie, *Handboek Air Manoeuvre Tactics*, 22.
15 Ministerie van Defensie, *Handboek Air Manoeuvre Tactics*, 23.
16 Idem, 23.

4. Helikoptercapaciteit
De omvang van de helikoptercapaciteit bepaalt hoeveel grondeenheden tegelijkertijd kunnen worden ingezet. Zo heeft Nederland voldoende helikoptercapaciteit om een bataljon te kunnen inzetten. Dit hoeft niet altijd een belemmering te zijn. Zo is afhankelijk van opdracht en omstandigheden inzet in meerdere *waves*[17] een mogelijkheid. Indien grootschaliger inzet noodzakelijk is, kan in operationele omstandigheden, waarin vaak in coalitieverband wordt opgetreden, plaatselijk en tijdelijk aanvullende helikoptercapaciteit worden ingezet.

5. Kwetsbaarheid
Air assault-grondeenheden zijn doorgaans licht bewapend en niet of slechts licht bepantserd. Daarbij komt dat zij op de grond beperkt beschikken over escalatie-dominantie en daartoe veelal afhankelijk zijn van de inzet van gevechtshelikopters en/of luchtsteun. Dat vergt een zorgvuldige afweging tussen de kans op succes en de risico's voor wat betreft verliezen en slachtoffers. Daar staat tegenover dat air manoeuvre-eenheden de tegenstander verrassend aangrijpen op zijn zwakke plekken en dat de inzet vaak offensief en daarmee relatief kortdurend is.

6. Tactische mobiliteit
Eenmaal ingezet beschikken grondeenheden beperkt over voertuigen, waardoor hun tactische mobiliteit gering is.[18] De air assault-infanteriecompagnieën van de bataljons hebben geen voertuigen, patrouillecompagnieën wel. De komende jaren worden de operationele voertuigen Mercedes-Benz en LSV vervangen door air assault-wielvoertuigen en quads.

Relevantie

De Nederlandse regering heeft de oprichting van de Luchtmobiele Brigade aangekondigd in de *Defensienota* van 1991. Dat document beschreef daarbij dat '...deze eenheid moet voldoen aan hoge eisen van flexibiliteit en tactische en strategische mobiliteit. Bovendien is een hoge graad van paraatheid vereist. Delen van de eenheid kunnen bovendien snel worden ingezet bij VN-vredesoperaties. Die kunnen vervolgens worden afgelost door een speciaal te vormen, op de omstandigheden toegesneden VN-bataljon'.[19] Inmiddels is de wereld sterk veranderd. Snelle beschikbaarheid en inzetbaarheid van goed getrainde eenheden is nu misschien wel meer dan ooit aan de orde. Niet voor niets heeft de NAVO in het *Readiness Action Plan*[20] daartoe aanvullende maatregelen genomen. Eenheden met een hoge operationele mobiliteit die verrassend en flexibel kunnen worden ingezet zijn in die context altijd relevant. De combinatie van specifiek toegeruste helikopter- en grondeenheden is breed inzetbaar in alle soorten operaties en daarmee bijzonder veelzijdig.

De Luchtmobiele Brigade is als geheel, maar ook met haar eenheden of specifiek geformeerde taakgroepen, inzetbaar in het brede spectrum van militaire operaties. De brigade kan als dat nodig is vechten in een hoog geweldsspectrum. Offensieve operaties om in de diepte van het operatiegebied vijandelijke kernelementen uit te schakelen of essentiële terreindelen te overmeesteren zijn daar voorbeelden van. Vaak zijn deze operaties randvoorwaardelijk voor over de grond opererende gemechaniseerde of gemotoriseerde eenheden. Een hogere commandant kan bijvoorbeeld de brigade opdragen om in de diepte een essentiële brug te veroveren, die nodig is voor grondeenheden die een opmars uitvoeren. In Zuid-Afghanistan zijn compagnieën van de brigade met helikopters ingezet als reserve van Commandant Regional Command South in de tijd van generaal Van Loon.[21] Die eenheden werden in zijn opdracht ingezet in de hele zuidelijke regio.
De brigade kan ook ingezet worden in defensieve operaties of stabilisatieoperaties, maar ook

17 Een *wave* is een gelijktijdige luchtverplaatsingsfase van een pakket helikopters waarin grondeenheden worden ingezet. Indien dezelfde helikopters meermaals en achtereenvolgens een vergelijkbare luchtverplaatsing uitvoeren is er sprake van meerdere waves.
18 Ministerie van Defensie, *Handboek Air Manoeuvre Tactics*, 24.
19 Tweede Kamer der Staten-Generaal, vergaderjaar 1990-1991 (Den Haag, 21991, 1991) 106.
20 Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Verslag van de NAVO-top in Newport* (Den Haag, 28676, 2014) 3.
21 De Boer, 'Hoezo Air Assault ter discussie?', 2.

FOTO AUTEUR

Het concept van air cargo-drop is nog volop in ontwikkeling. De eerste drop van 16 Container Delivery Systems (CDS) gelijktijdig vond plaats tijdens de internationale oefening Real Thaw in Portugal (2016), een joint mijlpaal

in humanitaire operaties. De combinatie van grondeenheden, helikopters en transportvliegtuigen maakt dat grote afstanden snel kunnen worden overbrugd en afgelegen gebieden of gebieden die afgesneden zijn als gevolg van natuurgeweld toch kunnen worden bereikt. Een concreet voorbeeld is voedseldropping. Personeel van 11 Bevoorradingscompagnie is in staat paletladingen gereed te maken voor airdrops met transportvliegtuigen van 336 Squadron van de Koninklijke Luchtmacht. Deze brede inzetbaarheid geldt expeditionair, maar ook op nationaal grondgebied kunnen de unieke capaciteiten van de brigade van meerwaarde zijn voor de civiele autoriteiten in Nederland. Zo is de brigade prima in staat om bij grote waterovorlast met helikopters en ondersteunende capaciteiten afgelegen gebieden te bereiken of verkeersdrukke routes te overbruggen.

Toekomst van de brigade

De stip op de horizon in 2030 zou er in mijn ogen zo uit moeten zien: een air manoeuvrebrigade die operationeel met partners Defensie Helikopter Commando en 336 Squadron joint in *tailor-made* taakgroepen, maar ook als brigade, in het hele spectrum van militaire operaties wereldwijd veelzijdig inzetbaar is, maar ook nationaal. Een nichecapaciteit met modern materieel en zeer goed opgeleid en uitgerust personeel dat fysiek en mentaal gehard is, berekend op zijn taken en dat klokrond en in nagenoeg alle terreinomstandigheden kan opereren. Een eenheid die snel inzetbaar is, voldoende tactische en operationele mobiliteit heeft en beschikt over een grote mate van zelfstandigheid en *unit cohesion*, waardoor effectieve modulariteit voortdurend geborgd kan worden. Alle air manoeuvre-inzetvormen zijn volledig doorontwikkeld, getraind en ingebed, waarbij hoogwaardige command & control-systemen de eenheid in staat stellen joint combined en over grote afstanden effectief te opereren. De eenheid kan in het concept van *Special Operations Task Group* (SOTG) tailor-made *Special Operations Forces* (SOF) *supporting*-capaciteit leveren. De brigade is een betrouwbare partner in de internationale air manoeuvregemeenschap en interoperabel met partners. Verschillende ontwikkelingen zijn reeds in gang gezet om die stip op de horizon te benaderen. Ik schets deze aan de hand van de thema's interoperabiliteit, inzetgereedheid en innovatie.

Interoperabiliteit

Interoperabiliteit heeft meerdere dimensies, namelijk de menselijke, procedurele en technische. Deze dimensies moeten nationaal en internationaal geprojecteerd worden op de partners waarmee de brigade samenwerkt of moet kunnen samenwerken. De menselijke interoperabiliteit is de meer 'zachte' kant van interoperabiliteit. Het gaat daarbij om zaken als

wederzijds begrip en respect, wederzijdse kennis en inzicht en cultureel bewustzijn. Dit is een wezenlijke invloedsfactor. De procedurele interoperabiliteit richt zich op de afstemming van procedures. Hierbij valt te denken aan doctrine, *Standing Operating Procedures* (SOP), regelgeving of zelfs wetgeving. Technische interoperabiliteit gaat over de wijze waarop systemen en materieel geëquipeerd zijn om zonder beperkingen met anderen te kunnen samenwerken. Het meest concrete voorbeeld is het gebruik van communicatiemiddelen. Internationaal werkt de brigade nauw samen met de DSK. De brigade moet, naast andere brigades, kunnen opereren onder deze divisie. Waar de eindsituatie ligt van deze integratie is nu nog moeilijk te beoordelen. Op dit moment wordt gewerkt aan stappen in alle dimensies van interoperabiliteit. Het meest uitdagend is de technische interoperabiliteit op het gebied van communicatiesystemen en militaire luchtvaarteisen. Interoperabiliteit geldt ook nationaal. Het joint karakter vereist nauwe samenwerking met DHC en 336 Squadron. Toch geldt ook hierbij dat blijvend werken aan de verschillende dimensies van interoperabiliteit een must is. Elkaar blind vertrouwen en wederzijds aan een half woord genoeg hebben vergt voortdurende training en samenwerking. Procedures en SOP's worden op basis van ervaring voortdurend actueel gehouden.

Innovatie

Innovatie is essentieel om in een snel veranderende wereld toekomstbestendig te blijven. Dit is niet alleen beperkt tot uitrusting en materieel: het gaat ook om concepten, doctrine en *tactics*. Op het gebied van materieel zijn de komende jaren verbeteringen te verwachten, zoals het vervangen van operationele voertui-

Hoe militaire operaties er in 2030 uit zullen zien is lastig te voorspellen, maar gebruik van onder meer Remotely Piloted Aerial Systems (RPAS) zal de effectiviteit van het optreden vergroten

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

FOTO MCD, E-J DANIELS

Rode Baretten in gesprek met minister van Defensie Hennis na de uitvoering van de oefening Noble Jump (2015), de eerste grote internationale testoefening van de NAVO Flitsmacht (Very High Readiness Joint Task Force) in Polen

gen, nachtzicht en communicatiemiddelen voor de lange afstand. Voorts wordt op dit moment onder meer geëxperimenteerd met kleine onbemande sensoren (*Remotely Piloted Aerial Systems* of RPAS) op pelotons- en compagniesniveau. Technisch is er inmiddels veel beschikbaar op de markt. In het militaire domein valt nog veel winst te boeken bij het gebruik van dergelijke systemen, ook op lagere niveaus. Het vergroot de effectiviteit en kan de kwetsbaarheid verminderen.

Momenteel loopt het *Concept Development & Experimentation* (CD&E) traject op het gebied van Ranger. Dit is capaciteit die specifiek getraind en toegerust is op het ondersteunen van Special Operations Forces. Tot nu toe, zoals in Mali en Afghanistan, werd de ondersteuning van SOF gerealiseerd vanuit reguliere eenheden, waarbij de Luchtmobiele Brigade de *preferred partner* is. Het CD&E-traject richt zich op beproeven van training, organisatie, werkwijze en command & control. De conclusies zijn van belang in het kader van de vraag of er structureel Ranger-capaciteit wordt ingebed in de brigade. De CDS zal waarschijnlijk niet eerder dan medio 2017 een besluit nemen. De eenheid die hiermee belast wordt zal evenwel blijvend beschikken over air assault-getraindheid waarmee ook een rol in het air manoeuvre-concept zekergesteld blijft.

Innovatie is ook een mindset. Iedereen moet ervan doordrongen zijn dat het voortdurend streven naar verbetering en het toepassen van innovatie waar mogelijk de enige weg is om blijvend berekend te zijn op moeilijke taken in een steeds complexere omgeving. Leiderschap speelt daarin een belangrijke rol. Een mooi voorbeeld van bottom-up innovatie is de omvorming geweest van de Staf- en Anti-tank-compagnieën (Statcie) van de Infanterie-bataljons tot de huidige Delta-compagnieën, met mobiele middelen die veel breder inzetbaar zijn dan de toenmalige anti-tankcapaciteit.

Inzetgereedheid

Tot inzetgereedheid reken ik het optimaliseren van fysieke en mentale fitheid, de snelle inzetbaarheid en de zelfstandigheid van de brigade. Het optimaliseren van fysieke en mentale fitheid is het doel van het project Fit & Fris. De essentie hiervan is een holistische benadering, waarin niet alleen de lichamelijke fitheid centraal staat, maar ook de mentale fitheid en eigenlijk ook de persoonlijkheid en lifestyle, omdat die van invloed zijn op de fysieke en mentale gesteldheid. Op basis van een nulmeting per individu wordt een persoonlijk advies uitgebracht. Binnen de eenheid kunnen deze resultaten op groepsniveau mede bijdragen aan het verbeteren van de team performance. Dit gaat ook leiden tot een meer pasklare benadering in de sportprogramma's van eenheden. Dit programma benadert mentale en fysieke fitheid vanuit de topsportfilosofie. Snelle inzetbaarheid is onontkoombaar in de huidige en toekomstige tijd. Bij de Luchtmobiele Brigade is het adagium dan ook dat onze inzetbaarheid een zekerheid moet zijn in een onzekere wereld. Elke Moment, Elke Missie! is niet voor niets het motto. Naar de toekomst bouwt de brigade voort op de meest recente ervaringen. In 2014, na het neerschieten van de MH-17, kreeg de brigade de opdracht om zich gereed te maken voor een eventuele

inzet ter beveiliging van de crashsite. Er is een andere politieke keuze gemaakt, maar de brigade was er snel klaar voor, zelfs tijdens de zomerverlofperiode.

In 2015 vormde een groot deel van de brigade de kern van de eerste *Very High Readiness Task Force* (VJTF) van de NAVO, ook wel Flitsmacht genoemd. Dit was het zichtbare resultaat van het *Readiness Action Plan* (RAP) waartoe de NAVO tijdens een top in Wales in september 2014 besloot als reactie op de ontwikkelingen aan de randen van Europa (crisis in Oost-Oekraïne en de opkomst van de Islamitische Staat).[22]
In dit nieuwe NAVO-concept moest de VJTF-brigade als geheel binnen 5 tot 7 dagen inzetbaar zijn, waarvan een *lead battlegroup* van circa 800 tot 1000 man binnen 48 uur. De brigade, inbegrepen Noorse, Duitse en Belgische partners, had de eer dit concept te testen. Dat paste uitstekend bij het snel inzetbare karakter van de eenheid. De ervaringen uit de VJTF-testfase vormen voor de brigade zelf ook belangrijke lessen om de procedures van alarmering en gereedstelling verder te verbeteren. Zo is inmiddels een formerings- en gereedstellingslocatie ingericht die snel geactiveerd kan worden. Hiermee kan materieel en uitrusting van in te zetten eenheden snel en efficiënt gereed worden gesteld voor strategische verplaatsing. De bijbehorende procedures worden jaarlijks beoefend in een grote oefening, maar ook toegepast bij inzet van de Compagnie in de West en oefenperiodes in Fort Hood.[23] Op basis van het beoefenen en evalueren van de procedures worden deze voortdurend actueel gehouden.

Inzetgereedheid heeft ook de maken met *unit cohesion*. De beste beschrijving van dit begrip is Amerikaans: 'the bonding together of soldiers in such a way as to sustain their will and commitment to each other, the unit and mission accomplishment, despite combat or mission stress'.[24] Esprit de corps speelt hierin een rol en die is sterk binnen de brigade, vooral door de rode baret. Maar ook de zelfstandigheid van de brigade is hiervoor belangrijk in het kader van operationele effectiviteit. Vooral capaciteiten die nauw verweven zijn met de manoeuvre, zoals grondgebonden vuursteun, horen van huis uit deel uit te maken van de brigade. Dit geldt voor alle brigades. Indien financieel de ruimte ontstaat zou het terugkeren van vuursteuncapaciteit naar de brigades prioriteit moeten krijgen. Om exact dezelfde redenen is het overigens goed dat de brigade met 11 Brigade Verkenning Eskadron (BVE) inmiddels eigen verkenningscapaciteit heeft. Deze eenheid draagt in hoge mate bij aan de operationele effectiviteit van de brigade.

Tot slot

Ik heb in dit artikel een beeld gegeven van 11 Luchtmobiele Brigade. Ik hoop dat het een dieper inzicht heeft gegeven in ons concept en onze mogelijkheden, maar vooral ook de kracht van onze mensen, onze Rode Baretten. Luitenant-generaal Wilmink sprak in 1992 woorden die bewaarheid zijn geworden. De tijden zijn aan het veranderen. Zeker is dat de wereld nog lang niet veilig is en onvoorspelbaar blijft. De Luchtmobiele Brigade zorgt samen met haar partners van het Defensie Helikopter Commando en 336 Squadron nu en in de toekomst voor een betrouwbare, unieke joint capaciteit. Het is een belangrijke nichecapaciteit voor de Nederlandse krijgsmacht, die inzetbaar is in alle vormen van militaire operaties in het gehele geweldsspectrum. Er ligt een stevig fundament wat betreft opleiding en training. In de afgelopen 25 jaar heeft de brigade zich voortdurend ontwikkeld. Dat zal de komende 25 jaar niet anders zijn. Wie goed wil zijn, moet blijven streven naar verbetering en wie relevant wil blijven, moet zich aanpassen aan de veranderende omgeving. De mensen in de brigade zijn daar altijd van doordrongen. Ik heb er alle vertrouwen in dat de inzetbaarheid van deze brigade ook de komende 25 jaar een zekerheid zal vormen in een onzekere wereld. Elk Moment, Elke Missie! ■

22 Tweede Kamer der Staten-Generaal, *Verslag van de NAVO-top in Newport* 3.

23 In Fort Hood is het joint 302 Squadron gestationeerd waarbij ook Nederlandse Chinook en Apache helikopters ondergebracht zijn. Hier vinden joint air assault-trainingsperiodes plaats op het niveau van infanteriecompagnie en helikoptervlucht.

24 Fred Manning, 'Morale and Cohesion in Military Psychiatry', in: *Military Psychiatry: Preparing in Peace for War*, 4.

25 jaar Luchtmobiele Brigade

Een jonge, maar rijke geschiedenis in valkenvlucht

Drie krijgsmachtonderdelen worden in Nederland vrij algemeen beschouwd als militaire elite. In volgorde van leeftijd handelt het dan in de eerste plaats om het Korps Mariniers, dat werd opgericht in 1665. Dan komt het Korps Commandotroepen, dat het levenslicht zag in 1942. De benjamin in dit gezelschap is de Luchtmobiele Brigade, die dateert uit 1992 en die dit jaar dus haar 25-jarig bestaan viert. Dit artikel belicht de meest in het oog springende momenten uit het bestaan van 11 Luchtmobiele Brigade (Air Assault) '7 December', zoals de officiële aanduiding van de brigade luidt. Hierbij gaat het om de inzet in Srebrenica, Irak en Uruzgan. Hoewel ook wordt stil gestaan bij kleinere missies, binnenlandse taken, tradities van de gevechtseenheden en bij de maatschappelijke perceptie van de brigade en haar inzet, staan de operationele inzet, de voorbereiding daarop en de nazorg centraal.

*J. Schoeman**

Al tijdens het Interbellum werd er uitvoerig nagedacht over de verschillende vormen van luchtmobiel optreden, zoals *Airdrop*, waarbij grondtroepen per parachute vanuit vliegtuigen worden gedropt, en *Airlanding*, waarbij grondtroepen via de lucht worden verplaatst en vervolgens na landing uitstappen. Deze concepten werden door de Duitse krijgsmacht voor het eerst op beperkte schaal toegepast tijdens de inval in Denemarken en Noorwegen, in april 1940.

Luchtmobiel optreden voor 1992

Veel omvangrijker was echter de inzet van het zogeheten *Luftlandekorps*, dat bestond uit *7 Fliegerdivision* (parachutisten) en *22 Luftlandedivision* (luchtmobiele infanterie), tijdens de Duitse inval in Nederland in mei 1940.[1] Minder bekend is dat bijvoorbeeld ook de Franse krijgsmacht al voor de Tweede Wereldoorlog, zij het op bescheiden schaal, experimenteerde met luchtmobiele infanterie. Zo werden als onderdeel van de Franse luchtmacht in 1937 twee luchtmobiele compagnieën geformeerd, die in mei 1940 ook daadwerkelijk zijn ingezet.[2]

In het verloop van de Tweede Wereldoorlog werd het grootschalig luchtmobiel optreden nog een aantal keer toegepast, met als meest in het oog springende voorbeelden de Duitse invasie van Kreta, in mei 1941, de geallieerde invasie in Sicilië, in juli 1943 en in Normandië in juni 1944 alsmede, tijdens de bevrijding van Nederland in september 1944, de moeizaam verlopen operatie *Market Garden*. Nederland zette de eerste luchtmobiele schreden tijdens de dekolonisatiestrijd in voormalig Nederlands-

* De auteur is zelfstandig onderzoeker en publicist.

1 Zie voor het verloop van deze operatie: H. Amersfoort, P.H. Kamphuis, *Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied* (Den Haag, Sdu Uitgevers, 2005) 142 en verder.

2 https://paradata.org.uk/units/french-airborne-forces.

Indië in de jaren 1945 – 1949. In deze jaren beschikte het Koninklijk Nederlands-Indonesisch Leger over eenheden parachutisten die regelmatig luchtlandingsoperaties uitvoerden. Zo veroverden ze bij het begin van de Tweede Politionele Actie in december 1948 het vliegveld van het Republikeinse regeringscentrum Jogjakarta, waarna deze stad werd ingenomen en Indonesische leiders, onder wie Hatta en Soekarno, gevangen werden genomen.

Op de tekentafel en daarna

Wie herinnert zich niet de beelden uit het einde van de jaren '80 van de vorige eeuw van de uitzinnige mensenmassa's bij de Brandenburger Tor in Berlijn? Of van die stinkende Trabantjes die al pruttelend de West-Duitse Autobahnen onveilig maakten? Beide waren een gevolg van de val van de Muur en het verdampen van de Koude Oorlog, en daarmee van de Oost-Westtegenstelling.

Na de desintegratie van de Sovjet-Unie brak een periode van militaire ontspanning in Europa aan. Op dat moment was al wel duidelijk dat deze omwenteling gevolgen zou hebben voor de Nederlandse krijgsmacht, maar slechts heel weinig mensen hadden toen al in de gaten hoe ingrijpend die uiteindelijk zouden zijn. Met name de Europese NAVO-partners begonnen in hoog tempo hun grote en doorgaans erg dure krijgsmachten om te bouwen en af te slanken. Nederland vormde daarop geen uitzondering.

Aanvankelijk werd vooral de Koninklijke Landmacht ingrijpend gereorganiseerd en incasseerde de regering gretig het zogeheten 'vredesdividend'. De landmacht werd in rap tempo omgevormd van een massaal leger van hoofdzakelijk dienstplichtigen naar een veel kleinere beroepsorganisatie, die vooral in internationaal verband en buiten Nederland inzetbaar zou moeten zijn.

Hervormingen

De ambitieuze hervormingsplannen werden verwoord in twee Defensienota's: 'Herstructurering en verkleining' uit maart 1991 en de nog ingrijpender 'Prioriteitennota' uit januari 1993, waarin onder meer de opschorting van de opkomstplicht (en daarmee in feite het einde van de dienstplicht) werd aangekondigd.

FOTO STAF 1(GE/NL)CORPS

Een aparte, joint projectorganisatie werd belast met het coördineren van alle noodzakelijke activiteiten en randvoorwaarden om de operationele gereedheidsstatus van 11 AMB vast te stellen. Luitenant-generaal M.L.M. Urlings en generaal-majoor F. Oliemans ondertekenen de instellingsbeschikking

In de nota uit 1991 werd voor het eerst formeel gesproken over de oprichting van een luchtmobiele brigade. '*Om zowel in crisisbeheersingssituaties als bij escalatie naar een groot conflict te kunnen beschikken over een eenheid die snel en over grote afstanden kan worden ingezet, wordt één van de pantserinfanteriebrigades omgevormd tot een luchtmobiele brigade uitgerust met gevechts– en transporthelikopters*.'[3]

In andere woorden: de minister streefde naar een snel inzetbare lichte infanteriegevechtseenheid die binnen vijf tot twintig dagen overal ter wereld inzetbaar zou moeten zijn voor de verdediging van het eigen grondgebied en dat van de NAVO-bondgenoten, het beschermen van de internationale rechtsorde en het ondersteunen bij rechtshandhaving, rampenbestrijding en humanitaire hulp. Deze inzet zou daarbij moeten kunnen plaatsvinden in NAVO-verband of als onderdeel van een operatie onder leiding van de Verenigde Naties.

3 Tweede Kamer der Staten-Generaal, Defensienota 1991 (Den Haag, 21 991, 1991) 80.

Als formeel oprichtingsmoment van de brigade kan 1 mei 1992 gelden. Dat was namelijk het geplande starttijdstip van implementatie van de Luchtmobiele Brigade.

Op die dag werd begonnen met de formatie van de eerste infanteriecompagnie luchtmobiel.[4] Deze compagnie was afkomstig uit 11 Pantserinfanteriebataljon Garde Grenadiers. In eerste opzet zou de brigade gaan bestaan uit twee lichte infanteriebataljons (11 Infbat LMB Garde Grenadiers en 12 Infbat LMB Garde Jagers) en een schoolbataljon, dat na mobilisatie als derde gevechtsbataljon zou moeten gaan fungeren.

4 Tweede Kamer der Staten-Generaal, Oprichting Luchtmobiele Brigade (Den Haag, 22 328, 2002) 7.
5 P. Hartman, A. ten Cate, *Garde zonder grenzen* (Den Haag, SDU, 2004) 153 en verder.
6 *Staatscourant*, 2 mei 1995.

Overste Chris Vermeulen tijdens de uitreiking van de eerste rode baretten

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Die gedachte werd echter al snel ingeruild voor een daadwerkelijk paraat derde bataljon (13 Infbat LMB Regiment Stoottroepen, dat in 2002 naar prins Bernhard werd vernoemd), waarbij de gehele brigade zou worden gevuld met vrijwillig dienend beroepspersoneel voor onbepaalde (BOT-ers) en voor bepaalde tijd (BBT-ers). Achterliggende gedachte daarbij was dat in geval van vredesoperaties dienstplichtigen een risico vormden. Zij konden immers alleen met eigen instemming buiten Nederland worden ingezet. Dat was onwenselijk, gelet op de meest waarschijnlijke inzet van de brigade, namelijk crisisbeheersingsoperaties buiten de eigen landsgrenzen.[5]

Uitreiking van de eerste rode baretten

In het voorjaar van 1992 startte onder leiding van luitenant-kolonel Chris Vermeulen een eerste groep van 123 kaderleden met hun luchtmobiele training. Deze training resulteerde, na het succesvol doorlopen van de eindoefening *Red Falcon* op 22 mei 1992, uiteindelijk in de uitreiking van de eerste rode baretten aan deze militairen. In deze periode begonnen ook de eerste BBT-ers binnen te stromen.

Over de kwaliteit en kwantiteit van de rode baretten liet toenmalig minister van Defensie Joris Voorhoeve zich in 1995 tevreden uit: '*De werving voor beroepsmilitairen voor bepaalde tijd verloopt heel redelijk. Vorig jaar is bijna 95 procent van de wervingsdoelstelling gehaald en we hopen dit jaar hetzelfde percentage te halen. (…) Als je nu kijkt naar de kwaliteit van de BBT-eenheden, dan hebben we niets te klagen. Het personeel is zeer enthousiast en gemotiveerd. De krijgsmacht is niet in negatieve zin veranderd, integendeel*'.[6]

Minder florissant was het deze eerste periode gesteld met het nieuwe materieel voor de brigade in opbouw. '*De uitrusting van de luchtmobiele eenheden met specifieke voertuigen en de aanschaf van transport- en bewapende helikopters voor de luchtmobiliteit en de gevechtskracht van de Luchtmobiele Brigade zijn speerpuntprojecten en houden voorrang in de plannen.*'[7] Dat nam echter niet weg dat er vooralsnog geen sprake was van eigen helikopters: men moest het doen met de exemplaren die incidenteel van de

bondgenoten konden worden geleend en voor het overige werd het 'luchtmobiel uitstijgen' vooral beoefend vanuit zeecontainers.

Dat kwam de motivatie van de nieuwe generatie beroepssoldaten niet altijd ten goede: '*We zijn met spannende TV-spotjes van overal ter wereld opduikende helikopters gelokt. Daar komen we voor! Maar we zijn nu drie maanden bezig en we hebben nog geen helikopter gezien, laat staan aangeraakt. We hebben de afgelopen twee weken geoefend met de enige transporthelikopter waar Nederland over beschikt, een container op poten*'.[8]

Beeldmerk en lijfspreuk

In deze periode zagen ook de baretkleur, het beeldmerk en de lijfspreuk van de brigade het levenslicht. Met de keuze voor de maroon-rode baret sloot men aan bij een internationale traditie: de rode baret was en is immers bij uitstek een onderscheidend internationaal herkenningsteken voor para- en luchtlandingstroepen. De keuze voor de 'biddende' torenvalk als beeldmerk was er een die te begrijpen viel. De valk is immers een roofvogel die wereldwijd voorkomt en die bekend staat om zijn karakteristieke jachtmethode: stilhangen in de lucht (bidden) om zich vervolgens op een prooi te storten.
Deze methode laat zich ook vertalen naar de werkwijze van de brigade: eenheden van de brigade kunnen zorgvuldig een doel uitkiezen om dat daarna met een snelle actie vanuit de lucht uit te schakelen. De twee gekruiste zwaarden onder de valk symboliseren de gevechtskracht van de binnen de brigade samenwerkende land- en luchtmacht. De keuze voor de lijfspreuk was overigens weinig origineel te noemen. Het '*nec temere, nec timide*' (Noch roekeloos, noch vreesachtig) was immers veel eerder het motto van de Zweedse koning Gustaaf Adolf II (1594 – 1632), die een vurig aanhanger was geweest van de legerhervormingen van prins Maurits en zijn neef, de Friese stadhouder prins Willem Lodewijk.

Het diepe in…

Begin jaren '90 van de vorige eeuw werd de wereld indringend geconfronteerd met de desintegratie van het voormalige Joegoslavië. Al snel werd daarbij duidelijk dat de Verenigde Naties in de vorm van de *United Nations Protection Force* (UNPROFOR) niet goed in staat was het daarmee gepaard gaande onderlinge geweld tussen Serviërs, Kroaten en Bosniërs in goede

7 Tweede Kamer der Staten-Generaal, Prioriteitennota (Den Haag, 22 975, 1993) 39.
8 *Telegraaf*, 18 september 1993.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Patrouille in de regio Chora, Uruzgan

banen te leiden. UNPROFOR was bij de uitoefening van zijn taken aangewezen op de welwillendheid van de lokale partijen, maar ondervond die allerminst. Daardoor dreigde er een enorme humanitaire tragedie op slechts twee of drie uur vliegen van Nederland.[9]

In maart 1993 nam de strijd in Bosnië in hevigheid toe, waarbij de VN-bevelhebber ter plaatse, de Franse generaal Philippe Morillon, de burgerbevolking in het belegerde Srebrenica de toezegging deed: *'You are now under the protection of the United Nations (…) I will never abandon you'*.[10] In Nederland verlangde vervolgens de Tweede Kamer de inzet van eigen gevechtseenheden om inhoud te kunnen geven aan de wens 'iets' te doen aan het humanitaire drama. Daarbij sprak de Kamer de voorkeur uit voor de inzet van het eerste en op dat moment enige parate bataljon van de Luchtmobiele Brigade.

Dutchbat

Opmerkelijk genoeg zou naar de wens van de Kamer de inzet niet een luchtmobiele moeten zijn, maar een die zich nog het beste laat omschrijven als traditionele pantserinfanterie. Het luchtmobiele bataljon werd uitgerust met het pantserrupsvoertuig YPR765, maar met aangepaste lichte bewapening. Uiteindelijk kwam in maart 1994 11 Infbat LMB Garde Grenadiers onder de naam Dutchbat in de enclave Srebrenica terecht, met als doel om door aanwezigheid van de VN de vijandelijkheden te laten stoppen en de moslimbevolking bescherming te bieden. *'Een eervolle, niet eenvoudige maar wel uitvoerbare opdracht.'*[11] De Nederlanders en met hen de meer dan 40.000 Bosnische vluchtelingen in de enclave waren

9 C.P.M. Klep, R.J.A. van Gils, *Tussen Korea en Kabul* (Den Haag, SDU, 2005) 109 en verder.
10 Ibidem 116.
11 P. Hartman, A. ten Cate, *Garde zonder grenzen* (Den Haag, SDU, 2004) 170.

daarbij permanent omsingeld door het Bosnisch-Servische leger, hetgeen de typering 'de grootste openluchtgevangenis ter wereld' rechtvaardigde.[12]

Hoewel de Grenadiers het in allerlei opzichten al niet eenvoudig hadden gehad, verslechterde de situatie voor het opvolgende bataljon, 12 Infbat LMB Garde Jagers, na juli 1994 in hoog tempo. Zo leidden Bosnisch-Servische blokkades van de aanvoerroutes al snel tot tekorten aan brandstof, reserveonderdelen, medicijnen en vers voedsel.

Bataljonscommandant Peer Everts zei daarover: '*At the end of August the battalion introduced the first rationing of fuel and, to a more limited extent, fresh food supplies. During the course of the deployment, an increasing number of shortages manifested themselves in all areas, which was an impediment to the implementation of the battalion's tasks. For instance, it became impossible to carry out patrols using vehicles, posts could not be visited on a regular basis and the overview of the enclave thus became limited*'.[13]

Een demoraliserende invloed op het moreel van de Dutchbatters hadden ook de toenemende hoeveelheid gijzelingen en militaire incidenten, die onder meer resulteerde in vijf gewonden aan de kant van Dutchbat.

Uiteindelijk zouden het allemaal voorboden blijken te zijn van de overrompeling van de enclave door de Bosnisch-Servische troepen, en de daaropvolgende moordpartij op circa 8.000 moslimmannen. Dat gebeurde in juli 1995, toen ondertussen 13 Infbat LMB Regiment Stoottroepen de Jagers had afgelost. Dat het beschermen van de enclave gelet op de situatie misschien nog wel eervol maar beslist niet eenvoudig was en met het vigerende mandaat en de beschikbare middelen al helemaal niet uitvoerbaar was, werd de Stoters al snel duidelijk.

'Je had natuurlijk heel veel mensen die aan de poort liepen te gillen van 'jullie doen niks!' Vanaf het begin af aan had je al een machteloos gevoel. Je komt erachter dat met wat je hebt, je gewoon geen moer kunt doen. Dan twijfel je aan alles: waarom laat Den Haag toe dat ik hier überhaupt zit met die uitrusting?'[14] In de aanloop naar de val van de enclave sneuvelden de Stoter der eerste klasse Raviv van Renssen, nadat eerder in maart al zijn collega Jeffrey Broere bij een beschieting in Simin Han was omgekomen. Een veelvoud aan Nederlandse militairen raakte lichamelijk en – naar later bleek – ook psychisch gewond.

De val van Srebrenica

De val van Srebrenica betekende de facto het einde van de 'blauwe' UNPROFOR-missie en de overgang naar de door de NAVO geleide *Implementation Force* (IFOR). IFOR werd belast met de uitvoering van de akkoorden van Dayton en zo nodig het afdwingen ervan met militaire middelen. Aan IFOR heeft de brigade beperkt bijgedragen. De mortiercompagnie van de Luchtmobiele Brigade (159 militairen) onder bevel van majoor J.M.J. van der Heijden loste op 26 juni 1996 de marinierscompagnie in Jezero af. De compagnie viel evenals haar voorganger onder bevel van de Britse Divisieartilleriegroep. De mortiercompagnie werd op 7 december 1996 uit de slagorde genomen; de laatste militairen keerden op 18 december terug.[15]

IFOR werd in 1997 opgevolgd door de *Stabilization Force* (SFOR). Zowel 12 Infbat LMB als 13 Infbat LMB namen een halfjaar rotatie SFOR voor hun rekening, respectievelijk SFOR-6 en SFOR-7, in de periode 1999-2000. Daarna deed zich in het voorjaar van 2001 de situatie voor dat 11 Infbat LMB, bestaande uit de ondertussen samengevoegde Grenadiers en Jagers, samen met Poolse en Roemeense eenheden de strategische reserve van SFOR in Bosnië vormde. Als zodanig zijn zij in april en mei ook daadwerkelijk ingezet toen Kroatische nationalisten problemen veroorzaakten door onder meer de bezetting van wapendepots.

12 C.P.M. Klep, R.J.A. van Gils, *Tussen Korea en Kabul* (Den Haag, SDU, 2005) 119.
13 In: A.L.W. Vogelaar/K.F. Muusse/ J.H. Rovers (eds), Netherlands Annual Review of Military Studies. The commanders responsibility in difficult circumstances (Royal Netherlands Defence Academy, Breda, 1998) 19.
14 Kpl1 A. de Kaste, in: *Checkpoint* 1 (2001) (1) 30.
15 http://www.vredesmissies.nl/ifor.htm.

Percepties van Dutchbat

Niet iedere Dutchbatter zal het de afgelopen ruim twintig jaar dagelijks zo hebben ervaren, maar onderzoekscijfers laten er weinig misverstand over bestaan. De Nederlandse samenleving had en heeft (veel) waardering en respect voor de militairen die in 1994-1995 werden ingezet in en rond Srebrenica.[16] Ondanks de desastreuze afloop werd deze inzet bij voortduring door een meerderheid van de bevolking als 'terecht' getypeerd en door nog geen kwart van de ondervraagden betreurd.

De jarenlange stortvloed aan publiciteit en onderzoek rond Srebrenica heeft uiteindelijk weinig invloed gehad op de publieke opinie

Negatieve publiciteit

Met het oog op de maatschappelijke perceptie is het interessant wat voor effect de jarenlange stortvloed aan publiciteit en onderzoek rond Srebrenica en Dutchbat uiteindelijk heeft gehad. Uitgangspunt daarbij is de veelal negatieve publiciteit tussen 1995 en de verschijning van de belangrijkste onderzoeken, namelijk die van het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (NIOD) uit april 2002, en de afrondende Parlementaire Enquête uit januari 2003. In beide onderzoeken werd Dutchbat van blaam gezuiverd en werd de schuld voor het Srebrenicadrama neergelegd bij de (internationale) politiek, en bovenal bij de Bosnische Serviërs.

Het lijkt logisch dat het effect van vijf jaar negatieve publiciteit besloten ligt in opiniecijfers uit 2000. Het verwachte eerherstel van Dutchbat zou zich vervolgens dan weerspiegelen in de onderzoeksresultaten van 2004. In beide opinieonderzoeken werd gevraagd naar de waardering voor enerzijds de rol van Nederland in de kwestie-Srebrenica in het algemeen, en anderzijds de waardering voor de in Srebrenica ingezette militairen. Hieronder staat weergegeven de groep die zei '*(zeer) veel waardering*' te voelen voor:

	april 2000	sep 2004
Nederland	53%	41%
Dutchbatmilitairen	67%	65%

Positieve publieke opinie

Je mag dus vaststellen dat de mening over de Srebrenicagangers in de loop der jaren min of meer stabiel is gebleken, terwijl de samenleving beduidend negatiever is gaan denken over de rol van Nederland. De mening over de ingezette militairen was in beide onderzoeken significant positiever.[17]

Nederland is daarin overigens consistent, en die consistentie is langjarig. Immers, telkens werd de publieke opinie de afgelopen decennia geconfronteerd met de gruwelijke feiten rond Srebrenica, zonder dat dat er op één of andere manier toe heeft geleid dat de samenleving haar positieve grondhouding ten opzichte van de militairen van Dutchbat heeft moeten of willen herzien. Noch negatieve publiciteit, noch positieve parlementaire en NIOD-onderzoeken hebben daarop uiteindelijk veel invloed gehad.

Politieke terughoudendheid

De politiek was op dat punt jarenlang veel terughoudender. In feite veranderde dat pas op 19 juni 2003, toen de Tweede Kamer een slotdebat voerde over de Nederlandse militaire inzet in en rond Srebrenica. Een opvallende rol daarbij speelde toenmalig minister van Defensie Henk Kamp, die het zonder enig voorbehoud opnam voor Dutchbat – inclusief commandant Thom Karremans. '*Ik heb diep respect voor de militairen van Dutchbat 1, 2 en 3 (…)*', zo sprak de minister, '*Ik ben trots op u en hoop dat u in de toekomst kunt rekenen op respect in plaats van misprijzen, op waardering in plaats van onbegrip. Dat heeft u meer dan verdiend*'.[18]

16 J.R. Schoeman, 'Duimen blijvend omhoog voor Dutchbat', in: *Checkpoint* 6 (2005) (5) 15.
17 Ibidem.
18 https://www.nrc.nl/nieuws/2003/06/19/nieuw-in-den-haag-lof-en-eer-voor-dutchbat-7643342-a643366.

Een nog duidelijker signaal gaf diezelfde minister Kamp af op 4 december 2006, toen hij in Assen het eerste Draaginsigne Dutchbat 3 uitreikte aan Thom Karremans. Die laatste liet overigens in zijn toespraak weten dat hij ernstig had getwijfeld of hij wel naar Assen zou komen om het insigne in ontvangst te nemen en, zo vervolgde hij cynisch: *'Men vond het toentertijd wenselijk en noodzakelijk om een Nederlandse eenheid onder leiding van de Verenigde Naties naar een oorlogsgebied te sturen in Bosnië. Helaas onvoldoende bewapend en helaas zonder duidelijk mandaat en Rules of Engagement en zonder ondersteuning en wat later bleek zonder morele steun. Hoezo eervolle taak?'* [19]

Bij die gelegenheid werd ook een plaquette met daarop de tekst 'Voor altijd verbonden' onthuld. Saillant detail: de oorspronkelijk beoogde drieregelige tekst ('Gezuiverd van blaam, getekend door tragiek, voor altijd verbonden') werd door de defensietop op dat moment als te vergaand beschouwd. Pleidooien van toenmalig commandant van het Regiment Stoottroepen Jelte Groen en Inspecteur-Generaal der Krijgsmacht (IGK) Ad van Baal ten faveure van die drieregelige tekst mochten niet baten.

Erkenning

Ten slotte: een heel bijzondere vorm van erkenning vormde in 2010-2011 de theatermonoloog 'Af – Terug naar Srebrenica' van de hand van theatermaker Kees van der Zwaard en regisseur Ruud Hendriks. In deze monoloog maakte acteur Cees Geel in zijn rol als Dutchbatsergeant Ben Verburg het publiek op indringende wijze deelgenoot van zijn emoties en ervaringen op de Balkan.[20] Indringend en overtuigend, daarvan getuigde onder meer de reactie van toenmalig Commandant der Strijdkrachten generaal Peter van Uhm na het zien van het stuk: *'Dat mensen die geen militair zijn en niet in Bosnië geweest, zó exact de kern kunnen raken'*.[21]

19 In: *Checkpoint* 10 (2006) (7) 4.
20 https://www.nrc.nl/nieuws/2011/09/16/monoloog-van-een-soldaat-die-erbij-was-in-srebrenica-12035492-a41247.
21 J.R. Schoeman, 'Iedereen vult het beeld voor ons in', in: *Checkpoint* 2 (2013) (14) 52.

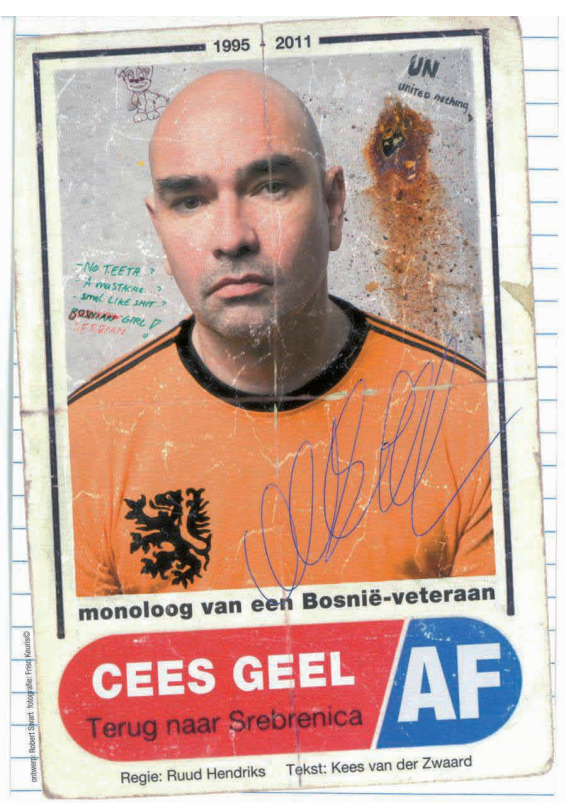

'Als je teruggaat, ga ik van je af.'
Dat zegt de vrouw van veteraan Ben Verburg, Dutchbatter tijdens de val van Srebrenica.
Toch wil Ben terug. Ruim 15 jaar later.

AF Terug naar Srebrenica

Met een paar nieuwe sportschoenen.

In **AF – terug naar Srebrenica** vertelt hij zijn verhaal:
- wat hem in Bosnië is overkomen, wat hij heeft gedaan en niet gedaan,
- hoe dat heeft doorgewerkt en waarom hij niet anders kan dan teruggaan.

Op zoek naar hoop tegen de wanhoop.

Spel: **Cees Geel** • Regie: **Ruud Hendriks** • Tekst: **Kees van der Zwaard**
Grafische vormgeving: **Robert Swart** • Fotografie: **Friso Keuris**
Publiciteit: **Sonja Huising** • Productie: **Hystrix Producties**

Speellijst 2011

- zat 17 september	Amsterdam, De Balie; 20.00 uur, première; inleiding van Christ Klep; www.debalie.nl; 020-5535100
- vrij 30 september	Haarlem, Toneelschuur, 20.00 uur; www.toneelschuur.nl; 023-5173910
- zat 1 oktober	Haarlem, Toneelschuur, 20.00 uur; www.toneelschuur.nl; 023-5173910
- woe 12 oktober	Utrecht, Stadsschouwburg, 20.30 uur; www.stadsschouwburg-utrecht.nl; 030-2302023
- zat 15 oktober	Culemborg, Theater De Fransche School, 20.30 uur; www.theaterdefranscheschool.nl; 0345-521546
- don 27 oktober	Den Haag, Koninklijke Schouwburg, 20.30 uur; www.ks.nl; 0900-3456789
- vrij 28 oktober	Den Haag, Koninklijke Schouwburg, 20.30 uur; www.ks.nl; 0900-3456789
- don 24 november	Amersfoort, Theater De Lieve Vrouw, 20.30 uur (met nagesprek); www.lievevrouw.nl; 033-4226555

Verder wordt AF – terug naar Srebrenica 15 keer gespeeld op uitnodiging van het Veteraneninstituut en in de ECHOS-Homes. Deze laatste voorstellingen zijn gratis toegankelijk voor militairen, veteranen en hun thuisfront. Aanvullende informatie daarover vindt u op www.home-basesupport.net/AF of via AF@home-basesupport.net

Voor verdere informatie: www.af-terugnaarsrebrenica.nl of via info@keesvanderzwaard.nl

HOME BASE SUPPORT · Veteraneninstituut · vfonds · lira fonds

FOTO BEELDBANK NIMH

Een Chinook transporthelikopter stijgt snel op na het afzetten van militairen met hun materieel. Geïntegreerd optreden van de land- en luchtcomponent van 11AMB

Materieel

Ondertussen begon vanaf 1994 ook het benodigde, aanvankelijk geleasede en vervolgens gekochte materieel binnen te stromen. Het belangrijkste daarbij, zo leert de 'Prioriteitennota'[22], waren de twee soorten helikopters:

1 Transporthelikopters, die bedoeld waren om de infanterie-eenheden de vereiste tactische mobiliteit te gaan verschaffen. Zij vervoeren de militairen naar de plaats van inzet, worden voor logistieke doeleinden gebruikt en kunnen gewonden afvoeren. Uitgangspunt daarbij was dat een bataljon de kleinste afzonderlijk in te zetten eenheid zou zijn. Daarom moest de transportcapaciteit ten minste zó groot zijn, dat het operationele deel van een bataljon in één keer zou kunnen worden verplaatst. Daarvoor waren, afhankelijk van de grootte van de heli's, ongeveer 25 stuks nodig. Uiteindelijk werd gekozen voor 13 zware (Chinooks) en 17 middelzware (Cougars) transporthelikopters.

2 Bewapende helikopters, bedoeld om verkenningen uit te voeren en tevens om de transporthelikopters tijdens verplaatsingen te beveiligen. Bewapende helikopters waren ook noodzakelijk om geïntegreerd als slagkracht en escalatiedominantie met de betrekkelijk lichtbewapende infanterie-eenheden van de brigade te kunnen opereren. Immers, dit type heli's kan snel optreden tegen tank– en luchtlandingseenheden. Lichte infanterie-eenheden zijn zonder deze ondersteuning kwetsbaar, mede omdat rekening werd

22 Tweede Kamer der Staten-Generaal, Defensienota 1991 (Den Haag, 21 991, 1991) 116.

gehouden met tegenstanders die mogelijk met gemechaniseerde middelen waren uitgerust. In eerste instantie werd daarbij gedacht aan ongeveer 40 bewapende helikopters. Aanvankelijk waren daarvoor zowel de Frans-Duitse Eurocopter Tigre en de Amerikaanse Apache in beeld. Na veel discussie omtrent militair-operationele en economische aspecten viel de keuze op de Apache, waarvan er uiteindelijk 33 werden aangeschaft.[23]

Ook de bewapening werd aangepast en gemoderniseerd, en sinds 1998 beschikt de brigade over een zogeheten luchtmobiel speciaal voertuig (LSV), liefkozend 'Playmobiel' genoemd.

Het luchtmobiel speciaal voertuig (LSV) waarover de brigade beschikt wordt liefkozend Playmobiel genoemd

Kleine(re) missies

In de periode na SFOR stond binnen de brigade vooral de doelstelling centraal om in 2003 samen met de Tactische Helikoptergroep van de Koninklijke Luchtmacht een volwaardige, operationeel inzetbare Air Manoeuvre Brigade te zijn (zie hiervoor de bijdrage van kolonel M.J.H.M. Bastin op bladzijde 68-69).

Tegelijkertijd bleef de brigade een volwaardig en prominent uitzendinstrument.[24] Dat resulteerde in het inzetten van Rode Baretten in onder meer Cyprus (1998-2001), Kosovo (1999) en Macedonië (2001).

Cyprus

De inzet op Cyprus was een bijzondere. Om Nederland na het echec van Srebrenica weer enigszins op de internationale kaart te zetten, zocht met name het ministerie van Buitenlandse Zaken naar een vredesoperatie met een laag risico. Dat werd Cyprus, waar de *United Nations Force in Cyprus* (UNFICYP) al sinds 1964 tamelijk anoniem en zonder al te veel spanningen probeerde de vrede te bewaren tussen de Turkse en Griekse bevolkingsgroepen op het eiland.

De Nederlandse inbreng, met onder meer militairen van de Alfa- en Charlie-compagnie van 11 Infbat LMB, bestond hoofdzaak uit het bemannen van observatieposten en het uitvoeren van patrouilles te voet, per fiets of gemotoriseerd. De Nederlanders ondervonden nauwelijks politieke en/of militaire spanningen, waarna op 6 juni 2001 de Nederlandse deelname aan UNFICYP eindigde.

Kosovo

In ongeveer dezelfde periode kwam een al langer smeulend conflict tot ontploffing, namelijk dat tussen de Servische en Albanese Kosovaren. Met nadrukkelijke instemming van de Servische president Milosevic probeerden Joegoslavische troepen samen met politie-eenheden en extremistische militanten Kosovo etnisch te 'zuiveren' van zijn Albanese bevolkingsdeel.

Daardoor dreigde er een regionale oorlog, waarna verschillende landen, waaronder de Verenigde Staten, Engeland, Duitsland en Rusland, via de Verenigde Naties probeerden Milosevic op andere gedachten te brengen. Dat mislukte, waarop de NAVO vanuit de lucht doelen in Servië begon te bombarderen.

Aanvankelijk veranderde dat de standpunten van Milosevic niet. Vervolgens startte de NAVO in het naastgelegen Macedonië met de opbouw van een militaire grondcomponent onder de naam *Kosovo Force* (KFOR). Tot een daadwerkelijke grondoorlog kwam het echter niet, omdat Milosevic toch tamelijk onverwacht in juni 1999 de belangrijkste eisen van de internationale gemeenschap inwilligde.

23 B. den Ouden, 'De aanschaf van de AH-64D Apache', in: *Militaire Spectator* 185 (2016) (6) 252 en verder.

24 P. Hartman, A. ten Cate, *Garde zonder grenzen* (Den Haag, SDU, 2004) 189.

11 Air Manoeuvre Brigade operationeel gereed!

M.J.H.M. Bastin - kolonel der infanterie

De oprichting van de Luchtmobiele Brigade had voortdurende politieke aandacht. Dit bleek uit de halfjaarlijkse rapportages aan de Tweede Kamer over de voortgang van de oprichting. Defensie had de ambitie om eind 2003 de Operationele Gereedheidsstatus (OGS) van 11 Air Manoeuvre Brigade (11AMB) vast te stellen, hetgeen ook aan het parlement werd gemeld.

Er kwam een aparte *joint* projectorganisatie die belast werd met het invullen en coördineren van alle noodzakelijke activiteiten en randvoorwaarden om de OGS te kunnen vaststellen. Deze projectorganisatie (PO-OGS 11AMB 2003) is formeel ingesteld op 8 december 2000 door Commandant 1(GE/NL)Corps (C-1GNC) luitenant-generaal M.L.M. Urlings en Commandant Tactische Luchtstrijdkrachten (C-TL) generaal-majoor F. Oliemans, met de ondertekening van de Instellingsbeschikking.

Missie PO-OGS 11 AMB 2003

De missie van de PO-OGS was: *Het bereiken van de OGS in 2003 teneinde een positieve uitstraling te realiseren m.b.t. de speerpunt-eenheden 11LMB en THGKLu en derhalve de KL en de KLu als geheel.* De vier hoofdtaken van de PO waren:

1 het inventariseren van knelpunten op het kritieke pad van het opwerken van 11AMB;
2 het monitoren van de ontwikkelingen en voortdurend mede evalueren van het Specifieke Beleid Opleiden en Trainen (SBOT-B);
3 het ontwikkelen van een evaluatiesystematiek voor (subeenheden van) 11AMB (zowel KL als KLu) en de Joint Command Post alsmede het opstellen van eisen en afgeleide normen voor de OGS oefening *Gainful Sword*;
4 het adviseren en ondersteunen van C-1GNC en C-TL bij het opstellen van het scenario voor deze oefening.

Gainful Sword

De oefening Gainful Sword vond van 10 tot 31 oktober 2003 grotendeels in Polen plaats, in de trainingsgebieden Drawsko, Wedrzyn (met inbegrip van het militaire vliegveld Babimost) en Zagan.
Aan de oefening namen 7500 militairen deel afkomstig uit twaalf landen, van wie ruim 4000 uit Nederland. Daarbij waren ook Nederlandse F-16's die de luchtoperatie van 11AMB daadwerkelijk ondersteunden. Luchtsteun is immers een belangrijke randvoorwaarde voor de inzet van 11AMB. Het realiteitsgehalte van de oefening was mede hierdoor hoog.

Tijdens de oefening heeft 11 AMB goed internationaal teamwork verricht met de Britse, Poolse en Duitse eenheden, die eveneens aan de oefening meededen. Deze internationale inbreng betrof respectievelijk Chinooks van de *Royal Air Force Support Helicopter Force*, een Pools luchtmobiel bataljon met helikopters van 25 (PL) *Air Cavalry Brigade* en Duitse genisten. Operaties met deze eenheden vonden zowel bij dag als bij duisternis plaats.

Opvallend was de vergaande mate van integratie tussen het Britse en Nederlandse optreden van helikopters, zowel bij dag als bij nacht. Voorts waren er bijdragen van Denemarken, Frankrijk, Griekenland, Italië, Noorwegen, Spanje, Turkije en de Verenigde Staten.

Het *operational assessment* van 11 AMB is uitgevoerd aan de hand van de door de projectofficier ontwikkelde *Joint Air Manoeuvre Evaluation Manual*. Een multinationaal evaluatieteam, bestaande uit 160 experts uit Nederland, de Verenigde Staten, het Verenigd Koninkrijk, Duitsland, België en Noorwegen voerde dit uit. Zij werkten geïntegreerd in multifunctionele teams die de

In concreto ging het daarbij om de terugtrekking van de Joegoslavische troepen uit Kosovo en de terugkeer van de Albanese vluchtelingen onder bescherming van KFOR. De Nederlandse inbreng in KFOR in de periode van april 1999 tot en met augustus 2000 was met ruim 4.000 militairen substantieel te noemen. De inbreng van de brigade daarbinnen was echter gelimiteerd en beperkte zich tot de Bravo-compagnie van 11 Infbat LMB, die zich bezighield met bewakings- en politietaken. In januari 2000 keerde de compagnie terug naar Schaarsbergen.[25]

diverse sub-eenheden van 11 AMB evalueerden. Het evaluatieteam stond onder leiding van een *Teamchief* (brigade-generaal KL) en een *Deputy Team Chief* (kolonel KLu), die een onafhankelijke positie bekleedden.

De oefening werd in bijzijn van vele gasten afgesloten met een spectaculaire demonstratie en een ceremonie met de bekendmaking van het resultaat. De Bevelhebber der Landstrijdkrachten (BLS) luitenant-generaal Marcel Urlings, deelde, in bijzijn van Bevelhebber der Luchtstrijdkrachten (BDL) luitenant-generaal Dick Berlijn, officieel aan brigadegeneraal Peter van Uhm en zijn plaatsvervanger kolonel Ron Hagemeijer mee dat 11AMB met glans de operationele gereedheidstatus had bereikt.

OGS bereikt!

De operationele gereedstelling van 11AMB werd op 7 november 2003 door de BLS en BDL in een nota aan de minister van Defensie in afschrift aan de CDS gemeld. Hierin werd onder meer opgeroepen deze unieke status van 11AMB bij de diverse internationale fora als zodanig aan te merken.

Verbeterpunten

De evaluatie tijdens Gainful Sword leverde natuurlijk ook verbeterpunten op. Tijdens de evaluatie was namelijk gebleken dat er capaciteiten ontbraken die de effectiviteit van de brigade aanzienlijk konden verbeteren. Hierbij valt te denken aan het ontbreken van speciaal toegeruste 'medevac' helikopters en een toegeruste *command & control* (C2) helikopter.

Een ander punt was het ontbreken van adequate middelen voor de herkenning van de eigen troepen. Het geïntegreerd optreden maakt het bij dag maar vooral bij nacht van wezenlijk belang dat eigen troepen herkenbaar zijn voor eigen gevechtshelikopters. Overigens hadden deze bevindingen geen invloed op het resultaat van de eenheid; ze lagen immers buiten de competentie van de brigadecommandant. De BLS en de BDL hebben in een nota gepleit voor het aanpakken van de verbeterpunten.

FOTO BEELDBANK NIMH

Commandant 11AMB, brigade-generaal van Uhm en plaatsvervangend commandant, kolonel Hagemeijer, met de zojuist van de BLS en BDL ontvangen dagorder

Afsluiting

De oprichting van de Luchtmobiele Brigade in 1992 was een belangrijke politieke ambitie. Het was een voor Nederland nieuwe capaciteit van significante omvang. Het instellen van een volwaardige en fulltime projectorganisatie die het in de jaren 2000 tot en met 2003 mogelijk moest maken om de operationele gereedheid te bereiken was een enerverend en uniek project dat aantoonde hoeveel waarde werd gehecht aan het bereiken van de OGS van de joint brigade. Dit was een absolute mijlpaal.

Maar ook voor deze brigade geldt: 'wie stopt met leren, houdt op met goed zijn'. Natuurlijk betreft het niet alleen leren, maar ook investeren. Dat investeren loopt tot op de dag van vandaag, waarbij de brigade voortbouwt op het fundament van de OGS.

Macedonië

Een volgende inzet betrof die in de voormalige Joegoslavische deelrepubliek Macedonië. De bevolking van dit land bestond in hoofdzaak uit Slavische Macedoniërs en etnische Albanezen, waarbij de Macedoniërs de sleutelposities in de samenleving innamen.[26] Na oplopende spanningen en uitbarstingen van geweld tussen deze bevolkingsgroepen verzocht de

25 Ibidem, 202.

26 C.P.M. Klep, R.J.A. van Gils, *Tussen Korea en Kabul* (Den Haag, SDU, 2005) 433 en verder.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11LMB

Een kleine en korte inzet van 11LMB vond plaats tijdens de verkiezingen in Congo, 2006

Macedonische president de NAVO om troepen in het gebied te stationeren om de rust te herstellen en vervolgens ook te garanderen.

De NAVO stemde daarin toe en startte om te beginnen de wapeninzamelingsactie *Essential Harvest*, waaraan namens Nederland vanaf 26 augustus tot 1 oktober 2001 de Alfa-compagnie van 11 Infbat LMB (versterkt met onder andere commando's en marechaussees) deelnam. In totaal werden tijdens *Essential Harvest* ruim 3800 wapens, tienduizenden stuks munitie en een aantal militaire voertuigen in beslag genomen.

Congo

Een kleine inzet van korte duur was er in 2006, toen Nederland voor een periode van vier maanden een bijdrage leverde aan de troepenmacht van EUFOR ter ondersteuning van de VN-missie MONUC tijdens de verkiezingen in Congo. De eenheid had tot taak de politie, het nationale leger (FARDC) en MONUC te ondersteunen indien zij de situatie niet meer aan zouden kunnen. De eenheid (ongeveer 50 personen), afkomstig van 11 Mortiercompagnie van de Luchtmobiele Brigade, was volledig geïntegreerd in een Duitse *Fallschirmjägerkompanie* en gelegerd in Gabon als *'on call forces'*.[27]

Irak

Na de Tweede Golfoorlog gaven de Verenigde Naties de multinationale troepenmacht *Stabilization Force Iraq* (SFIR) in oktober 2003 het mandaat om de openbare orde in Irak te handhaven, een bijdrage te leveren aan het opleiden en uitrusten van Iraakse politie- en

27 http://www.vredesmissies.nl/eufor%20congo.htm.

FOTO MCD, G. VAN ES

Onthulling van het bord van de gemeente Arnhem in As Samawah, Irak, november 2004

veiligheidseenheden én tegelijkertijd mee te werken aan de reconstructie van het gebied in de provincie Al-Muthanna.[28] Al vanaf juli 2003 nam Nederland deel aan SFIR, te beginnen met eenheden van het Korps Mariniers, een geniecompagnie, een veldhospitaal en een helikopterdetachement met allereerst Chinooks en later ook Cougars en Apaches.

Luchtmobiel leverde met één compagnie een bijdrage aan SFIR-3 en het leeuwendeel van SFIR-4 en SFIR-5 in de periode juli 2004 tot maart 2005. De voortdurende patrouilles te voet en gemotoriseerd bleken niet zonder gevaar, en datzelfde gold voor de belangrijkste thuisbasis: *Camp Smitty*.

Beschietingen en aanslagen kwamen frequent voor, en tijdens een ervan kwam op 10 mei 2004 sergeant der eerste klasse Dave Steensma (12 Infbat LMB Van Heutsz) om. Op 14 augustus 2004 kwam wachtmeester Jeroen Severs van de Koninklijke Marechaussee, toegevoegd aan 13 Infbat LMB, om in een hinderlaag in Ar Rumaythah.

Daarnaast waren de klimatologische omstandigheden buitengewoon zwaar: '*Het ECHOS-Home op Camp Smitty heette Huize Brandend zand. En het was daar zo verschrikkelijk heet dat het zand ook echt brandde. Dan heb ik het over een temperatuur van 50 graden Celsius in de schaduw!*'.[29] De Nederlandse militairen voerden tevens een aantal CIMIC-projecten uit die erop waren gericht het niveau van openbare voorzieningen te verbeteren.

28 C.P.M. Klep, R.J.A. van Gils, *Tussen Korea en Kabul* (Den Haag, SDU, 2005) 70 en verder.
29 In: *Checkpoint* 7 (2016) (17) 61.

Er werden schoolgebouwen hersteld en de levering van water en elektriciteit werd verbeterd. In maart 2005 droegen de Nederlanders de gebiedsverantwoordelijkheid over aan Britse militairen, waarna de laatste Nederlandse eenheden in april huiswaarts keerden.

Afghanistan

De Nederlandse militaire rol in Afghanistan (2001 – heden) was en is dermate veelomvattend en, afhankelijk van het tijdstip, zo uiteenlopend van karakter dat een poging die rol in dit artikel uitputtend te beschrijven op voorhand tot mislukken is gedoemd. Er is daarom gekozen voor een invalshoek die de Nederlandse inbreng typeert aan de hand van de begrippenparen 'onmacht-kracht' en 'winst-verlies'.

Bij aanvang van de door de Verenigde Staten gedomineerde anti-terreuroperatie *Enduring Freedom*, in oktober 2001, bestond de Nederlandse inbreng in hoofdzaak uit een maritieme en luchtcomponent. Eind 2001 ging de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties akkoord met de oprichting van de *International Security Assistance Force* (ISAF). ISAF werd in eerste instantie belast met het handhaven van de veiligheid in en rond de Afghaanse hoofdstad Kabul, zodat er in alle rust kon worden gewerkt aan de opbouw van een nieuw Afghaans leger en een nieuwe politiemacht.

Eind december 2001 besloot de Nederlandse regering met een versterkte compagnie van ongeveer 200 militairen deel te nemen aan ISAF. Daarbij werd telkens één van de drie luchtmobiele bataljons verantwoordelijk gesteld voor het leveren van deze ISAF-compagnie.[30]

Beperkt mandaat

Het mandaat van ISAF was beperkt, wat leidde tot gevoelens van onmacht, onzekerheid en frustratie. Indringend werden die gevoelens in beeld gebracht door filmmaakster Marijke Jongbloed in haar documentaire *Smile and wave* uit 2003, waarin ze een peloton Stoters volgt. Onmacht en frustratie, bijvoorbeeld waar sergeant Winus Dorenbos zich uitspreekt over het feit dat het peloton niet mag ingrijpen bij een volkomen uit de hand gelopen studentendemonstratie.

'*Als er iets aan de hand is, moet je er maar vooral niet naar toegaan (…) Wat zijn we voor mieten? (...) We zijn bang om iets te doen, we zijn bang om ons nek uit te steken. Denk maar aan Srebrenica. Nederland is kampioen compromissen maken*'.

Onzeker toont korporaal Rudy Deckers zich als hij zegt: '*Pakweg één op de 100 Afghanen is tegen ISAF en die is wat van plan, ooit. Maar die ene Afghaan ziet er precies zo uit als die andere 99. Die heeft ook een plakbaard en een soepjurk aan, dus die kun je er niet tussen uitpikken*'.

Ondanks de toename van de Nederlandse inbreng in ISAF tot uiteindelijk circa 650 militairen, waaronder commando's, medisch personeel en genisten, bleek ISAF kwetsbaar voor de vele beschietingen, zelfmoordaanslagen en andere veiligheidsincidenten. In de zomer van 2003 keerde het grootste deel van deze militairen terug naar Nederland, waarbij overigens de rol van Nederland binnen ISAF voorlopig op beperkte schaal werd voortgezet.

In 2004 stuurde Nederland militairen naar Pol-e-Khomri in de provincie Baghlan in Noord-Afghanistan om een Provinciaal Reconstructie Team (PRT) op te richten. Het eerste jaar waren dit vooral luchtmachtmilitairen. Het tweede jaar waren het in hoofdzaak militairen van de Koninklijke Marine en het Korps Mariniers. De taken van het PRT werden op 1 oktober 2006 overgedragen aan de Hongaarse krijgsmacht.

RC-South

Enkele jaren later bleek ISAF ook buitengewoon krachtdadig te mogen en kunnen optreden. Medio 2006 richtte de Nederlandse militaire deelname aan ISAF zich hoofdzakelijk op de operatie in het zuiden van Afghanistan.

30 C.P.M. Klep, R.J.A. van Gils, *Tussen Korea en Kabul* (Den Haag, SDU, 2005) 454 en verder.

FOTO STILL UIT 'SMILE AND WAVE', M. JONGBLOED

Sergeant W. Dorenbos: 'Nederland is kampioen compromissen maken'

Nederland zou samen met Canada en Groot-Brittannië een belangrijk rol spelen op regionaal niveau.

Regional Command South was het regionale hoofdkwartier dat twee periodes onder Nederlandse leiding stond met generaal-majoor Ton van Loon (2006-2007) en generaal-majoor Mart de Kruif (2008-2009). In de periode van generaal Van Loon leverde de Luchtmobiele Brigade de regionale reserve-eenheid (*RC-South reserve*), met achtereenvolgens twee compagnieën van 11 Infbat LMB.

Task Force Uruzgan

Voorts had Nederland, samen met Australië, de verantwoordelijkheid voor de provincie Uruzgan. De *Task Force Uruzgan* (TFU) was verdeeld over twee locaties, namelijk *Kamp Holland* in Tarin Kowt, de hoofdstad van de provincie Uruzgan, en het zestig kilometer westelijk gelegen *Camp Hadrian* in Deh Rawod. De Taskforce bestond uit een PRT, een zogeheten *Battlegroup,* een Australische *Reconstruction Taskforce* en specialistische eenheden op gebieden als inlichtingen, psy-ops, genie en logistiek.

Meermalen leverde de Luchtmobiele Brigade de kern voor de Staf TFU en opeenvolgende *Battlegroups*, waaraan altijd een luchtmobiele compagnie was toegevoegd. Deze grondtroepen werden ondersteund door F-16's, C-130's, Chinooks, Apaches en Cougars van de Koninklijke Luchtmacht. De totale omvang van de Nederlandse bijdrage schommelde begin 2007 tussen de 1500 en 2000 militairen, die onder meer actief waren in en rond het strategisch gelegen district Chora.[31] Zo was daar in deze periode permanent een compagnie van 13 Infbat LMB aanwezig.

Begin juni werd duidelijk dat de *Opposing Militant Forces* (OMF), bestaande uit de Taliban

31 Zie voor een beschrijving van de gebeurtenissen rond Chora: Gian Santegoeds, 'De slag om Chora. Een reconstructie', in: *Defensiekrant* (28 juni 2007) 8.

en sympathisanten, troepen verzamelden in de bergen rondom Chora. Op vrijdagmorgen 15 juni werd een Nederlands konvooi in Tarin Kowt, 16 kilometer van Kamp Holland, slachtoffer van een zelfmoordaanslag. Daarbij kwam de 20-jarige soldaat Timo Smeehuijzen (42 Painfbat Limburgse Jagers) om het leven.

Op zaterdag 16 juni werden vroeg in de ochtend de drie Afghaanse politieposten *Kala Kala*, *Nyazi* en *Sarab* in de Chora-vallei tegelijkertijd aangevallen door de OMF. De Afghaanse politie kreeg daarbij steun van onder meer Apaches, *Close Air Support* van gevechtsvliegtuigen en – vanaf Tarin Kowt – van een Nederlandse pantserhouwitser. In de middag trok de OMF het districtscentrum binnen, waarna er straatgevechten ontstonden tussen hen en Nederlandse en Afghaanse militairen.

Begin van de avond werd de situatie dermate penibel dat de lokale Nederlandse commandant, kapitein Larry Hamers (13 Infbat LMB), zich meldde bij *Battlegroup* commandant luitenant-kolonel Rob Querido met de vraag wat het behoud van het district Chora waard was. De val van Chora zou een morele overwinning voor de OMF zijn, en alleen al daarom moest het districtscentrum behouden blijven. Op bevel van commandant *Task Force Uruzgan* verzamelde Querido zijn reserves en vertrok vanaf Kamp Holland om Hamers terzijde te staan.

Terugkijkend op de situatie zegt Hamers: '*Wij hebben de Stotersvlag op het districtskantoor gehesen, en die blijft daar wapperen*'. Om zijn mannen te motiveren diende de leus: *Rave the Enclave!* Hamers diende zelf bij Dutchbat 3 in Srebrenica toen de Serven er binnentrokken. '*Ook Chora is een enclave*', zegt Hamers, '*het ligt ingeklemd tussen de bergen, net als Srebrenica. Ook hier zagen we vluchtelingenstromen, ook hier vocht een militie. (…) Mijn mannen waren tot het uiterste gemotiveerd. Nu hadden we wél de middelen om keihard terug te slaan en die lui van de mat te vegen. Ik was verbaasd dat ze bleven komen. Maar we hielden stand*'.[32]

In de nacht van zondag 17 juni op maandag 18 juni ontplofte tijdens het laden van een mortier de granaat in de schietbuis, waardoor de 44-jarige sergeant-majoor Jos Leunissen (13 Infbat LMB) om het leven kwam en drie van zijn collega's gewond raakten. Hamers: '*Toen ik binnen was, hoorde ik een harde klap. Ik rende naar buiten en daar lag Jos, aan mijn voeten. Verderop lagen drie gewonden. Dat was zwaar, dat was verschrikkelijk. Ik had Jos zelf gevraagd zich tijdelijk bij mijn eenheid te voegen als oudste onderofficier. Had ik dat maar nooit gedaan, denk ik nu*'.[33]
In de loop van maandag 18 juni trok de OMF zich terug in de bergen en liet de stad zwaar beschadigd, maar wel in handen van ISAF, achter.

Einde van de Nederlandse inzet

Al aan het begin van 2007 discussieerde de regering over de vraag of de missie, die op dat moment medio 2008 zou aflopen, moest worden verlengd. Van de kant van de Verenigde Staten, Australië en de Afghaanse regering werd hier sterk op aangedrongen. De periode is uiteindelijk verlengd tot augustus 2010. Er werd lang gesproken over een verdere verlenging na augustus 2010, wat leidde tot de kabinetscrisis over het Uruzganbesluit en uiteindelijk tot de val van het kabinet-Balkenende IV. De Nederlandse bijdrage aan de ISAF-missie in Uruzgan werd op 1 augustus 2010 officieel beëindigd.

Terugkijkend op de Nederlandse inzet in Afghanistan valt een aantal zaken op, in zowel negatieve als positieve zin. Om met dat eerste te beginnen: zeer betreurenswaardig zijn natuurlijk de 25 omgekomen Nederlandse militairen, waarvan er vijf behoorden tot de Luchtmobiele Brigade. Naast de al genoemde Jos Leunissen waren dat sergeant Bart van Boxtel, korporaal Cor Strik, soldaat der eerste klasse Tim Hoogland en sergeant Mark Weijdt.

Daarnaast vielen er ruim 140 lichamelijk gewonden, terwijl het aantal psychisch bescha-

32 Joeri Boom, 'Als een nacht met duizend sterren', in: *De Groene Amsterdammer* (29 juni 2007).
33 Ibidem.

digde militairen pas in de loop der jaren duidelijk zal worden. Daarnaast wordt regelmatig betoogd dat Nederland te snel uit Uruzgan is vertrokken, als gevolg waarvan de Taliban opnieuw de regie in het gebied kon overnemen én de Nederlandse slachtoffers dus voor niets zijn gevallen, hetgeen overigens feitelijk niet onderbouwd kan worden.

De direct betrokkenen Marian en Rob Hoogland, de ouders van de op 20 september 2007 gesneuvelde Tim Hoogland, stonden al eerder stil bij die vraag: '*Hoe het verder moet met Afghanistan? Dat interesseert Marian helemaal niks meer. Of ze de missie verlengen – het maakt haar niet uit. Wij hebben ons offer al gebracht. Rob hoopt wel dat de Nederlandse missie enig nut heeft, anders wordt de dood van Tim nog triester. Als we nu weggaan uit Afghanistan en er is daar niets veranderd, dan is het helemaal voor niks. Maar wat er ook gebeurt, Tim komt niet meer terug*'.[34]

Positieve effecten

Vanzelfsprekend kende het Nederlandse optreden, inclusief dat van Luchtmobiel, ook positieve effecten. Zo werd hiervoor al duidelijk dat het na Srebrenica toch gehavende blazoen van de brigade door het optreden in Irak en vooral Uruzgan flink werd opgepoetst. Dat bleef ook bij de NAVO-bondgenoten niet onopgemerkt: '*De Nederlanders hebben de Taliban een gevoelige klap toegebracht, hoewel dit ten koste ging van één van hun eigen manschappen*'. Het betreft Amerikaanse lof voor het optreden van de Nederlandse militairen tijdens de slag om Chora tussen 15 en 19 juni 2007. '*Ze hebben de situatie goed ingeschat, door zich offensief op te stellen*', staat in de WikiLeaks-documenten. De Amerikaanse conclusie: '*Beste Nederlanders, willen jullie alsjeblieft blijven?*'[35]

Ook de publieke opinie in Nederland zelf sprak zich keer op keer respectvol uit over de inzet en prestaties van de Nederlandse militairen. Zo gaf in opinieonderzoek in oktober 2011 (in afgeronde cijfers) 70 procent van de respondenten aan '(zeer) veel' respect te hebben voor de Nederlandse militairen in Uruzgan, 14 procent antwoordde '(zeer) weinig', terwijl 18 procent daarover geen mening had of die niet wilde geven. '*Omdat door het optreden van "onze jongens en meiden" Nederland op een goede manier op de kaart is gezegd*', zo verklaarde één van de ondervraagden het positieve gevoel, '*(…) de meeste militairen doen gewoon hun best om de lokale bevolking te helpen, waar ze ook heen gestuurd worden*'.[36]

Regelmatig wordt betoogd dat Nederland te snel uit Uruzgan is vertrokken…

Onderscheidingen

Ten slotte leverde de inzet in Afghanistan een reeks dapperheidsonderscheidingen en daaraan gekoppelde positieve publiciteit op. De meest in het oog springende daarvan zijn de drie Militaire Willemsorden voor het Korps Commandotroepen (KCT) en de toenmalige kapiteins van dat Korps, Marco Kroon en Gijs Tuinman.

Onder de gedecoreerden zijn ook Luchtmobiele militairen, onder wie eerste luitenant Alex Spanhak (13 Infbat LMB), die in oktober 2009 door minister van Defensie Eimert van Middelkoop een Bronzen Kruis kreeg opgespeld. Bij diezelfde gelegenheid werden sergeant René Neef (13 Infbat LMB) en korporaal Mark Groen (12 Infbat LMB) onderscheiden met een Kruis van Verdienste.

Tradities en ceremonieel

Ondanks haar nog tamelijk jeugdige leeftijd, beschikt de Luchtmobiele Brigade over een rijk verleden. Dat laat zich verklaren uit de vele

34 H. Fonteyn, K. van der Zwaard, *Tussen front en thuisfront* (Kampen, Uitgeverij Kok, 2009) 77.

35 Http://nos.nl/artikel/214140-de-slag-om-chora-door-amerikaanse-ogen.html.

36 Blauw Research, Veteranenmonitor 2011 (Rotterdam, 2011) 15 en verder.

FOTO: MCD, A. SCHOOR

De Luchtmobiele Brigade faciliteert traditiehandhaving en voert ceremoniële taken uit

missies, maar ook vanuit het feit dat binnen de brigade een aantal oude regimenten samenkomen. Meer specifiek zijn dat van de gevechtseenheden het Garderegiment Grenadiers, het Garderegiment Jagers, het Regiment Stoottroepen 'Prins Bernhard' en het Regiment Van Heutsz. De brigade faciliteert de traditiehandhaving van en door deze regimenten en draagt zorg voor een goede uitvoering van de ceremoniële taken.
De meest bekende daarvan zijn het escorteren van de Gouden Koets op Prinsjesdag, koninklijke bijzettingen in de nieuwe kerk in Delft, de dodenherdenking op 4 mei op de Grebbeberg in Rhenen, de KNIL-herdenking op Bronbeek, de Koreaherdenking op de Oranjekazerne in Schaarsbergen, de jaarlijkse herdenking van de omgekomen Stoters in het Gelderse Beneden-Leeuwen en het leveren van erewachten bij de aanbieding van geloofsbrieven door leden van het *corps diplomatique*.

Aparte aandacht verdient de aanduiding '7 December' in de officiële naam van de brigade die, zoals hiervoor werd vermeld, 11 Luchtmobiele Brigade Air Assault '7 December' luidt. Deze toevoeging verwijst naar het feit dat de brigade vanaf 2005 de tradities voortzet van de voormalige 1e Divisie '7 December', wat concreet vorm krijgt in het mouwembleem met daarop de aanduiding EM. Dat was het oude mouwembleem van de 1e Divisie, waarbij de afkorting stond voor 'Expeditionaire Macht'. Tegenwoordig staat EM voor 'Elke man, elke missie' of ook wel 'Elke missie, elk moment'.

Die traditie is ook geborgd in de jaarlijkse herdenking in Schaarsbergen van álle militairen die vanaf 1945 tot op de dag van vandaag omkwamen onder de vlag van '7 December'. Naast de genoemde slachtoffers gaat het er daarbij vooral om eer te bewijzen aan de 683 omgekomen militairen van de '7 december'-divisie en de zes bewakingsbataljons '7 December' die omkwamen in het voormalig Nederlands-Indië in de jaren 1945-1950. Belangrijk aspect daarbij is dat er op deze manier een brug wordt geslagen tussen de generatie Indië-veteranen en de jonge veteranen die onder de vlag van Luchtmobiel zijn ingezet. Brigadecommandant Otto van Wiggen merkte bij de herdenking op 7 december 2010 in Schaarsbergen hierover het volgende op:

'Regelmatig wordt er gesproken over jonge en oude veteranen. Hoewel ik dat onderscheid wel begrijp, ben ik er lang niet altijd even gelukkig mee. In mijn beleving is er namelijk veel meer dat de generaties veteranen bindt dan wat hen van elkaar onderscheidt. Laat me dat verduidelijken. In de voorbereiding op nieuwe missies brengen we jonge militairen in contact met veteranen van vroegere missies. Dat zijn indrukwekkende ontmoetingen waarbij natuurlijk de verschillen tussen toen en nu aan de orde komen. Daar

wordt echter nooit zo lang over gesproken, omdat de betrokken militairen en veteranen veel liever stilstaan bij alle overeenkomsten die er zijn. Denkt u bijvoorbeeld aan de onzekerheid die hoort bij het verruilen van de eigen vertrouwde omgeving voor een exotisch land. Denk ook aan de confrontatie met ontreddering, wanorde en het menselijk leed dat daarvan het gevolg is. Maar denkt u vooral ook aan de positieve zaken die u en uw collega-veteranen hebben ervaren. U heeft immers geleerd uw sobat of buddy te vertrouwen, u heeft kameraadschap ervaren en misschien wel het belangrijkste: u heeft zich in opdracht van de Nederlandse samenleving ingezet om orde en vrede te brengen waar die werd bedreigd of zelfs helemaal was verdwenen'.

Ten slotte mag niet onvermeld blijven de rol die Luchtmobiel speelt bij de jaarlijkse herdenking van de geallieerde slachtoffers van operatie *Market Garden* in september 1944. Dat gebeurt in de vorm van erewachten en deelname aan de luchtlandingen op de Ginkelse heide, tussen Ede en Arnhem.

Een heel bijzondere ceremonie is het eerbetoon dat door aankomende Rode Baretten wordt gebracht tijdens de zware mars waarmee hun eindoefening wordt afgesloten. Met een fakkelwake en een korte plechtigheid op de Airborne begraafplaats in Oosterbeek wordt uitdrukking gegeven aan de verbondenheid tussen deze aanstaande Rode Baretten en hun tijdens de slag om Arnhem gesneuvelde Engelse voorgangers.

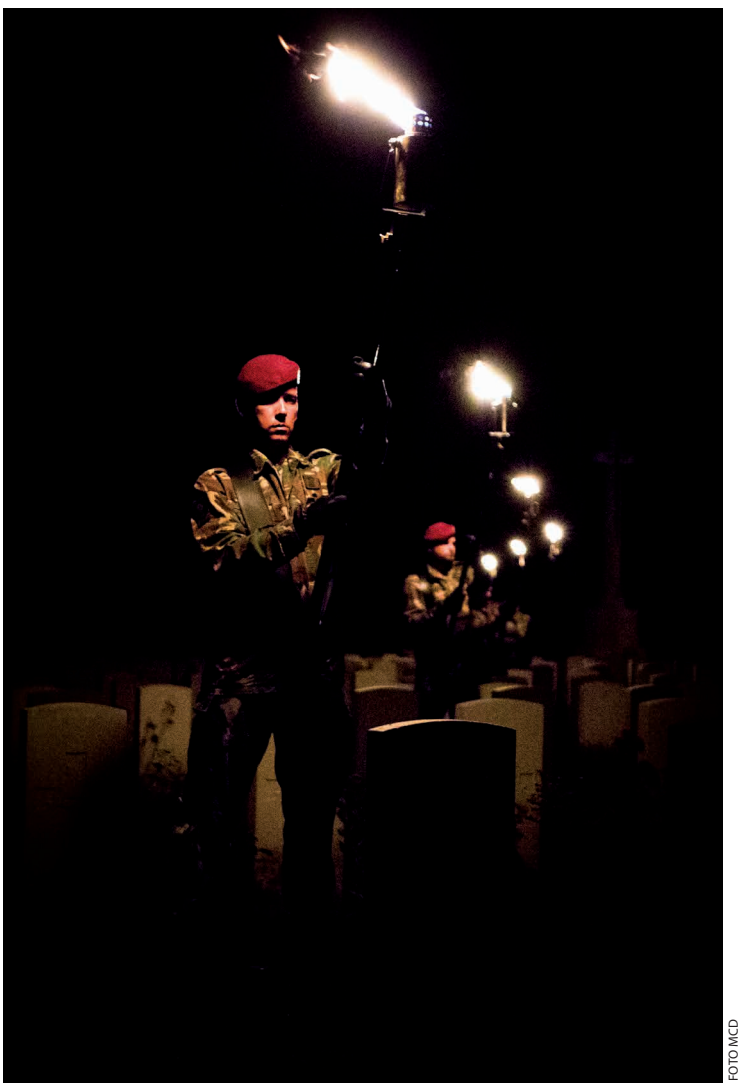

FOTO MCD

De fakkelwake is een heel bijzonder ceremonie en geeft uitdrukking aan de verbondenheid tussen de aanstaande Rode Baretten en hun gesneuvelde voorgangers

Luchtmobiel in de samenleving

De verschillende segmenten van de Nederlandse samenleving hebben door de jaren heen nogal uiteenlopend gereageerd op de brigade en de militairen die daarvan deel uitmaakten en nog maken. Hiervoor werd al een aantal opinieonderzoeken aangehaald, waaruit telkens naar voren kwam dat in ieder geval de bevolking in brede zin in het algemeen positief reageert op de inzet en prestaties van de Rode Baretten.

Zo'n positieve grondhouding was echter niet altijd en ook niet bij iedereen te bespeuren. '*Moet "het schuim der natie" straks de mensenrechten in Angola met veel tact en terughoudendheid gaan beschermen',* zo vroeg de toonaangevende columnist Paul Scheffer zich hardop af naar aanleiding van de eerste beroepssoldaten van Luchtmobiel.[37]

Ook later werd er soms hard geoordeeld over militairen van de brigade. Zo kwam er begin 1995 een geruchtenstroom op gang over

37 Citaat ontleend aan: *Maatschappij & Krijgsmacht* 16 (1994) (1) 1.

FOTO MCD, R. MOL

11 Luchtmobiele Brigade op Santa Martha, Curaçao

vermeend wangedrag van militairen van Dutchbat 2 en 3 in Bosnië. Naar verluidt ging het daarbij om racistische uitingen en incidenten, prostitutie, wapenhandel en kinderen die met snoepjes mijnenvelden zouden zijn ingelokt. Een inderhaast ingesteld onderzoek maakte overigens duidelijk dat racistische uitingen voorkwamen, maar dat de overige genoemde misdragingen niet konden worden aangetoond.[38]

Ook in Nederland zelf is 11 Luchtmobiele Brigade meermalen ingezet. Tijdens de mond- en klauwzeercrisis in 2001 verleenden eenheden van de brigade wekenlang steun aan de politie en de Koninklijke Marechaussee bij wegcontroles om verspreiding van de ziekte tegen te gaan. Ook hielpen militairen meermalen bij het blussen van grootschalige branden en het versterken van dijken die op doorbreken stonden. Begin 1997 werd steun verleend aan een veel vrolijker gebeurtenis, namelijk de vijftiende Elfstedentocht in Friesland.[39] Opvallend genoeg zagen en zien veel Nederlanders deze verschillende vormen van binnenlandse steunverlening als de belangrijkste taak van de krijgsmacht.[40]

Ten slotte draagt de brigade met een compagnie regelmatig bij aan de Nederlandse militaire presentie in het Caraïbisch gebied.

Ter afsluiting

Op dit moment zijn eenheden van de brigade actief in onder meer Mali. Door een noodlottig ongeval tijdens een mortieroefening vielen daarbij in juli 2016 twee dodelijke slachtoffers, te weten de 29-jarige sergeant der eerste klasse Henry Hoving en de 24-jarige korporaal Kevin Roggeveld. Beiden dienden in de mortiergroep

38 In: *Oplinie* (juni 1995) (6) 9.
39 A. ten Cate, *De laatste divisie* (Den Haag, Sdu Uitgevers, 2005) 79 en verder.
40 Zie: *Civiel/militair* 1 (voorjaar 2001) (1) 17.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11LMB

Nadat de Chinook transporthelikopter onder meer een 'Light Strike Vehicle' en militairen heeft afgezet, begint de uitvoering van het grond-tactisch plan

van de Charlie-compagnie van 13 Infbat LMB uit Assen. Zoals iedere militaire missie waaraan Nederland heeft deelgenomen, zal ook de missie in Mali zich kenmerken door lichamelijke en/of geestelijke verwondingen en dodelijke slachtoffers.

Het is in dit verband niet meer dan terecht om ook stil te staan bij een vaak vergeten groep, namelijk de slachtoffers die vallen tijdens oefeningen of anderszins. Een enkel voorbeeld daarvan is de 32-jarige sergeant der eerste klasse Michel Meijer (12 Infbat LMB Van Heutsz). Hij kwam om tijdens de Open Dag van de landmacht op 2 juni 2007 op de Prinses Margrietkazerne te Wezep, toen hij tijdens een luchtmobiele demonstratie probeerde af te dalen vanuit een Lynx helikopter.

Tot slot past het terug te komen op het begin van dit artikel, waarin werd opgemerkt dat 11 Luchtmobiele Brigade Air Assault '7 December' de jongste van de Nederlandse militaire elite-eenheden is. Bij een poging vast te stellen of dat ook daadwerkelijk zo is, dienen zich talloze problemen aan. Zo wordt het antwoord op de vraag wat nu precies een militaire elite is, sterk ingekleurd door de subjectieve percepties van de respondent.

Het lijkt dan ook vruchtbaarder de 25-jarige geschiedenis van de brigade te bezien vanuit de toegevoegde waarde die ze voor de Nederlandse samenleving in het algemeen en de krijgsmacht in het bijzonder heeft gehad. De conclusie kan dan geen ander zijn dan dat, zoals een voormalig brigadecommandant optekende, 11 Luchtmobiel als 'veelzijdig inzetbaar' en vooral ook als 'militair en maatschappelijk relevant' moet worden beschouwd.[41] ■

41 Otto van Wiggen, '11 Luchtmobiele Brigade Air Assault', in: *Carré 1* (2011) 25 en verder.

Op weg naar de rode baret

Zingeving en beleving: een diepere inkijk

Als je op YouTube 'luchtmobiel' intikt, komt het ene spannende filmpje na het andere voorbij. Bij de bekende promofilmpjes knetteren de smaakmakende ondertonen en kernwaarden van het beeldscherm af. Communicatie, werving en selectie doen er alles aan om de jonge man/vrouw aan het begin van zijn maatschappelijke ontwikkeling – en in de sterkste jaren van zijn of haar bestaan – te enthousiasmeren voor een leven bij 11 Luchtmobiele Brigade. Er zijn er nog die kiezen voor de rode baret. De rode baret kun je voor twee tientjes kopen, bij onder meer Echos en bij Noorloos. Niemand die daar controleert of je wel draagrecht verworven hebt door het voltooien van de luchtmobiele opleiding. Maar de rode baret is gevoelsmatig veel meer waard. 'Je krijgt de rode baret niet voor niets, je moet hem verdienen', om maar even een jonge militair te citeren. Je moet tot het uiterste gaan om de rode baret te behalen. Wat drijft mensen om zo diep te gaan? Op basis waarvan wordt de waarde van dat rood gekleurde lapje stof zo groot?

*Ds. J.D. de Bruin - i.r.g.m. majoor**

'*Gaat u ook de VAKOL in?*', was één van de eerste vragen in mijn eerste dagen als dominee bij Luchtmobiel.[1] Je verwacht een persoonlijke en hartelijke kennismaking. Die kennismaking was er, maar ook de directe uitnodiging tot het halen van de rode baret. Hoewel de vraag open klonk, moest er toch duidelijk een keuze worden gemaakt. Geen keuze was geen optie. Ik had niet veel tijd nodig om me te realiseren dat de rode baret voor de Luchtmobieler meer betekenis heeft dan die van een gewoon hoofddeksel. Het blijkt een meer dan waardevol ding te zijn. '*Het is niet zo groots als wij het maken, dat ziet u toch ook wel?*', biechtte in diezelfde periode echter een sergeant-majoor tussen neus en lippen door eens op.

Dat riep vragen op. Wat is de kracht en de waarde van de rode baret, wat drijft mensen om 'Rode Baret' te worden? Dit artikel gaat daarover. Er ligt geen uitvoerig onderzoek aan ten grondslag. Om die reden is het geen wetenschappelijke verhandeling. Beschouw dit artikel als 'reflecties van een geestelijk verzorger' op een luchtmobiel leven, ontstaan vanuit vele ervaringsverhalen. Het biedt inzicht in de zingeving van mensen om te kiezen voor deze bijzondere eenheid.

Een strak beeldmerk

Tijdens mijn eerste uitzending werd ik op de dag van binnenkomst geconfronteerd met

* De auteur is werkzaam als Protestants Geestelijk Verzorger op HQ 11 LMB te Schaarsbergen en heeft in 2015 het draagrecht verworven van de rode baret.

1 Willekeurig wordt in dit artikel gesproken over de Algemene Militaire Opleiding Luchtmobiel (AMOL) of de Voortgezette Algemene Opleiding Luchtmobiel (VAKOL). Beide zijn opleiding tot het behalen van de rode baret. De ene is het opleidingsspoor voor manschappen (soldaten), de ander voor kaderleden (onderofficieren en officieren).

diverse kruisen in de werkfabs. U begrijpt dat mijn hart in eerste instantie verbaasd, maar ook geraakt was. Ik vroeg me af wat er met de mariniers, daar toen aanwezig, was gebeurd.

Het kruis is een herkenbaar en krachtig beeldmerk. Het kruis doet het als symbool uitermate goed, wat je er ook van vindt. Sporters slaan een kruis als ze hebben gescoord, jongeren hangen een kruisje om de nek vanwege de mode. Het kruis wordt gebruikt in clips, vlaggen, wapenschilden en waar al niet meer. Je zou je kunnen voorstellen dat de bekendheid van het kruis in de reclamewereld de nodige afgunst wekt. Als je echter bedenkt wat voor voorwerp het is, is het de vraag of er een snelle jongen zou zijn die dat teken aan zijn klant zou durven te verkopen. Dit beeldmerk heeft blijkbaar geen dure marketingstrategie[2] nodig om te overleven. Het bestaat al eeuwen.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

In de rode baret zit een dimensie die dieper kleurt dan rood alleen

Waarom is dat kruis dan toch zo bekend en zo tijdloos? Zou het kunnen dat het kruis – waar het christendom over spreekt – een boodschap laat horen die verder gaat dan de eigen realiteit? Volgens het christendom gaat achter het kruis een ontzagwekkend verhaal schuil, dat het tot een teken van hoop heeft gemaakt.[3] Niet voor niets leg ik hier de link met de rode baret. In de rode baret zit namelijk een dimensie die dieper kleurt dan rood alleen.

De rode baret vertelt

Tijdens mijn tweede uitzending viel – volgens zeggen – mijn directe manier van communiceren op. Al snel werd de link gelegd met mijn rode baret. '*Hij laat zich niet de kaas van zijn brood eten, want het is een dominee met rode baret*'. Ik was geschokt, omdat de kleur van mijn baret mijn persoonlijkheid en handelwijze zou verklaren. Er was in elk geval een beeld. Tijdens dezelfde uitzending trof ik een korporaal die ooit bij Luchtmobiel had gediend. Hij nam mij mee naar zijn slaapfab en liet zien dat zijn rode baret als een soort relikwie een plaats had gekregen als onderdeel van zijn standaard verplaatsingsuitrusting. Het beeld was een icoon geworden.

De rode baret roept diverse beelden op, zowel positief als negatief. Van 'arrogant' tot 'mentaal gehard' en alles wat er tussenin zit. Deze kwalificaties duiden op waarden van gedrag en vaardigheid. De rode baret is initieel ook een vaardigheidsembleem. Dit klinkt echter in mijn oren als heiligschennis, want de rode baret staat toch voor meer dan dat 'ene kunstje' in de opleiding?

'*U bent toe aan een nieuwe baret, dominee*,' zei een wat oudere sergeant-majoor vlak voor een herdenking waar ik een toespraak zou geven. Verbaasd liet ik zijn woorden op me inwerken. Ik was net teruggekeerd van een uitzending. Ik bespeurde moeite en ergernis. De baret zomaar vervangen kostte me wat moeite. Ik deelde deze moeite met enkele militairen. Verrassend genoeg vond ik herkenning. Een officier zei treffend: '*Je baret vertelt jouw verhaal*.'

2 In marketingtermen als 'branding' omschreven.

3 Er zijn veel varianten van het kruis als teken. Het kruis is één van de meest voorkomende symbolische tekens. Het is vooral bekend als symbool voor het christendom en gaat terug op het verhaal van de kruisdood en opstanding uit de dood van Jezus Christus. Daarmee is het een symbool voor hoop op eeuwig leven. Het kruis als religieus symbool was echter lang voor het christelijke tijdperk in gebruik bij oudere beschavingen.

De baret was inmiddels vaal, stoffig, en had hier en daar een zichtbare scheur. Na vele jaren dienst hadden de elementen van weer en wind, zon, regen, bos, hei en woestijn hun sporen achtergelaten.

Mijn nieuwe rode baret heeft voor mij een grote waarde. Ruim een jaar geleden kreeg ik die uitgereikt door de brigadecommandant 11 LMB. Ik verdiende het draagrecht door het voltooien van de Voortgezette Algemene Kader Opleiding Luchtmobiel (VAKOL). Voor de VAKOL begreep ik het niet als militairen zeiden: '*Het is maar een kleur*.' Nu snap ik het. Omdat deze kleur iets zegt, iets meer betekent dan de kleur alleen. Het vertelt mijn persoonlijk verhaal. Dit is – als je het mij vraagt – de kern achter de rode baret. Ze vertelt een verhaal. Vraag aan iedere willekeurige luchtmobiele militair naar de waarde van zijn of haar rode baret en je krijgt een doorleefd, persoonlijk en eigen verhaal.

De rode baret gaat over willen, kunnen en zijn

De proloog van het verhaal

Ik stond bezweet op de hindernisbaan. Eén van de afmattende lessen ter voorbereiding op de VAKOL was bijna voorbij. Een instructeur riep me bij zich. Ik had de veldfles aan de mond gezet om mijn dorst te lessen. Op indringende wijze stelde hij mij de prangende vraag: '*Waarom wilt u zo graag de rode baret?*' Happend naar adem begon ik mijn verhaal. De instructeur interrumpeerde streng: '*Eén zin, dominee: waarom wilt u dit? Vertel mij dat in één zin!*' Met enig ongemak gaf ik een onsamenhangend antwoord.

Waarom wil je de rode baret? Het is meer dan opvallend dat als we hiernaar vragen bij leerlingen, cursisten en rode baret dragende militairen, we niet het grote verhaal te horen krijgen. Het antwoord lijkt ook niet in één kernzin te vangen te zijn. Het grote verhaal gaat over de visie en de missie van de Luchtmobiele Brigade en de krachtige kernwaarden die daarbij horen.[4] Het verhaal dat ik over het algemeen hoor in antwoord op de vraag 'waarom wil je dit' is er één die ik bijna tot een sacrale weg van transformatie reken.

De antwoorden zijn divers. '*Duizend keer sterven, dominee, maar ook weer opstaan. Dat begrijpt u toch, dat moet je willen!*', sprak een sergeant vlak na de VAKOL. '*Ik kan me geen leven voorstellen buiten luchtmobiel, wat moet ik dan?*', zei een korporaal die niet verder is doorgegroeid en uiteindelijk de dienst moest verlaten. Een adjudant die ook de oprichting van Luchtmobiel heeft meegemaakt sprak resoluut: '*Luchtmobiel heeft mij gemaakt tot wie ik ben*'.

De rode baret gaat dus over willen, kunnen en zijn. Ze vertolkt de motivatie, vaardigheid en kwaliteit en geeft recht op bestaan. De rode baret is blijkbaar in staat om deze drie elementen die een mens tot een echt mens maakt, op een unieke wijze samen te brengen.

Een oude droom

Luchtmobiel ademt de sfeer van keur- en elitetroepen. De Luchtmobiele Brigade profileert zich ook als zodanig, waarbij de rode baret onderscheidend werkt. De motivatie om deel uit te maken van de Rode Baretten is heel divers, los van een enkeling die een postcodeplaatsing krijgt bij de startfunctie.

Als jongens of meisjes[5] groot worden, willen ze 'bij de politie, de brandweer of het leger'. 'Dingen doen', zoals ze dat zelf noemen.

4 In de brochure *Missie en Visie 11 Luchtmobiele Brigade, Elk Moment Elke missie* klinkt het grote verhaal van de rode baretten als volgt: '*De luchtmobiele brigade profileert zich sinds oprichting in 1992 als een unieke eenheid en is dat ook in de Nederlandse krijgsmacht waarbij de rode baret onderscheidend werkt. Het merendeel van de in te zetten militairen van de brigade, van soldaat tot generaal is te herkennen aan de rode baret (symbool voor elite luchtlandingseenheden. De rode baret is daarmee het wereldwijd erkende keurmerk voor luchtmobiele-, airaussault- en para- eenheden… De rode baret staat voor doorzettings- en incasseringsvermogen, teamspirit, durf en zelfvertrouwen*' (pagina 12).

5 Hoewel de Luchtmobiele Brigade in meerderheid uit mannen bestaat, dienen ook vrouwen bij de eenheid. Voor alle militairen die de rode baret dragen geldt dat zij de zware opleiding hebben behaald.

Ze willen 'een pak aan', de stoere krijger uithangen, het verschil maken. Ze zoeken het avontuur en willen natuurlijk gaan voor het beste. Luchtmobiel komt dan automatisch om de hoek kijken, als je al 'het leger' in wil.

In mijn eerste jaren als geestelijk verzorger bij deze mooie eenheid was ik in eerste instantie geschokt door de alledaagse antwoorden die deze militairen geven op de vraag hoe ze bij Luchtmobiel terecht zijn gekomen en wat ze hier heeft gebracht.

Alledaagse antwoorden

De militairen in de AMOL nemen deel aan de lessen geestelijke verzorging en aan een tweedaagse vormingsconferentie op het vormingscentrum Beukbergen. Daar geven zij in de gesprekken veelal hun motivatie prijs. '*Mijn vader wilde graag dat ik het leger in zou gaan, ik bleek in Amsterdam tot FIT-cluster 6*[6] *te behoren, of ik wel naar Luchtmobiel wilde. Luchtmobiel klonk wel goed, dus zei ik maar ja'.* Er zijn er ook die een doel lijken te hebben en vertolken dat als volgt: '*Ik wilde graag op uitzending, dat leek me een mooie ervaring.*'

Er zijn er echter ook met een minder verheven ideaal: '*Mijn maatje liet me een filmpje zien van Luchtmobiel. Ik had er nog nooit van gehoord, maar het zag er leuk en stoer uit*'. Een subcategorie zijn de jongens en meisjes die zowel naar eigen zeggen en als dat van hun ouders 'niet veel kunnen'. Het zijn de jongeren die nog door moeten groeien. Ze dragen geen grootse toekomstplannen met zich mee, ze denken slechts na over de noodzakelijke eerstvolgende stap. Hun dromen zijn veelal het kleinst. '*Ik had geen idee wat ik moest met mijn leven, het leger leek me wel wat.*'

Bewuste keuze

Er is ook een categorie die bewust kiest. In deze categorie komen we de jongeren tegen met bijvoorbeeld een gereformeerde, christelijke achtergrond. Ook zij blijken aan wereldverbetering te doen, ze zien voor zichzelf een taak in deze wereld en dragen die met gevoel voor verantwoordelijkheid. Ze willen de overheid dienen en het kwaad bestrijden. Zij behoren niet tot de categorie 'hoeren, snoeren, taxi rijden'. Ook drinken ze niet overmatig. Opvallend is dat deze groep over het algemeen toch goed wordt opgenomen in de groep, wanneer de levensovertuiging als authentiek is herkend. Ze komen binnen via de keuring in Amsterdam en middels de kennismakingsdagen. Ze vallen fysiek binnen FIT-cluster 6 en mogen uiteindelijk naar Luchtmobiel. '*Ik heb mijn opleiding HBO-bestuurskunde afgerond en zit nu hier in de AMOL .Mijn vriendin is advocaat, dus zij is kostwinner. Ik kan nu doen wat ik altijd al wilde: soldaat worden'.*

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

De motivaties om aan de luchtmobiele opleiding te beginnen zijn zeer divers

Het maakt niet uit hoe men aan de VAKOL of AMOL begint. Het begint met een persoonlijk motief. Ergens had men een groot of klein verlangen. Uiteindelijk wordt de eerste stap er één van een lange weg waarbij een stil gekoesterd ideaal als een vuurtje wordt aangeblazen.

Heilig vuur

Ik heb me oprecht afgevraagd of we echt tot de keurtroepen behoren. Ik heb diep nagedacht of

6 Voor het begin van de luchtmobiele opleiding en het behouden van het draagrecht op de rode baret dient men te voldoen aan de luchtmobiele Fysieke Inzetbaarheidstest (FIT 6). De FIT 6 behoort tot de krijgsmachtbrede functie-clusterindeling en geeft de fysieke functie-eisen aan voor startfuncties bij Defensie. Tijdens werving en selectie wordt de kandidaat militair gekeurd op belasting en belastbaarheid. Jaarlijks dient de militair deze FIT opnieuw af te leggen. FIT 6 is het hoogste functie-clusterniveau.

Luchtmobiel zich mogelijk onterecht een naam aanmatigt die men niet kan waarmaken. Als Luchtmobiel alleen anders is vanwege zijn wijze van optreden, dan is het toch niet automatisch beter? Ik deed een ontdekking. Hoewel het spoor tot aanvang van de luchtmobiele opleiding divers verloopt, heeft men

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Het behalen van de rode baret bevestigt de oerbehoefte erbij te mogen horen

uiteindelijk allemaal één ding gemeen: men wil een rode baret. Het heilig vuur wordt niet alleen aangewakkerd door de instructeurs. Cursisten en leerlingen vinden ook een intrinsieke knop in zichzelf; ze vlammen en gaan tot de grens en eroverheen.

Hoe de eerste stap en aanleiding er ook uitzien, men wordt bevangen door een 'heilige drive' tot het halen van de rode baret. Waarom? Niet omdat die staat voor een traditie of een verhaal, maar omdat die anders is dan 'de gewone baret'. Ze willen zich onderscheiden. Het is een onvermijdelijk proces. 'We moeten door, het moet gebeuren, anders krijg ik er later spijt van.' De luchtmobiele identiteit wordt de eigen persoonlijke identiteit. Het luchtmobiele verhaal wordt een persoonlijk verhaal. Voor hen die de rode baret bemachtigen, is het de vervulling van een oude, voor velen bekende jeugddroom. Het bevestigt tevens het gevoel en de oerbehoefte erbij te mogen horen en ertoe te doen.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

… maar dat is niet voor iedereen weggelegd

Gedoofd vuur

'Het is niet voor iedereen weggelegd', wist een wat oudere sergeant-majoor mij te vertellen na uitval uit de VAKOL. Het was een ijdele poging mij gerust te stellen. Het gevoel ken ik en herken ik bij anderen die uitvallen. Er is meer dan het bekende 'zwarte gat' en 'overgaan tot de orde van de dag', zoals weleens wordt gesuggereerd. Er worden grote concessies gedaan om de opleiding te volgen. Cursisten drinken soms maandenlang geen alcohol. De sociale omgeving (familie en vrienden) moet tevreden zijn met beduidend minder tijd en aandacht. Alles gaat opzij voor dat ene doel.

De één kan daar beter mee omgaan dan de ander, maar eenieder heeft tijd nodig om hiervan goed te recupereren. Ook het niet-halen heeft effect. '*Het blijft een gevoelig vlekje op mijn blazoen*', zei een luitenant die uiteindelijk de brigade verliet. Bij uitval spat de droom meteen uiteen en belandt men in een koud dompelbad van uiteenlopende emoties. Gevoelens van persoonlijk falen, niet voldoen aan de geldende norm, angst voor de huidige en toekomstige functie[7] en niet weten hoe nu verder[8].

Eigenlijk is het ideaal in stukken gevallen en het vuur genadeloos gedoofd. Men staat

letterlijk met lege handen; het voelt alsof men is beroofd van bekende antwoorden op de vraag wie men is en waarom men hier is.

De climax

Elke willekeurige voorbijganger zou op basis van wat hij ziet er het zijne van denken. Bij duisternis, middernacht, op een begraafplaats (militair ereveld Oosterbeek), brandende fakkels en marcherende militairen. Van een afstand bekeken weet je: hier gebeurt wat. Nader beschouwd moet de conclusie getrokken worden: hier gebeurt hét.
Het hoogtepunt van de luchtmobiele opleiding is de uitreiking van de rode baret. Het beste wordt in deze tot het laatst bewaard. De mannen en vrouwen hebben tijdens hun opleiding met elkaar geleden, er zijn offers gebracht en er is gestreden, vooral met zichzelf. Aan alle gevoelens van de droom is in het klein voldaan. Iedere fase van het scenario moet zijn doorlopen voor het maximale euforische eindresultaat. De intocht van de nieuwe Rode Baretten wordt omgeven door het juiste decorum. Volgens allen die het hebben meegemaakt, het zogenoemde 'kippenvelmoment'.

De laatste twaalf uur van de luchtmobiele opleiding zijn eigenlijk de 'bekroning op' en 'inwijding tot'. Het heeft – als je het mij vraagt – alle elementen in zich van een duidelijk religieus ritueel. Vergeef me als ik het 'wedergeboorte' en 'inwijdingsritus' noem. De laatste twaalf uur van de opleiding worden ingeluid met een indrukwekkende ceremonie op de Airborne Begraafplaats in Oosterbeek. Ondanks of dankzij de slaapdeprivatie en dergelijke is dit het moment dat enorme indruk maakt. De ceremonie is niet alleen het inluiden van het eindpunt, maar ook de start van iets nieuws.

De ambtsdrager verhaalt

Dezelfde nacht doet de schooladjudant een stap naar achter om de geestelijk verzorger als ambtsdrager het woord te laten voeren.

'Jansen, Ehrlichman, (...) (…). Namen van soldaten die vanavond hier voor mij staan op de begraafplaats van Oosterbeek. Drie maanden geleden kende vrijwel niemand elkaar. Nu heeft iedere naam een verhaal gekregen. We werden van een nummer een naam. De één was zelfverzekerd, de ander twijfelde. Sommigen zijn leiders, anderen volgen. Ondanks al die verschillende karakters wilden we één ding: dienen en de rode baret halen.

Johnson, Curtis, Gronert, Wazinski, Rodley. Het zijn namen van gesneuvelde mannen die ons hier vannacht omringen. 1766 namen, door hun ouders aan hen gegeven. De een was zelfverzekerd, de

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Duisternis, middernacht, brandende fakkels, marcherende militairen: hier gebeurt het

7 Het beleid voor rode baretten bepaalt dat iedere functionaris binnen een jaar na plaatsing zijn rode baret moet hebben gehaald. Of er worden, indien de luchtmobiele militair niet voldoet aan de fysieke inzetbaarheidseisen, situatie-afhankelijk maatregelen genomen. Als de reden fysiek cq. medisch is, wordt het SMAT-traject gevolgd conform de SOP van 11LMB. Als de reden onvoldoende getraindheid is, wordt dit meegenomen in het functioneringsgesprek en worden er met de individuele militair afspraken gemaakt over fysieke training. Bij het herhaaldelijk niet voldoen, kan men op grond van het niet meer voldoen aan de functie-eisen ook ontheven worden uit functie.

8 Men is voor een bepaalde periode gedesoriënteerd. Hierbij heeft men niet gelijk duidelijk antwoord op de vragen: wie ben ik?, wat wil ik?, wat kan ik?, wat moet ik?.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Voorafgaand aan de afronding is er een afmattende eindmars

ander twijfelde, sommigen waren leiders, anderen volgden. Eén ding hadden ze gemeen; ze droegen de rode baret. Ze hadden een opdracht: ze streden voor de vrijheid van Europa. Onder de 1766 witte stenen op deze begraafplaats rusten mannen die in september 1944 deel hebben uitgemaakt van de grootste luchtlandingsoperatie uit de geschiedenis: Market Garden. Aan het einde van jullie opleiding verbinden we jullie namen met de namen van hen die hier liggen.'[9]

De kandidaat-rode baretten worden op het schild gehesen. De militair met de rode baret binnen handbereik wordt geplaatst op de schouders van voor hun onbekende voorgangers met herkenbare heroïsche verhalen en krijgt daarmee permanent plaats op de tijdlijn van de eeuwigheid. De boodschap klinkt: '*Je naam is bekend, je hoort erbij.*'

De uiteindelijke afronding van de militaire opleiding wordt voorafgegaan door een afmattende eindmars. Het is hét kenmerk van 'inwijding'. Eerst lijden, dan de verheerlijking. De confrontatie met de hel maakt de hemel tot de beste plaats. Het lijkt op de barensweeën voor een geboorte. Het moment is cruciaal, het contrast groot. De duisternis uit, het licht tegemoet.

De ambtsdrager heeft bij nacht het perspectief duidelijk gemaakt: '*Vanaf het moment dat je die rode baret morgenochtend opzet, heb je je verbonden met al die mannen die hier liggen. Jullie zullen de fakkel van hen overnemen. Draag dan die fakkel, die rode baret, met gepaste trots. Doe dit naar eer en geweten, met respect voor de vrijheid van ieder mens. Dat is een opdracht.*'[10]

Geboorte van een nieuwe krijger

De binnenkomst en de daadwerkelijke uitreiking van de rode baret zijn groots en euforisch. De zichtbare symbolische bevestiging en voltooiing van 'acts of fact' in de opleiding, maar ook het moment waarop de individuele krijger wordt opgenomen in een groter geheel. De vreugde van dat moment is niet alleen opluchting over het lijden dat voorbij is. Het is vooral 'de bestemming' die bereikt is. De brigadecommandant bevestigt het standaard in zijn toespraak voordat de rode baret wordt uitgereikt: '*U heeft laten zien uit het juiste hout gesneden te zijn. U ging door waar anderen stoppen. U heeft getoond de wil te bezitten om te winnen. U blijkt hiermee rode baret-waardig te zijn.*'

Familie en vrienden leven gedurende de opleidingsweken niet zelden op een grootse, intense wijze mee. Omdat vrouwen over het algemeen houden van strijdende mannen bepalen de huilende moeders en trotse partners mede de sfeer van het moment. De leerling is strijder geworden en wat nog belangrijker is: een zelfbewuste militair. Iemand die trots kan zijn op zichzelf en soms voor het eerst in zijn leven verder is gegaan dan hij of zij ooit had durven dromen. De droom is werkelijkheid geworden. De rode baret wordt overhandigd, een Rode Baret is geboren.

Als je het mij vraagt is het bijna magie, het lijkt mythisch, het raakt de heroïek. Het is de stille wens van ieder individueel mens die daar publiekelijk wordt aanvaard. Met het doorlopen van de opleiding en het bijbehorende vormings-

9 Uit de toespraak van aalmoezenier Pieter Visschers, gehouden tijdens de Oosterbeek-ceremonie voorafgaand aan de honderdste rode baret-uitreiking te Schaarsbergen, 20 februari 2015.

10 Uit de toespraak van aalmoezenier Pieter Visschers, gehouden tijdens de Oosterbeek-ceremonie voorafgaand aan de rode baret-uitreiking te Schaarsbergen, 19 februari 2014.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Familie en vrienden leven vaak intens mee

proces heeft binnen het persoonlijkheidsprofiel een herschikking plaatsgevonden van het 'DNA'. Hiermee is men niet alleen drager van de rode baret, maar ís men Rode Baret geworden. Hiermee is een persoonlijk doel bereikt en een verwachting gerealiseerd of overtroffen.

Twee kanten

Het lijkt erop dat persoonlijke motieven ten grondslag liggen aan het behalen van de baret. Veel jongens en meisjes hebben een flink gevulde rugzak en vragen zich regelmatig af wat ze hier in godsnaam doen. Ik hoorde verhalen van militairen die komen uit gezinnen waar weinig te beleven valt, sommigen zijn mishandeld of misbruikt en hebben een neiging tot ontspoord gedrag. Het leger biedt hen een spoor, een structuur (discipline) en een gezicht waarop ze trots kunnen zijn.
De rode baret is de kers op de taart. Dan heb je net iets meer laten zien. Je bént net iets meer.

Dat is vaak een compensatie voor het gemis. Het lijkt een slechte motivatie, maar volgens mij is daar niks mis mee. Het brengt namelijk uiteindelijk het gezochte evenwicht en Defensie heeft er baat bij. Er is namelijk ook een bereidheid ontstaan een grotere prijs te betalen en de persoonlijke grenzen te verleggen. De Luchtmobiele Brigade vaart er wel bij. Dit is wat zij zoekt en nodig heeft om te kunnen optreden. Het mes snijdt dus aan twee kanten.

Een nieuw hoofdstuk

'*Ik kan er geen afstand van doen*', sprak een luitenant-kolonel over zijn eerste – aan hem uitgereikte – rode baret. Deze eerste baret was niet meer toonbaar. Maar deze had hij verdiend, niet besteld bij het KPU-bedrijf, maar gekregen uit handen van de brigadecommandant. Inmiddels was hij vele jaren verder en vele ervaringen rijker, in functies binnen en buiten LMB.

De rode baret schept een onzichtbare band die als kameraadschap of zelfs broederliefde kan worden omschreven

De VAKOL bracht mij uit mijn vertrouwde comfortzone. Dat zat echt in de kleine dingen. Opeens geen dominee zijn, maar majoor. 'In de houding springen' met vermelden van rang en naam bij het aanmelden bij het kader. We kennen allemaal de kleine dingen die het aangenaam maken, of juist niet.

Iedereen heeft zijn herinneringen aan dat vormingsproces in de opleiding. Iedereen kent momenten van vreugde en mindere vreugde. Ik zie en hoor de sergeant nog voor mij die retorische vraag stellen, of het nu echt allemaal zo erg was. Bewust liet ik de stilte opkomen.

Met deze vraag raakte hij de kern. De VAKOL heeft mij geleerd waar de 11 Luchtmobiele Brigade voor staat. *The vibe* en *the feelings* achter de voor mij voorheen 'natte' kreten, zoals 'de wil om te winnen' en 'doorgaan waar anderen stoppen'. Dat zit hem niet in wat je doet of wat je zegt, maar hoe je naar dingen kijkt. Een Rode Baret hoeft maar een andere Rode Baret tegen te komen en hij of zij weet dat de ander hetzelfde heeft meegemaakt. Dat schept een onzichtbare band, die kan meten met de familiaire bloedband, waarvoor je daadwerkelijk bereid bent tot het uiterste te gaan.

Prijs betalen en offers brengen

'Als ik moet sneuvelen, dan is het voor mijn buddy', zei een van de leerlingen in een les van de Geestelijke Verzorging. De rest van de groep zat met tranen in de ogen. '*Dat klopt*', zei zijn buddy. '*Ik ook voor jou.'*

Wie denkt hier in een slechte soap terecht te zijn gekomen, heeft het mis. Er is een band ontstaan die we als kameraadschap of als echte broederliefde kunnen omschrijven. Vanwege het onderscheidende karakter van de Luchtmobiele Brigade is de individuele luchtmobiele militair ook meer naar binnen gericht dan naar buiten. Dat betekent ook dat wanneer het erom spant, men bereid is die stap extra te doen. Offers brengen, willen strijden met elkaar en voor elkaar.

Het gaat dan niet meer om het grote ideaal van 'volk en samenleving', ook niet echt om de tegenstander. Inzet voor elkaar is een groter belang geworden dan de ideële doelstellingen van de politiek. Het gaat erom samen de klus te klaren en er voor elkaar te zijn. Dat geeft uiteindelijk erkenning en begrip.

Het is vaak teleurstellend als dat gevoel niet gevonden en gerealiseerd kan worden. Daar is immers veelal een gewapend conflict (lees: een uitzending) voor nodig. De meeste militairen in opleiding zien daar ook naar uit. Want in een conflict – ten tijde van oorlog – worden de bokken van de schapen gescheiden en zien we wie wat waard is. Dan zal aan het licht komen wat goed en fout, donker en licht is. Het heeft bijna bijbelse dimensies.

Dit soort apocalyptische, opeenstapelende paradigma's leven bij veel jonge collegae die de rode baret willen halen. Lichte infanterie, maar met grote overtuiging. Zonder spullen samen knokken tegen het kwaad. Het jongensboek gaat open. Samen vechten voor een betere wereld. Het gevoel hebben dat je ertoe doet, dat je bestaat en samen ergens aan bijdraagt.

Verwachting versus werkelijkheid

Ik ontmoet ook collega-Rode Baretten die gedesillusioneerd zijn in het leven als Rode Baret. Het raakt mij, ik word er stil van. Ik kan ze stuk voor stuk voor de geest halen. Alsof elke vorm van leven eruit wordt gewrongen. De emotie gaat dan ontzettend diep. Het zijn niet alleen de zogenoemde 'mutanten' die afhaken, omdat ze niet mee kunnen komen. Het zijn ook doorgewinterde rakkers die stoppen, omdat datgene waar ze voor kwamen er iets anders uit bleek te zien dan ze dachten.

'Het heeft niet gebracht waarop ik hoopte', hoor ik nog iemand zeggen. Hij wilde op uitzending en vechten, maar liep alleen maar het bekende rondje rond de kerk. Dan blijkt de grens tussen verwezenlijking en zelfdestructie, zoals ook tussen leven en dood, flinterdun te zijn. Afhaken is bijna verloochening van identiteit. Ze worden overmeesterd door grote twijfel en vragen zich af of eigen vaardigheid en capaciteit houdbaar is in een andere context.

'Gaat mij dit lukken?', vroeg een plaatsvervangend groepscommandant zich af met zijn overstap naar de burgermaatschappij. Hij had een strakke blik, maar troebele ogen en keek door het raam naar buiten. *'De baret afzetten is bijna jezelf ten grave dragen',* zei een adjudant die ik bezocht na zijn FLO-bijeenkomst. Uitstappen heeft risico's in zich met kenmerken van een identiteitscrisis.

Tot slot

Ik draag de kleur van de rode baret, zoals velen, met gepaste trots. Deze te halen als doel stellen is één ding, maar het ook daadwerkelijk behalen is een ander. De kleur komt je niet aanwaaien en ik denk dat alle dragers het erover eens zijn dat dit zo moet blijven. Vraag het maar aan één van hen die de rode baret draagt: '*Aan die kleur zit een verhaal vast*'.

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Het sterven van een collega raakt de eenheid in het hart. Er is een band die als broederliefde omschreven kan worden. Uitvaart van korporaal Van Hulst in 2014

Het is vooral voor de luchtmobiele militair een sterk merk omdat er een dimensie in verscholen ligt. De rode kleur vertegenwoordigt die dimensie. Het gaat in die dimensie verder dan de vaardigheid binnen luchtmobiel optreden. Het gaat om een heilige inwijding tot een wereld die onbereikbaar leek. Het gaat om een transformatie tot een ander mens. Het is

het zich geroepen weten tot een hogere opdracht. We noemen dit proces in militaire begrippen vorming. Ik ben van mening dat dit begrip in het luchtmobiele leven alleen geen recht doet aan de waarde van de rode baret. Het gaat niet om zomaar een entiteit binnen de Koninklijke Landmacht. Het gaat om een identiteit die iedere luchtmobiele militair tot op het bot en in al de haarvaten voelt.

Voor het bereiken van de rode baret zijn offers gebracht en prijzen betaald. Maar de kracht van de rode baret wordt bepaald door de drager ervan

FOTO SECTIE COMMUNICATIE 11 LMB

Voor het bereiken daarvan zijn offers gebracht en prijzen betaald. Ik herken elementen die diep religieus lijken. Daarom stelt men ook dat het meer is dan een baan alleen.

De rode baret is een symbool dat werkelijk ergens voor staat. Eenieder met de rode baret heeft daar zijn eigen persoonlijke verhaal en ontwikkeling bij, doorspekt met beleving waar grote woorden aan wordt toegedicht. Het ontkrachten van deze waarde wekt een soort heilige oorlog, omdat het daarin een bedreiging vormt van het eigen bestaan.
Rode Baret ben je niet voor even, maar voor het leven. Je draagt het tot in het graf met je mee. '*Ik wil begraven worden door de dominee met de rode baret*', had een oude veteraan tegen zijn vrouw gezegd. Hij was terminaal en zag het einde naderen. We kenden elkaar niet. We hadden elkaar nog nooit gesproken, hij wist niet wie ik was, hij kende mijn naam niet eens. De rode baret werd de verbindende factor, een krachtig beeld, waar andere woorden niet nodig bleken.

In de rode baret zit namelijk een dimensie die dieper kleurt dan rood alleen. Het is niet alleen vaardigheid. Het is niet alleen een kwaliteit. Het is de kwalificatie van de *drive*, van het belang, van de persoonlijke passie die overtuigend bijdraagt aan eigen bestaansrecht. Dat is bijna niet uit te leggen.

Als ik vraag aan luchtmobiele collega's of ze dit hadden willen missen, dan is steevast het antwoord: nee. Omdat het niet alleen ervaring en levenslessen heeft gebracht. Er zijn ook prachtige herinneringen die alleen spreken tot hen die er ook bij waren, omdat woorden ervoor te kort schieten om het echt en goed te verklaren. Maar het uiteindelijke resultaat is een nieuwe identiteit, die stevig staat en voor zichzelf spreekt.

De rode baret zelf vaart er wel bij. De krijgsmacht maakt er gebruik van. De 'rode baret' is een sterk merk. De kracht ervan wordt echter bepaald door de drager. De boodschap wordt omarmd door diegene die erin gelooft.
De Rode Baret leeft. ■

Dolle honden

Linda Polman

Tot de dag voordat een NAVO-interventie een einde maakte aan het bewind van kolonel Gaddafi, was hij nog onze graaggeziene bondgenoot in de strijd tegen illegale migranten. Europa moest zich beschermen tegen de 'miljoenen hongerige en analfabete Afrikanen die klaarstaan om door de Libische poorten naar Europa te ontsnappen,' zoals Gaddafi dat zo mooi wist te zeggen. Het was *realpolitik* om daartoe een verbond te sluiten met 'de dolle hond van het Midden-Oosten', zoals president Reagan Gaddafi al noemde. Eind 2009 bracht Gaddafi een grotesk staatsbezoek aan Italië. Hij zette zijn woestijntent op in de tuin van de Libische ambassade in Rome en droeg een uitzendbureau op om hem 200 aantrekkelijke, goedgeklede vrouwen jonger dan 35 jaar en langer dan 1,70 meter te bezorgen. De dames dachten te worden ingehuurd voor een vleugje glamour aan een galadiner. In plaats daarvan kregen ze een twee uur durende lezing van Gaddafi voor hun kiezen over bekering tot de islam. 'We kregen niet eens een snackje,' klaagde een van de jongedames achteraf. Na de lezing bezegelde Gaddafi een overeenkomst over migranten. In ruil voor cash beloofde hij de medewerking van de Libische marine aan het onderscheppen en terugslepen van migrantenbootjes die op weg waren naar Italië.

Een jaar later, in februari 2011, begon in Libië de opstand tegen Gaddafi. Hij dreigde uit wraak Benghazi te vernietigen. De Britse premier David Cameron organiseerde NAVO-ingrijpen, 'om een tweede Srebrenica te voorkomen.' Cameron was 28 toen Srebrenica gebeurde, en geen politicus van de 'Generatie Klap de Ophaalbrug Maar Omhoog' die het toen voor het zeggen had, sprak hij in de VN-Veiligheidsraad. Van onze bondgenoot in de strijd tegen migranten werd Gaddafi weer de 'dolle hond' die het verdiende te worden verjaagd. Camerons NAVO-coalitie zette de aanval in. Op de achtergrond deed Nederland mee met F-16's.

Op 20 oktober 2011 werd Gaddafi's voertuig door een NAVO-drone uitgeschakeld. Gaddafi overleefde, maar op *YouTube* is te zien hoe hij korte tijd later alsnog aan zijn einde kwam: opstandelingen bewerkten hem anaal met een mes en lynchten hem. Het was een oorlogsmisdaad, maar een begrijpelijke, oordeelde de internationale gemeenschap. Net zo min deed de internationele gemeenschap moeilijk over de rapporten van Human Rights Watch en Amnesty International, over massagraven, executies, martelingen en verdwijningen, van zowel Libische burgers als Afrikaanse migranten. Precies de misdaden waarvoor Gaddafi had moeten boeten. Het aantal doden sinds het NAVO-ingrijpen wordt door de VN geschat op 10.000 tot 50.000. Na Gaddafi's dood gingen Cameron en de NAVO naar huis. Libië bleef achter, politiek en economisch ineengestort, met oorlog tussen milities en stammen, een humanitaire- en een migratiecrisis, grootschalige mensenrechtenschendingen, de verspreiding van wapens van het regime van Gaddafi door de hele regio en de opmars van IS in Noord-Afrika.

Na de val van Gaddafi had Cameron zijn interesse verloren. De NAVO keek, 'zoals altijd', zei de Amerikaanse president Obama, naar de VS om Libië op te bouwen en de rebellen te ontwapenen. Deze keer weigerde de VS. Libië werd een Somalië aan de Middellandse Zee. Voor de hervatting van de strijd tegen illegale migranten moest de EU kiezen uit drie Libische regeringen die elkaar de tent uitvechten. Eén krijgt nu de cash die de EU destijds aan Gaddafi beloofde: de rebellengroep die de marineschepen in handen heeft waarmee migrantenboten kunnen worden onderschept. Onderschepte migranten zullen worden 'opgevangen' in detentiecentra die door het hoofd van de VN-missie in Libië, Martin Kobler, werden omschreven als 'horrific'. De bondgenoot eventueel ter verantwoording roepen kan niet, want het Libische juridische systeem is ingestort.

Het regime veranderde, de aard ervan niet. Europa veranderde ook niet. Het is zoals VVD-fractievoorzitter Zijlstra het in een interview met *de Volkskrant* beschreef: geen opgeheven vingertje meer. 'In plaats van dat je zegt: u handelt niet volgens onze standaard, dus we vinden u slecht, moet je toch veel meer de coöperatie zoeken met regimes, omdat het in ons veiligheidsbelang is.' Hij noemt dat 'realistisch buitenlandbeleid'. Realpolitik, ook met dolle honden. ■

Klimaatveiligheid

*Dr. M.F.J. Houben – luitenant-kolonel der mariniers**

Tijdens de geslaagde *Future Force Conference* werd de film *The Age of Consequences* vertoond, over de veiligheidsaspecten van klimaatverandering. Dit is een indrukwekkende film met een hoog knock-out gehalte: je blijft redelijk lamgeslagen in je stoel achter. De gevolgen van klimaatveranderingen zijn zó ingrijpend, zó fundamenteel en allesomvattend dat je eerder op apegapen ligt dan dat je met een plan van aanpak opspringt om aan de slag te gaan.

De vraag is of de relatie tussen extreem weer, klimaatveiligheid en defensie nieuw is. Ik meen van niet. Defensie deed al aan klimaatveiligheid voordat de term bestond. Defensie verleent immers al tientallen jaren structureel orkaannoodhulp in het Caribisch gebied. Tijdens het orkaanseizoen zijn marineschepen op zee en staan mariniers gereed voor inzet om na een orkaanpassage civiele autoriteiten en bevolking te ondersteunen. De activiteiten in het Caribisch gebied hebben geresulteerd in een aanzienlijke ervaring bij Defensie; kennis en ervaring die ook wordt gebruikt om ondersteuning te leveren aan getroffen gebieden buiten het Caribisch gebied.

Er is, sinds de Commandant der Strijdkrachten zijn toespraak tijdens het *Planetary Security Initiative* in Den Haag heeft gehouden, een zeker momentum gaande rond de bewustwording van de veiligheidsaspecten van klimaatverandering. Het is een thema dat, gezien de respons, in ieder geval tot de verbeelding spreekt en waar mensen, wat de defensiebijdrage betreft, beeld en geluid bij hebben.

Lastiger is het om concrete aangrijpingspunten voor beleid te identificeren. Daarom een korte reflectie op de mogelijke bijdrage van Defensie bij crises waar een klimaatcomponent in de mix van stressoren aanwezig is.

Schaarste, fragiliteit en zwak bestuur

'Klimaatveranderingen leiden tot klimaatoorlogen' doet het goed als schreeuwende kop en is ook niet geheel onwaar. Maar genuanceerd is het niet. Al ruim tien jaar wordt klimaatverandering als een *threat multiplier* geponeerd, een indirecte factor die bestaande spanningen (ecologisch, sociaal of armoede) verder opdrijft en de crisiscocktail tot een uitbarsting kan doen komen. De vervolgvraag is nu 'hoezo?' Hoe kan het dat klimaatverandering als een threat multipier werkt?
Klimaatverandering heeft twee belangrijke gevolgen. Het eerste gevolg is dat het tot schaarste leidt. Schaarste van grond, drinkwater en grondstoffen, maar ook de schaarste aan een veilige leefomgeving en schaarste aan 'toegang' tot markten, scholen, internet enzovoort. Het tweede gevolg is dat klimaatverandering fragiele staten nog fragieler maakt. Door klimaatverandering raakt het reeds zwakke bestuur van een fragiele staat nog verder verzwakt. De bestuurders van fragiele staten kunnen de gevolgen van klimaatverandering niet aan. Beleid, bestuur en maatschappij zijn onvoldoende veerkrachtig en hebben onvoldoende reserves om de schokken en stress van klimaatverandering te kunnen opvangen. Redelijk stabiel geachte staten kunnen gedestabiliseerd raken wanneer klimaatveranderingen hen over het *tipping point* van het beheersbare en bestuurbare duwen. Een voorbeeld van een land dat met mogelijke 'klimaatinstabiliteit' te maken krijgt is Egypte. De Nijldelta is de graanschuur en het productiehart van Egypte.

* Op deze plaats vindt u afwisselend een column van Frans Matser, publicist, en luitenant-kolonel der mariniers dr. M.F.J. Houben.

Als de zeespiegel in de Middellandse Zee stijgt, kunnen grote delen van de Nijldelta onder water komen te staan, waardoor de meest vruchtbare grond van Egypte niet beschikbaar is voor landbouw, wat tot voedselschaarste zal leiden. De verwachting is dat veel boeren dan zullen wegtrekken en daardoor de werkloosheid in andere delen van het land zal oplopen, wat vervolgens weer tot sociale onrust en criminaliteit kan leiden. Dit is een mogelijk scenario bij ongewijzigd beleid. Als de Egyptische regering besluit om de dijken te verhogen en dammen aan te leggen om te voorkomen dat de Nijldelta in zee verdwijnt, dan zal de geschiedenis anders verlopen. Egypte zal daarvoor echter advies en technische ondersteuning van buiten moeten halen. Er valt hier een parallel te trekken met de ondersteuning die Egypte op militair vlak van de VS ontvangt. Wapens, advies en cash moeten voorkomen dat de stabiliteit van deze belangrijke regionale macht in gevaar komt. In tijden van klimaatverandering dragen technische ondersteuning en wateradvies echter minstens zoveel bij aan stabiliteit en economische voorspoed van een land of regio als wapens en militair advies.

Aangrijpingspunten voor beleid

Is Defensie in een *age of consequences* ook een *instrument of consequences*? Met andere woorden: hoe ziet conflictpreventie eruit in een age of consequences? De mantra van het opvangen en omgaan met klimaatverandering is aanpassing, mitigatie en veerkracht. Óf en op welke manier klimaatverandering doorzet, valt niet met zekerheid te zeggen. Defensie kan zich echter niet veroorloven te worden verrast. Naast een bijdrage leveren aan een duurzame samenleving en het wegnemen van de oorzaken van klimaatverandering, zal op Defensie een beroep worden gedaan als de gevolgen van extreem weer onbeheersbaar dreigen te worden. In Europa, maar ook daarbuiten. Na de legad, polad en de cultad is het waarschijnlijk dat we binnen enkele jaren de climad een warm welkom gaan heten.

De allereerste stap die Defensie moet zetten is de *in-house* kennis over klimaatveiligheid te verbreden en verdiepen, kijken hoe bevolkingsgroepen reageren op (verschillende soorten) schaarste, de dynamiek van de veiligheidsaspecten van klimaatverandering en de 'fragilisering' van staten als gevolg van klimaatverandering en klimaatonveiligheid. Deze kennis stelt Defensie in staat om, in nauw overleg met zowel het ministerie van Infrastructuur en Milieu (het ministerie dat Nederland duurzaam moet maken) als Buitenlandse Zaken, een plan te maken hoe en wanneer in te grijpen of steun te verlenen. Interessant daarbij is de keuze voor een 'ketenbenadering' (van de oorzaak via de effecten naar de gevolgen) of een *comprehensive approach.* Ik ben van mening dat Nederland, waterland bij uitstek, prima in staat is om een internationale standaard te ontwikkelen (zoals de 3D-aanpak) voor regionale of internationale klimaatveiligheid of stabiliteit: de *Comprehensive Climate Adaptation.*

De vervolgvraag is met welke coalitie van stakeholders we moeten optrekken. Een noodzakelijke overweging is de vraag of de publieke sector alléén in staat is om klimaatverandering en klimaatveiligheid succesvol aan te pakken, of dat de betrokkenheid van de private sector en *civil society* noodzakelijk zijn. Gegeven de complexiteit en alomvattendheid van de problematiek lijkt mij een open architectuur van coalitie en strategie voor de hand te liggen. Wat het vervolg betreft ben ik optimistisch. Het aanpassingsvermogen van de mens is grenzeloos en eindeloos. Hij heeft een geschiedenis van aanpassing aan de veranderlijke loop van rivieren en zeeën en *bouncing back* na natuurrampen. Maar klimaatverandering kan ook tot klimaatonveiligheid leiden en daarmee is, in een age of consequences, klimaatverandering ook een zaak voor Defensie. ■

Keine neue Gestapo

Das Bundesamt für Verfassungsschutz und die NS-Vergangenheit
Door Constantin Goschler en Michael Wala
Reinbek bei Hemburg (Rowohlt Verlag) 2015
464 blz.
ISBN 9783498024383
€ 29,95

Drie jaar lang mochten Constantin Goschler en Michael Wala van de Ruhr-Universität Bochum de oprichtingsgeschiedenis van het Bundesamt für Verfassungsschutz (BfV) onderzoeken, een unicum in de geschiedenis van deze Duitse veiligheidsdienst. Al decennialang gaat het hardnekkige gerucht dat een groot deel van het personeel een nationaalsocialistisch verleden had. Goschler en Wala onderzochten of deze bewering op waarheid berust. Om hun eindoordeel maar meteen te verklappen: in hun boek *Keine neue Gestapo. Das Bundesamt für Verfassungsschutz und die NS-Vergangenheit* komen de twee historici tot de conclusie dat bij het BfV verhoudingsgewijs minder oud-nazi's werkten dan bij andere Duitse overheidsinstellingen en dat het dus allemaal wel meeviel. De vraag rijst of deze bevinding na het lezen van het boek overeind blijft.

Freie Mitarbeiter

Met toestemming van de geallieerden werd het BfV in 1950 opgericht. Zij wilden beslist niet dat voormalige nationaalsocialisten een functie in de veiligheidsdienst kregen. Op geen enkele wijze mocht de indruk ontstaan dat er een nieuwe *Geheime Staatspolizei* (Gestapo) werd opgebouwd. De geallieerden eisten daarom dat het BfV geen politiedienst werd, geen beschikking kreeg over executieve bevoegdheden en alleen defensief optrad.

Omdat er niet genoeg gekwalificeerd personeel bleek te zijn, kregen voormalige contraspionagespecialisten met een nationaalsocialistisch verleden in de loop van de tijd toch de gelegenheid om voor het BfV te werken. Voor hen vormde dit een uitgelezen kans om zich te rehabiliteren. In eerste instantie kregen zij als freelancers, de zogenoemde *freie Mitarbeiter*, een tijdelijk aanstelling. Een van hen was de Nederlander Peter Kooymans, een nationaalsocialistische politieman die gedurende de bezetting een bliksemcarrière had gemaakt. In augustus 1943 was hij tot chef-staf van de Nederlandse politie – de hoogste Nederlandse politieambtenaar – benoemd. Aan zijn politieloopbaan kwam abrupt een einde toen ontdekt werd dat hij een affaire was begonnen met de vrouw van een SS'er die aan het oostfront vocht. Voor straf werd hij zelf naar Rusland gestuurd, waar hij door Sovjet-militairen gevangen werd genomen. Na zijn vrijlating uit Russische krijgsgevangenschap dook hij onder in West-Duitsland. Zo wist hij strafvervolging in Nederland te ontlopen. Later kreeg hij dus een aanstelling als freier Mitarbeiter.

Na de opheffing van de bezettingsstatus van de Bondsrepubliek Duitsland in 1955 hield het geallieerde toezicht op. Vanaf dat moment kregen veel freie Mitarbeiter een vaste aanstelling. De opbouw van de *Bundeswehr* – de Duitse krijgsmacht – en het NAVO-lidmaatschap vroegen namelijk om stringentere veiligheidsmaatregelen en de vraag naar ervaren personeel met *kriminalpolizeiliche Expertise* nam hierdoor sterk toe. Er werd een aparte firma opgericht om de freie Mitarbeiter, onder wie Kooymans, een vast dienstverband aan te kunnen bieden. Uitzondering hierop vormden de zogenoemde *alte Kämpfer*, nationaalsocialisten die al vroeg lid waren geworden van de Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij (NSDAP, begin 1920 opgericht) of een oorlogsmisdaad hadden begaan. Zij vielen als eersten buiten de boot.

Rode Kapel

Voormalige nationaalsocialistische contraspionage-deskundigen probeerden aan te tonen dat hun kennis over bepaalde zaken onmisbaar was voor het BfV. Een van die kwesties die zij daarvoor gebruikten, was de jacht op mogelijke leden van de communistische organisatie de Rode Kapel. Onder deze noemer schaarde de Gestapo verschillende verzetsorganisaties die zich tijdens de oorlog tegen het nationaalsocialistisch regime keerden en contacten onderhielden met de Sovjet-Unie. De Gestapo beschouwde de Rode Kapel als één reusachtige

communistische ondergrondse organisatie. Hoewel de Rode Kapel vooral een hersenspinsel van Gestapo-medewerkers was, joegen West-Europese veiligheidsdiensten na de oorlog jarenlang op vermeende leden van de Rode Kapel, die volgens sommige inlichtingenbronnen uit haar as was herrezen. Een van de voormalige Gestapomedewerkers die zijn kennis over de Rode Kapel gebruikte om zijn noodzakelijkheid voor het BfV aan te tonen, was Johannes Strübing. Dit voormalig NSDAP- en SS-lid gold zowel tijdens als na de oorlog als één van de experts op het gebied van de Rode Kapel. Tijdens de oorlog was hij als Gestapo-medewerker van de *Sonderkommission Rote Kapelle* belast met de zoektocht naar leden van de verzetsgroepen. Na de oorlog leefde hij enige tijd onder een valse naam, tot hij in 1952 in dienst trad van het BfV als freier Mitartbeiter. In april 1957 kreeg hij een officiële aanstelling.

Hoewel het geen enkel resultaat had, bevorderde de naoorlogse jacht op vermeende leden van de Rode Kapel wel de samenwerking tussen het BfV en andere West-Europese veiligheidsdiensten. De Nederlandse Binnenlandse Veiligheidsdienst (BVD), die jarenlang tevergeefs speurde naar Nederlandse leden van de Rode Kapel, en het BfV werkten op dit gebied intensief samen. Zo reisde Strübing in 1958 naar Den Haag om alle dossierstukken van de Gestapo in te zien die de Nederlanders van de Britten over de Rode Kapel hadden ontvangen. De BVD kreeg als tegenprestatie zes ordners met materiaal met onder meer een lijst met verdachte Nederlanders die tijdens de oorlog voor communistische verzetsorganisaties actief zouden zijn geweest.

De samenwerking tussen het BfV en de BVD was slechts kort daarvoor geïntensiveerd. In zijn boek *Geschiedenis van de Binnenlandse Veiligheidsdienst* (1995) beschrijft Dick Engelen hoe het eerste hoofd van het BfV, Otto John, reeds in 1951 contact zocht met de BVD. Het toenmalige hoofd van de BVD, Louis Einthoven, vertrouwde hem echter niet. Hij kreeg gelijk toen John medio 1954 verdween en in de DDR opdook. Zelf heeft John altijd volgehouden dat hij was gedrogeerd en ontvoerd, maar hij verkondigde tijdens sommige gelegenheden ook dat hij voor de kant van de DDR had gekozen uit angst voor het oplevend nazisme. Goschler en Wala bevestigen dit verhaal in hun boek. Volgens de twee auteurs wilde John de Oost-Duitse leiders ervan overtuigen dat zij toenadering moesten zoeken tot de Bondsrepubliek. Toen bleek dat zijn persoonlijke diplomatie op niets uitliep, koos hij voor het ontvoeringverhaal. Na zijn verdwijning naar de DDR werd hij in 1954 opgevolgd door Hanss Jess, in wie de BVD meer vertrouwen had. De BVD haalde daarop de banden met het BfV aan.

Afluisterschandaal

In 1963 kwam het BfV door een afluisterschandaal uitgebreid in het nieuws. Voor de media vormde een besmet verleden op zich geen reden tot publicatie, maar zodra een BfV-medewerker met een nationaalsocialistisch verleden in verband werd gebracht met ongeoorloofde methoden om informatie te vergaren, zoals het verbreken van het brief- en het telefoonverkeergeheim, kwam dat uitgebreid in het nieuws. Het nationaalsocialistisch verleden van een medewerker en het schenden van de grondwet kwamen in zulke gevallen onvermijdelijk met elkaar in botsing. Aangezien inlichtingen- en veiligheidsdiensten hun werk het liefst in stilte doen, vormde het afluisterschandaal een voorname reden om het personeelsbestand grondig door te lichten. Personeel met een Gestapo- of SS-achtergrond, onder wie Kooymans, werd met pensioen gestuurd of weggepromoveerd. Overigens waren veel schandalen waarbij het nationaalsocialistisch verleden van een inlichtingen- of veiligheidsmedewerker een rol speelde, terug te voeren op de onderlinge competentiestrijd tussen het BfV en de West-Duitse inlichtingendienst, de *Bundesnachrichtendienst*. Zij lekten over en weer informatie over elkaars personeel met een besmet verleden.

Vanaf medio jaren zestig was er ook voor medewerkers die alleen lid waren geweest van de NSDAP geen plaats meer binnen het BfV. Alle medewerkers met een nationaalsocialistisch verleden moesten toen het veld ruimen. Dit had te maken met de vrees dat voormalige nationaalsocialisten vanwege hun verleden door vijandelijke inlichtingendiensten zouden kunnen worden gechanteerd. Ook telde mee dat de West-Duitse regering en de geallieerden niet in diskrediet wilden worden gebracht. In 1972 was nog één medewerker met een besmet verleden werkzaam voor het BfV: Hubert Schrübbers,

het toenmalige hoofd. In 1972 werd zijn nationaalsocialistisch verleden gebruikt om hem te lozen: hij was namelijk tegenstander van de nieuwe *Ostpolitik* van Bondskanselier Willy Brandt.

Het boek van Goschler en Wala is overduidelijk geen operationele geschiedenis. Zij vertellen niets over de wijze waarop het BfV opereert en alleen operaties die al eens de media hebben gehaald worden besproken. Dit geldt ook voor de vraag hoeveel medewerkers een nationaalsocialistisch verleden hebben gehad. De namen en cijfers die zij noemen, zijn al eerder door journalisten wereldkundig gemaakt. De auteurs concluderen dat er minder oud-nationaalsocialisten voor het BfV werkzaam zijn geweest dan voor andere overheidsorganisaties, maar geven niet aan – of kunnen dat niet vanwege het incomplete bronnenmateriaal – hoeveel het er exact waren. Omdat hun hele boek gaat over BfV-personeel met een besmet verleden, blijf je als lezer uiteindelijk achter met het ongemakkelijke gevoel dat toch wel veel oud-nazi's voor het BfV werkzaam zijn geweest. ■

Drs. J.T.W.H. van Woensel, Kennis- en Onderzoekscentrum Veteraneninstituut

MEDEDELING

Kooy symposium 2017

Duurzaamheid voor de krijgsmacht

woensdag 12 april 2017

Duurzame oplossingen kunnen voor de krijgsmacht leiden tot het verkleinen van de logistieke footprint, nieuwe operationele mogelijkheden en het verbeteren van het imago. Nieuwe materialen, zoals composieten en nanomaterialen, kunnen daarbij een belangrijke rol spelen.

Het Kooy symposium 2017 legt een direct verband tussen de thema's duurzaamheid, nieuwe materialen en operationele voordelen voor de krijgsmacht. Daarbij is de in 2016 vastgestelde Operationele Energiestrategie (OES) één van de uitgangspunten.

De centrale vraag van het symposium is wat composieten, kunststoffen en chemische coatings kunnen betekenen voor onderzeeboten en vliegtuigen, maar ook voor bruggen en de smart-base.

Nederlandse bedrijven zullen tijdens het symposium een aantal opvallende toepassingen laten zien die ook mogelijkheden bieden voor de krijgsmacht. Het 3D printen van beschermingsuitrusting op locatie of het ter plekke produceren van onderdelen is dichterbij dan menigeen aanneemt.

Datum: woensdag 12 april 2017
Tijd: 10.30-19.00 uur
Locatie: Gen-Maj. Kootkazerne, Wolweg 100, 3776 LR Stroe

Het symposium wordt georganiseerd door TNO, NLR, KIVI, KVMO en APA.

Meer informatie en aanmelden via www.kooysymposium.nl.

SIGNALERINGEN

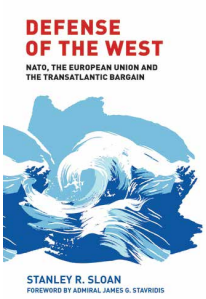

Defense of the West

NATO, the European Union and the transatlantic bargain
Door Stanley R. Sloan
Manchester (Manchester University Press) 2016
400 blz.
ISBN 9781526105769
€ 26,-

In *Defense of the West* gaat de politicoloog Stanley Sloan in op de trans-Atlantische betrekkingen vanaf eind jaren veertig. Hij analyseert welke gezamenlijke belangen de VS en Europese landen na het einde van de Tweede Wereldoorlog en na de Koude Oorlog hadden. Diverse ontwikkelingen, waaronder de ineenstorting van de Sovjet-Unie en de nieuwe rol van Rusland, hebben volgens Sloan tot een complexe veiligheidsrelatie geleid. Die relatie staat momenteel onder druk door beleidsherzieningen in Washington, de discussie over *burden sharing* binnen de NAVO en verschillen van inzicht rond de bestrijding van dreigingen waarmee de alliantie te maken heeft.

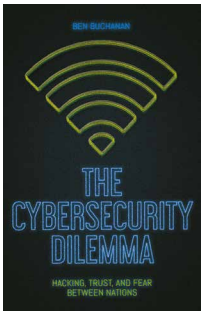

The Cybersecurity Dilemma

Hacking, Trust and Fear between Nations
Door Ben Buchanan
Londen (Hurst and Company) 2017
296 blz.
ISBN 9781849047135
€ 29,-

Landen breken in elkaars computernetwerken in om geheimen te stelen of processen te ontregelen. Maar op de achtergrond speelt ook het veiligheidsdilemma, een concept uit de internationale betrekkingen. Ben Buchanan beschrijft in *The Cybersecurity Dilemma* hoe staten proberen om via cybernetwerken achter elkaars motieven te komen en vast te stellen welke dreiging er van de ander uitgaat. Cyberaanvallen kunnen er toe leiden dat de spanningen tussen landen juist oplopen, waardoor het dilemma groter wordt en er een spiraal ontstaat. Volgens Buchanan moet het cybersecurity dilemma in het onderzoek naar cyberoperaties altijd meegewogen worden.

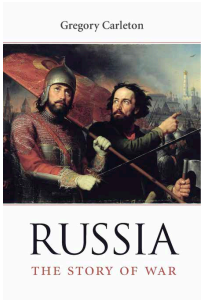

Russia

The Story of War
Door Gregory Carleton
Cambridge (Harvard University Press) 2017
304 blz.
ISBN 9780674972483
€ 28,-

Oorlog heeft voor een belangrijk deel de identiteit van de Russen bepaald en zij vinden dat geen enkel ander land zoveel offers heeft gebracht. Tot die conclusie komt Gregory Carleton in zijn historisch onderzoek naar de gevolgen van oorlog voor de nationale psyche van de Russen. Volgens Carleton, hoogleraar Ruslandkunde, is er een uiteindelijk zelfs een mythe van exceptionalisme ontstaan, met als centrale thema dat Rusland in de geschiedenis meerdere keren als redder van de beschaving is opgetreden. De mythe wordt volop uitgedragen in cultuur en politiek, waardoor de Russen zichzelf ook in deze tijd zien als een land dat omgeven is door vijanden.

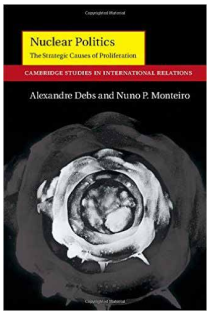

Nuclear Politics

The Strategic Causes of Proliferation
Door Alexandre Debs en Nuno P. Monteiro
Cambridge (Cambridge University Press) 2016
648 blz.
ISBN 9781107518575
€ 29,-

Wat zijn de beweegredenen van staten om kernwapens te verwerven? Die vraag staat centraal in *Nuclear Politics* van Alexandre Debs en Nuno Monteiro. De auteurs zeggen dat de wil om kernwapens aan het arsenaal toe te voegen alleen zichtbaar is bij landen die concluderen dat hun veiligheid bedreigd wordt en die geen steun hebben van een betrouwbare bondgenoot. Naast de wil speelt ook gelegenheid een rol: staten kunnen alleen een kernwapenmacht worden als zij er zeker van zijn geen doelwit te worden van een preventieve aanval, bijvoorbeeld door bescherming van een bondgenoot. In de redenering van Debs en Monteiro kunnen zwakke staten nooit aan kernwapens komen.

MEDICAL